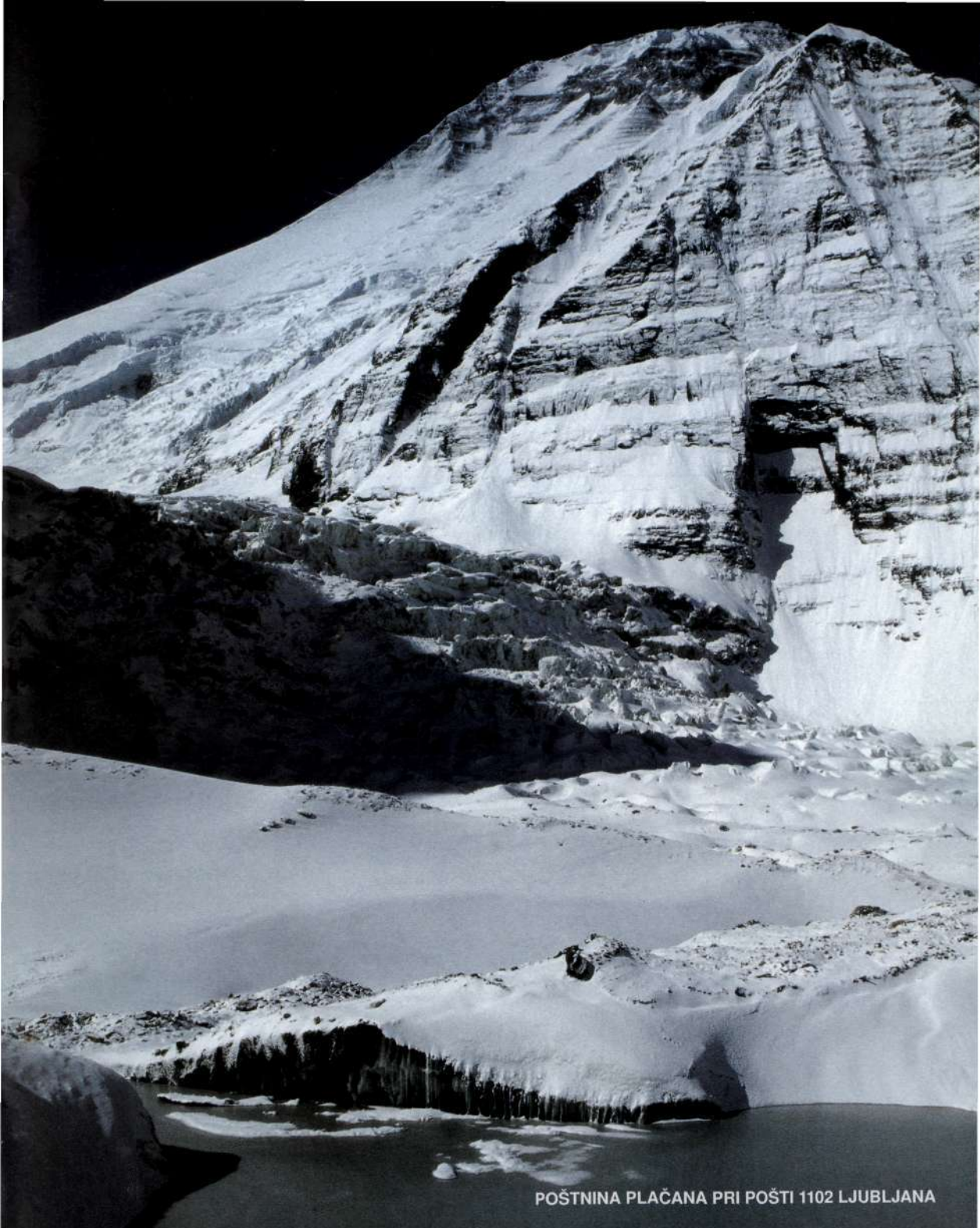

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

3

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1998

Planinski vestnik
glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1998 3

letnik XCVIII izhaja od leta 1895

vsebina

Andrej Brvar	Konkurenca tudi v gorah	97
Marjan Salberger	Turska gora je gnojna rana GRS	98
Marjan Raztresen	Samomorilstvo	99
Meta Boncelj	Kakšen cilj si izbrala, punca!	101
	Slike in podobe Sivega volka	103
	Morilska plazova slovenskih Alp	105
Ludvik Košir	Gorski vodnik	108
Blaž Razinger ml.	Vzpon na ognjenik Osorno	109
Edo Kozorog	Paklenica — deset let pozneje	110
	Nepozabljene žrtve Matterhorna	111
Jože Abram	Moja Trenta	113
Izidor Tasič	V deželi počasnega smeha	116
Dario Cortese	Gorska fantazija Kilimandžara	117
Tone Primožič	Prijazna vabila v gore	120
Jordan Komac	Jutro lepega jesenskega dne	125
Rudi Lanz	Skupaj v gazi	127
	Krajinski park Topla	128
Nada Kostanjevic	Potepanja brez cilja in namena	130
Ivanka Korošec	Najina hoja na Trško goro	131
	Odmevi	132
	Iz planinske literature	134
	Društvene novice	136
Slavica Štirn	Na meji življenja	136
Slavica Štirn	Dvom	142

Slika na naslovni strani: **Daulagiri (8167 m) s severa**

Foto: Tone Škarja

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojin, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1998 znaša 3500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1998, posamezna številka stane 350 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ALI SMO NA ENI OD PRELOMNIC V RAZVOJU SLOVENSKEGA PLANINSKEGA GIBANJA?

KONKURENCA TUDI V GORAH

ANDREJ BRVAR

Dobili smo novo zvezo s polnim imenom Slovenski gorniški klub Skala, zveza gorniških klubov. Tudi v tem pogledu smo se priključili nekaterim državam, kjer člane, ki so jim gore ljube, združuje več med seboj konkurenčnih društev in zvez.

Na prvi pogled se zdi, da se zgodovina ponavlja, kajti v več kot stoletni zgodovini slovenskega planinskega društva se je nekajkrat zgodilo, da so se ideje o udejstvovanju v gorah preverile in izpilile v društvih, ki so bila sicer povezana s Slovenskim planinskim društvom, a so delovala samostojno izven njega. Drenovci in Skala sta najbolj izrazita predstavnika. Z odpiranjem novih področij udejstvovanja v gorah so predvsem skalaši v obdobju med obema vojnama organizacijo vsebinsko obogatili in jo iztrgali iz hotelsko-gostinske usmeritve, kot so radi očitali takratnemu Slovenskemu planinskemu društvu.

V isti sapi pa je potrebno tudi dodati, da je Slovensko planinsko društvo vedno zmoglo dovolj poguma, da je nove ideje in vsebine privzelo. Vsebinsko sicer prodorna društva niso bila dovolj organizacijsko močna in zrela, da bi se obdržala, zato so sčasoma, ko so se njihove ideje in vsebine »prijele«, opešala in prenehala delovati ali pa so se preprosto zlila s Slovenskim planinskim društvom.

V vsebinskem pogledu današnja Skala ne prinaša česa takega, kar ne bi gojili in razvijali že v obstoječih planinskih društvih, zato bo verjetno tako odločilno težko vplivala na planinska društva in Planinsko zvezo kot je to storil Turistovski klub Skala pred sedmimi desetletji. Brez vpliva pa zagotovo ne bo ostalo; že sam obstoj dveh sorodnih organizacij bo vnesel konkurenčni boj pri pokrivanju prostora, trgu idej, članstvu, pa tudi pojmi, kot so reprezentančnost, prestižnost in rivalstvo, ne bodo tuji v slovenskih gorah.

Tudi obrazložitev imena nove zveze bi dala slutiti, da smo na eni od prelomnic v razvoju slovenskega planinskega gibanja. V prvem obdobju življenja Slovenskega planinskega društva so se njegovi člani imeli za avanturiste, kar je kazalo na bistvo, to je pionirstvo v odkrivanju gorskih predelov. Potem so alpinisti v tistih časih, ko je bil pri nas alpinizem še razumljen in gojen kot način življenja v gorah, poimenovali vse izven svojega kroga kot šodrovce. Predvsem v zadnjem desetletju postaja tudi pri nas alpinizem domena vse ožjega kroga vrhunskih (tudi profesionalnih) špornikov, del nekdanjih »šodrovcev« pa premaguje poti in smeri, ki so še nedolgo tega štele za registracijo alpinistov.

Člani nove zveze pojmujejo sami sebe v odnosu do gorá ekskluzivno, kot elito. Radi se imenujejo gorniki, da bi morda s tem označili razliko v zahtevnosti ciljev od množic, ki običajno obstane na nižjih vrhovih in položnejših poteh. Kot se je slišalo na slavnostni akademiji, gornik hodi po brezpotjih za razliko od kravjih, ovčjih, kozjih in konjskih pastirjev — planincev. To so sicer delitve, ki jih poznamo iz časov, ko je z Rousseaujevimi načeli »nazaj k naravi« ozaveščena gospoda obiskovala gorske predele, po brezpotjih pa so jih vodili in jim poti nadelovali domači prebivalci, ki so s tem služili dodaten denar za preživetje. Zgodovina bo sicer pokazala, ali bo meja med »planinsko rajo« in »gorniškim meščanstvom« tekla prav med Planinsko zvezo Slovenije in Gorniškim klubom Skala, vsekakor pa funkcionarjem nove gorniške zveze namesto vzvišene delitve na rajo in gospodo ne bi škodilo malo več skromnosti in objektivnosti. Programi mnogih planinskih društev, predvsem tistih, ki niso preobremenjena s planinskim gospodarstvom, so sestavljeni tako, da zadovoljujejo tudi gorniške sladokusce.

Trditev, da se Planinska zveza in 211 društev, ki so združena v njej, ukvarja pretežno z gospodarstvom, milo rečeno ne drži. Planinska društva resda upravljajo s 162 planinskimi kočami, a društev, ki imajo na skrbi katero od koč, je le slaba polovica. Bo pa nedvomno prisotnost nove gorniške zveze v Planinski zvezi Slovenije okrepila tiste struje, ki se danes dejansko čutijo odrinjene in so vsaj v številčno močnejših društvih v podrejenem položaju.

Na prvi pogled vsebinskega razlikovanja med zvezama ne bo. Credo nove gorniške zveze je na moč podoben vodilom planinskih društev, združenih v Planinsko zvezo Slovenije. So proti gradnji novih poti in proti markacijam, namenjenim odpiranju novih območij v gorah. Obnavljali pa bodo nekatera opuščena pastirska in lovska pota. Podpirajo obnovo vseh objektov, ki so bili v gorah porušeni med komunistično vladavino, nova obeležja pa bodo kot izjema sprejemljiva le ob splošnem konsenzu.

V eni točki pa se zvezi bistveno razlikujeta in stojita na povsem nasprotnih bregovih. V Statut Planinske zveze Slovenije smo zapisali, da je planinska organizacija nestrankarska. To pomeni, da se v gorah ne bomo delili po strankarski pripadnosti, ki naj ostane osebno prepričanje vsakega obiskovalca gorá; da ni dopustno, da so strankarski funkcionarji obenem tudi funkcionarji v planinskih društvih in njihovi Zvezi. Nasprotno Zveza gorniških klubov Skala ne skriva, resda pa tudi ne obeša na velik zvon, da je blizu eni od pomembnejših političnih strank. V pismu enega od klubov so se predstavili kot »pomladna alternativna oblika dejavnosti na področju gorá«. Ko utemeljujejo to svojo držo, kaj hitro pristavijo, kot da bi iskali opravičila za današnjo držo, da je pač Planinsko zvezo Slovenije 50 let obvladovala komunistična organizacija. Kolikor bo ta razlika vplivala

na (ne)sodelovanje obeh zvez, bo pokazal čas. Vsekakor je notranja zadeva nove zveze, koliko bo povezanost s stranko dejansko vplivala na njeno samostojnost. Kolikor bolj se bodo strankarske korenine poznale v njenem delovanju, toliko manj bo resna konkurenca planinskim društvom in Planinski zvezi Slovenije.

V Planinski zvezi s tako odločnostjo ponavljamo nedopustnost strankarskega vmešavanja v življenje in delo društev zavoljo tega, ker smo prepričani, da bi prisotnost strankarske politike v društvih dodatno razdeljevala Slovence. Vsakodnevnih nestrpnosti in delitev ljudi po strankarski pripadnosti, ki smo jim priča v dolini, v gorah ne potrebujemo. Tudi zadnjih stopetdeset let najdemo v slovenski zgodovini brez števila primerov, ko so kulturna, gasilska in športna društva združevala, stranke pa delile ljudi. Dva posega politike v gorah bomo planinci v Sloveniji posebej še dolgo ohranili v spominu. Nemško-avstrijsko planinsko društvo si je v drugi polovici prejšnjega stoletja poleg planinskih zadalo povsem politične cilje, to je germanizacijo slovenskih gorá, po drugi svetovni vojni pa so rušili križe na vrhovih in kapelico na Kredarici po naročilu ali s tihim soglasjem takratnega režima. Vse to nas utrjuje v prepričanju, da morajo biti v gorah dobrodošli vsi ne glede na svetovnonazorsko, socialno ali strankarsko pripadnost. Ker nam je doslej to tudi uspevalo, so slovenske gore tako priljubljene in množično obiskane.

Če na papirju ni pretiranih programskih konfliktov, pa seveda ne pomeni, da jih v praksi ne bo. To lahko sklepamo že po nekaterih iskricah, ki so doslej vzniknile med gorniškimi klubi in planinskimi društvi oziroma Planinsko zvezo Slovenije.

Prestižnost bo nekaj časa vsekakor čutiti na obeh straneh. Na pobude, ki so jih iz Ljubljane poslali predsedniku lokalnega planinskega društva za postavitev križa na Škrlatici, se ta spoh ni odzval, zato pa je kot predsednik strankarskega občinskega odbora sodeloval v akciji ponovne postavitve skalaškega križa. Tudi nasprotovanje oblastnim organom in odločna podpora gorniškemu klubu Henrik Tuma, ki je prišla s strani Planinske zveze po izdani odločbi o vzpostavitvi v nekdanje stanje, je praviloma zamolčana. Očitno je bilo takrat za odtenek važneje, kdo postavlja križ, kot pa, da je ponovno postavljen.

Sedaj je aktualna Molička planina, češ da zgodovinski spomin in narodna zavest terjata postavitev koče nedaleč stran od obstoječe Kocbekove koče na Korošici.

Prebiram »argumente« gorniškega kluba, ki v imenu »splošnih prizadevanj po potrebnih družbenih reformah« dejansko pozivajo na nove denacionalizacije. Baje pa so pravi argumenti povsem drugačni, kar je še dokaz več, da kadar strankarsko obarvana politika vzame v gorah stvari v roke, gotovo zadreká situacijo.

Konkurence se nam ni treba bati, ker nas bo silila, da zboljšamo svoje delo, ki včasih res nima haska. Ali pa je nova Skala tista prava konkurenca, bodo šele pokazali čas in rezultati dela, ki bodo krasili novoustanovljeno Zvezo.

SPLET NESREČNIH OKOLIŠČIN?

TURSKA GORA JE GNOJNA RANA GRS

MARJAN SALBERGER

Več kot sedem mesecev je minilo od velike tragedije na Turski gori, pa še vedno ni prepričljivih dokazov in še manj celostnih strokovnih razlag za njen nastanek. Nisem prepričan, da se ožje vodstvo Komisije za GRS sploh zaveda, kaj to pomeni za celotno GRS, pa tudi za širšo javnost. Njihove izjave za javnost poskušajo opravičiti tragedijo in na svoj način opredeliti težo odgovornosti in vzrokov, ki so pripeljali do tragičnega dogodka. Nedvomno jim to ne uspeva najbolje, še posebno ne s strokovnega vidika. Za tako početje si zaslužijo negativno oceno.

V tem času je bilo opravljenih več strokovno-tehničnih analiz dogodka, ki ponazarjajo domneve, kaj se je dogajalo v zadnjih usodnih trenutkih tik pred nesrečo. To dogajanje je vodstvo poimenovalo z znano frazo »splet nesrečnih okoliščin«, molčalo pa o vseh drugih nepravilnostih, ki so bile praviloma osnova oziroma povod, da je do navedenega »spleta okoliščin« sploh prišlo. Šele zadnja mešana komisija v svoji presoji omenja tudi druge dejavnike, ki naj bi tudi imeli vpliv na nesrečni dogodek. Zaključki zadnje analize so prišli v javnost šele meseca decembra lani — na žalost njihova vsebina ni bila objavljena v celoti — ter brez kakršnekoli ocene dogajanja na tem usposabljanju reševalcev-letalcev.

Za moje pojme je neizpodbitno dejstvo, da omenjena vodstvena struktura poskuša svoj del odgovornosti minimizirati oziroma v celoti izničiti ter vso težo odgovornosti prenesti na reševalce, ki nesreče na žalost niso preživeli in se tako ne morejo braniti. Vsako izmikanje odgovornosti je nedvomno tudi veliko vprašanje morale tega dela vodstva, ki a priori ne sprejema nobenega očitka, četudi je še tako upravičen. Gotovo velika moralna odgovornost ostaja in jo v nobenem primeru ni mogoče negirati.

Zaviti celoten sklop vzrokov za nesrečo, ki so posledica odstopanja od normalnega izvajanja usposabljanja, samo ali predvsem v tako imenovani »sklop nesrečnih okoliščin«, je milo rečeno neodgovorno ravnanje in namerno prikrivanje vseh drugih dejavnikov, ki so s svojo težo nedvomno prispevali svoje k celotnemu dogajanju na usposabljanju reševalcev-letalcev oziroma k nesrečnemu dogodku.

Trdno sem prepričan, da do nesreče na sidrišču ne bi prišlo, če bi bilo usposabljanje reševalcev-letalcev pripravljeno na ravni že zdavnaj znanih metod, izvedba usposabljanja pa ustrezno strokovno nadzorovana in vódena.

Obstaja več načinov usposabljanja letalcev-reševalcev; naj v grobih obrisih opišem enega od teh.

Vodja usposabljanja s svojim strokovnim vodstvom določi oziroma oblikuje skupine reševalcev in domnevnih ponesrečencev; pri tem mora upoštevati zahtevnost terena, uskladiti oziroma prilagoditi število reševalcev in ponesrečencev, upoštevati sposobnosti reševalcev, določiti minimum potrebne osebne in skupne opreme (tehnične opreme) ter določiti naloge. Prej z imenom in priimkom določi vodje skupin (za zahtevnejše naloge in večje skupine inštruktorja reševalca-letalca), za katere je prepričan, da so sposobni skupino voditi, strokovno nadzirati delo in ne nazadnje odgovarjati oziroma nositi odgovornost za delo celotne skupine.

Na kratko še o nalogah vodje skupine:

- preveri po količini in kvaliteti osebno in tehnično opremo skupine,
- razloži skupini naloge, ki jih bo opravila, ter razporedi vrstni red opravil in del do prihoda na sidrišče in naloge posameznikov na sidrišču,
- pove, kako poteka komunikacija s posadko helikopterja in ostalimi udeleženci na usposabljanju,
- na terenu izbere vnajprej dogovorjeno sidrišče,
- razporeja reševalce in domnevne ponesrečence na sidrišču,
- strokovno nadzira delo in ga preverja.

Ko ugotovi, da je delo v celoti in pravilno opravljeno, prižge zeleno luč za začetek transporta.

Vodstvo ali vodja skupine ima vso pravico, da ukrepa v primeru nediscipline posameznika in ga izloči z usposabljanja.

Vodenje vežbe ali skupine je sicer častno, vendar predvsem strokovno in odgovorno delo.

Nerazumljivo je, zakaj pri sorazmerno veliki skupini reševalcev-letalcev na zelo izpostavljenem mestu v steni ni bil določen vodja (inštruktor reševalec-letalec), pa čeprav so bile naloge razporejene na dva, to je na reševalca-letalca in na domnevnega ponesrečenca.

Z opisanim načinom usposabljanja se zanesljivo izločijo subjektivne nevarnosti in preprečuje vsak »splet nesrečnih okoliščin«.

Trdim, da pri usposabljanju na Turski gori do nesreče ne bi prišlo, če bi delali po ustaljenih pravilih in že zdavnaj znanih metodah, ki jih je sprejela mednarodna komisija IKAR.

Po vsem tem se zastavlja kar nekaj vprašanj, ki niso bila niti postavljena, niti omenjena v nobeni analizi niti v kateremkoli članku v časopisju.

Kdo je bil vodja vaje oziroma usposabljanja letalcev-reševalcev na Okrešlju? Ta bi moral odgovoriti na naslednja vprašanja:

- ali je bilo v pripravi usposabljanja in pri izvedbi postorjeno vse za varnost udeležencev in kaj je to bilo;
- zakaj je bilo sedem reševalcev na izredno izpostavljenem sidrišču brez vodje skupine, inštruktorja reševalca-letalca;
- zakaj je bilo varovanje reševalcev na sidrišču tako slabo (samo en klin, vsi prisotni varovani na enem sidrišču na isti vrvi), ali niso imeli dovolj opreme, ali so podcenjevali izpostavljenost;
- ali obstaja na usposabljanju med moštvi v steni in helikoptersko posadko načrt zvez, kdo v skupini je bil določen za komuniciranje s posadko v helikopterju — ali pa je bilo to prepuščeno vsem, ki so bili v skupini;

namesto komentarja

SAMOMORILSTVO

Njega dni so kar številni dolinci, ki jim je bilo popolnoma dovolj občudovanja gorskega sveta iz varne razdalje globoko od spodaj, navdušene planince obtoževali samomorilstva: le kaj rinejo tja gor, so govorili, ko se ve, da bodo slejkoprej nesrečno končali. Mnogo pozneje, ko je začela postajati moderna porabniška miselnost, so k tej oceni dodajali še ugotovitev, da so tako neodgovorne poti tudi nemoralne, kajti denar za reševanje gre iz žepa prav vseh, ki jim od plače trgajo tudi takšno zavarovanje.

Ko to zimo beremo poročila iz slovenskih gora, objavljena na časopisnih straneh črne kronike, bi takim ocenam kdaj pa kdaj morali dati kar prav. Dan je v dolini lep, gore se kažejo v najlepši možni podobi, do vznožja gore je po vse boljših cestah kratek skok z avtom in po krajši hoji je človek med skalami, ki so marsikje ukovane v led in zato nevarne pasti predvsem za tiste, ki na take razmere niso navajeni in zanje niso opremljeni. Nekaj časa nekako gre, potem se ustavi in nato v najslabšem primeru zdrvi v smrtnem diru navzdol.

Njega dni so v zimske gore hodili le tisti, ki so natančno vedeli, v kaj se podajajo in so bili na to pripravljeni. Zdaj so nekateri planinci prepričani, da pridejo vsak čas vsepovsod, kamor se namenijo, ker so si kupili dobre čevlje, odlična oblačila in nemara še kakšen cepin in kladivo. Toda ali znajo hoditi z derezami, če jih že imajo po naključju s seboj v ledenih hribih? Ali bi se znali ustaviti s cepinom, ki ga taki turisti nosijo s seboj v glavnem namesto palice za podpiranje?

Za take, ki tega niso vajeni, so zdaj nevarne zaledenele gore, nekoliko pozneje bodo nemara zasnežene, če bo padlo kaj snega in se bodo prožili plazovi, še pozneje krušljive, saj ne bodo imeli na glavi čelade, še kasneje prepadne, ko se bodo spet neprimerno opremljeni ali nepripravljeni podali na ferate, in še pozneje gore na meji med nebom in zemljo, ko bodo prepričani, da so se meteorologi spet zmotili in bodo vase zaverovane planince strele klatile z gorskih poti.

Naposled bi se vendarle morali zavedati, da je planinstvo lahko nadvse nevarna dejavnost, če se je lotimo z levo roko.

Marjan Raztresen

• zakaj pri nas ne uporabljamo čelad, v katere so vgrajeni elementi za povezavo s posadko helikopterja;
• ali je bilo število udeležencev usposabljanja (menda jih je bilo 50) usklajeno s številom inštruktorjev letalcev-reševalcev;
• kdo je bil odgovoren za skupno tehnično opremo in zakaj je bila na vaji slaba, izrabljena oprema (reševalna letalska vreča).

Odgovori na ta in še druga vprašanja bi morali razčistiti glede neposredne in posredne odgovornosti za nesrečo na Okrešlju.

Ker ni odgovorov na ta vprašanja, ostajajo dvomi med reševalci in tudi v nestrokovni javnosti. Ponovno z vso odgovornostjo trdim, da ob upoštevanju vseh varnostnih in ustaljenih strokovnih meril do te nesreče na Okrešlju ne bi smelo priti.

Moja trditev je zasnovana na lastnih izkušnjah, ki sem jih pridobil v času 48-letnega aktivnega dela v GRS (1946-1994), od tega 39 let kot inštruktor GRS, 34 let vodja podkomisije za vzgojo in tehniko reševanja v gorah, prav toliko let tudi član mednarodne komisije za reševanje v gorah IKAR; v tem času sem sodeloval na mnogih tečajih, vajah in helikopterskih seminarjih, organiziranih v okviru navedene mednarodne organizacije. S kolegi inštruktorji GRS Slovenije sem pripravil in organiziral ter osebno vodil preko 80 tečajev, vaj in seminarjev za inštruktorje, člane in pripravnike GRS Slovenije, prej pa tudi bivše države Jugoslavije. Zato ne morem razumeti, da v danih okoliščinah, ki so bile v času vežbe na Okrešlju (dobri vremenski pogoji, najboljše materialne možnosti, kar jih je GRS kdajkoli imela itd.), pride do take tragedije, ki ji v svetovnem merilu ni para. Izjave odgovornih, da se podobne nesreče dogajajo tudi drugod po svetu, so lažne in zavajajo javnost — kot da je nesreča na Okrešlju nekaj povsem normalnega. V komisiji GRS sem poleg ostalega dela dolga leta vodil tudi odbor za analizo nesreč v naših gorah in zbral podatke vse do leta 1994. V času mojega sodelovanja v IKAR-ju sem spremljal tudi analize nesreč v vseh alpskih deželah, kjer ni sledu o podobnih nesrečah, še posebno ne na vajah, kajti nesreče reševalcev na reševanjih so nekaj povsem drugega. Edini znan primer v Sloveniji se je pripetil 12. maja 1947. leta na tečaju GRS na Jermanovih vratih oziroma v Sandi-Wissiakovi grapi na Planjavi, ko se je smrtno ponesrečil pripravnik GRS **D. Koštomaj** iz Celja. Kot tečajnik sem v reševalni akciji tudi sam sodeloval. Zato so take in podobne izjave vodstva Komisije GRS milo rečeno nesprejemljive, neodgovorne in zavajajoče; verjetno je njih namen zmanjšati in posplošiti pomen nesreče na Okrešlju, po drugi strani pa prikazati, kako zelo nevarno je delo reševalcev v gorah in si na ta način pridobiti simpatije javnosti.

Če vodja usposabljanja ne upošteva osnovnih varnostnih pravil, bodisi da jih ne pozna ali pa da zanje ve in jih ne upošteva v celoti, potem res ne sme opravljati tako odgovornega dela. Posredno pa je za taka dejanja nedvomno odgovorna tudi oseba, ki mu tako delo zaupa. Varnostne ukrepe je treba še posebno na vajah izvajati dosledno in v celoti, zato ne vzdržijo ugovora. Izjeme so objektivne nevarnosti v gorah, saj jih ni možno ali jih je zelo težko v celoti predvideti. Veliko težje je seveda pri reševalnih akcijah, saj ni možno predvideti in določiti časa, lokacije in vseh drugih okoliščin, ki so v danem trenutku prisotne.

Zanimivo bi bilo vedeti, kako je načelnik Komisije za GRS **Danilo Škerbinek** poročal in komentiral poročilo o nesreči na Okrešlju na sestanku mednarodne komisije IKAR. Če je to storil v takem slogu kot doma, potem se je pri mednarodnih strokovnjakih s tega področja zelo osmešil.

Zmedena je tudi odločitev ožjega vodstva GRS, ki je po nesreči na Okrešlju prav v »butalskem« stilu reševanja svojih nestrokovnih problemov kupila za vse reševalce žepne nože, da bi v podobnih primerih lahko ukrepali. Kako, se ve. Do takih primerov na vajah in usposabljanjih ob upoštevanju osnovnih varnostnih meril in njihovem doslednem izvajanju enostavno ne sme več priti. Potrebna je samozavest, primerna disciplina, odgovornost, tudi moralna, in ne nazadnje zadostno strokovno znanje in praksa. Ne morem pa se strinjati z geslom, da se na napakah učimo. Ne vem, kaj bi na to dejali umrli prijatelji.

Res je, da imajo tudi v Avstriji manjši helikopterji, ki imajo vrvno podvez za tovor, v helikopterju nož, vendar je točno določeno pravilo, v katerih primerih ga lahko uporabijo.

Prepričan sem: če bi reševalci na nesrečnem sidrišču imeli tudi po dva noža v svojih žepih ali nahrbtnikih, s tem ne bi v tistih kritičnih trenutkih rešili problema.

Stopnja nevarnosti pri reševanju v gorah je res velika, vendar se na podlagi izkušenj in ustreznega znanja znatno zmanjša. Predvsem subjektivne nevarnosti na vajah ne sme biti. Še posebej velja to za helikopterska reševanja, kjer neodgovornost, slabo vódenje, nedisciplina, slaba oprema, neustrezno komuniciranje, neupoštevanje osnovnih varnostnih načel, strokovno nenadzorovano delo in improvizacija nimajo svojega mesta.

Nerazumljivo je, da ožje vodstvo Komisije za GRS dopušča, da gredo ljudje na vajo s slabo, dotrajano opremo, in to ob ogromnih finančnih sredstvih, ki jih ji zdaj daje država. Ali bo za to kdo odgovarjal?

Po mojem je velika nevarnost za bodočnost v tem, da ožje vodstvo Komisije za GRS ne vidi — ali pa noče videti — dejstev ob tej tragični nesreči, da jih ne priznava, jih celo potvarja in na lep način skuša pomesti pod preprogo. Ne priznava nobene odgovornosti, niti moralne ne. Moje osebno mnenje je, da so posamezniki v ožjem vodstvu GRS, pa tudi tisti, ki jih podpirajo, moralno močno, močno bolani. To pa je tudi za GRS kot celoto zelo slabo, še posebej, če ne bo znala v sedanjem vodstvu napraviti reda.

Kakšne spremembe v slovenski planinski organiziranosti lahko pričakujemo od letošnje (volilne) skupščine Planinske zveze Slovenije? Zadnje dni marca bo vse jasno!

SLOVENSKI ŽENSKI VIŠINSKI REKORD V ALPINISTIČNEM SMUČANJU

KAKŠEN CILJ SI IZBRALA, PUNCA!

META BONCELJ

Bilo je mnogo vprašanj, ki so se porajala v meni, in še več drugih, ki so jih postavljali ljudje, ki tega pač ne morejo razumeti. Samo en odgovor je: ena sama velika, neustavljiva želja, ki začne goreti v tebi, še preden se je zaveš, ko pa dozori, enostavno moraš iti. Seveda sama želja še ni dovolj; sledi mnogo priprav, ki pa jih na koncu prebrodiš z močno voljo.

In kam me je gnal ta moj neumorni duh? Udeležila sem se odprave Andi '97, organizirane v okviru AO Kranj. Štela je osem članov in trije med njimi smo imeli v načrtu lep podvig: smučanje s 6768 metrov visokega Huascarana. Lep podvig, še posebej za naju z Alenko, saj s 6.000 metrov ni smučala še nobena Slovenka.

TRIJE NA POTI PROTI VRHU

Huaraz nas je sprejel z vsemi čari Južne Amerike. Barve narave, pisanih noš domačinov in raznovrstnega sadja na stojnicah so nas vabile na ulice, naše oči pa so bile najpogosteje uprte v snežene vršace, ki s svojo belino kar bodejo v oči. S strahom in spoštovanjem smo prve dni zrli vanje s strehe hotela in kovali načrte. Nekaj aklimatizacijskih tur, spremljajoče težave z višino, prebavnimi motnjami.... in bili smo pripravljeni za naš glavni podvig. Na dan odhoda pa je zvilo prav mene. Vročina, driska in bruhanje so iz dobro fizično in psihično pripravljenega dekliča naredili cunjo, ki se je brez trohice energije vlekla po mestu. Gledala sem tja gor na Huascaran in bila prepričana, da je zame vsega konec. Kam je izginila vsa močna volja, ne vem.

Vem le, da se je prav tako hitro vrnila in nov cilj je bil izbran.

Dne 21. julija smo v baznem taboru za Chopicalqui in že celo noč in celo jutro pomalem sneži. Ležimo v šotoru in ubijamo čas s sklepanjem stav, kdaj bo nehalo padati. Dam za pachamanko (peruanska jed), če neha snežiti do dveh popoldne. Želim vsaj poskusiti. Z Borutom sva večja optimista kot Andrej in ker sva dva, opoldne počasi preneha snežiti. Snega ni padlo veliko in z navdušenjem počasi pripravljamo nahrbtnike in smuči za jutrišnji odhod.

22.7. Premetavam se po šotoru in buljim v zrak. Kdaj bo ura tri? Od pričakovanja ne morem več zaspati. Tudi Borut se premetava na svojem koščku prostora in skuša zaspati še za teh nekaj minut, Andrej pa spi kot ubit. Vstanem in začnem kar kuhati čaj; tekočine na taki višini ni nikoli preveč. Apetita ni, vendar ubogljivo pozobamo, kar nam je še ostalo užitnega. Ker naj bi turo opravili v enem dnevu, naj bi bili zato nahrbtniki lažji — le zakaj potem tega ne občutim? Vedela sem, da bo teža zame največji problem. Spomnim se Avstrijca, ki mi je včeraj rekel, naj bom pametna in naj pustim smuči raje v dolini. Zdaj vem zakaj.

Od tukaj je šlo potem navzdol kot namazano.

Toplo je. Neverjetno za to višino in za ta letni čas. Gotovo imam s seboj tudi preveč obleke, ampak tu nikoli ne veš, kdaj te bo gora presenetila. Zato se držim načela, da je vsak še tako »lahek« hrib treba obravnavati z vsem spoštovanjem. Tavamo po moreni, se izgubimo, pa spet najdemo pot. Vseeno smo kar hitro na ledeniku. Popijemo, se preobujemo, se navežemo in gremo počasi dalje. Počasi?! Andrej leti, kot bi imel koga za petami in ker sem v navezi srednja, me včasih pocuka kot mladega telička. Hodim težko kot še nikoli. Slabo mi je, noge pa imam težke kot slon. Zdi se mi, da se premikamo kot stara lokomotiva, vendar smo presenetljivo hitro na prvem sedlu. Dani se. Obeta se nam prekrasen sončni vzhod. Pomislim na domače hribe, na svoje zgodnje turne smuke, na katerih vsakič postanem ob pogledu na vzhajajoče sonce. Vedno se mu nasmehnem v zahvalo za prečudovito jutro. Koliko jih je že bilo in koliko jih še bo? Tudi to je eno od njih, vendar na čisto drugem koncu sveta in ob čisto drugih razsežnostih. Ampak jaz vsem lepotam prebujajočega se jutra navkljub sedim kot kupček nesreče.

Sprva je bilo zelo težko, potem napeto, na koncu sproščujoče.

STRMINA IN VIŠINA STA NAREDILI SVOJE

Še vedno mi je slabo, vase ne spravim niti požirka, čeprav vem, da moram piti. Samo še pet minut počitka, pa bom prišla k sebi.

Smuči snamem z nahrbtnika in jih privežem na pas. Vlekla jih bom in tako bo šlo lažje. Oči, hvala ti za tvoj patent, res mi je v veliko pomoč! Preskočim razpoko. Kako strah me je teh razpok! Nekatere so tako globoke in črne, da jim ponavadi ne vidiš dna. Ogledujem si teren. Gotovo bom lahko presmučala tudi celoten ledenik.

Na sedlu se ustavimo. Tudi Borutu je slabo. Včerajšnje ribe! Počijemo za daljši čas in Andrej zmanjša tempo. Tudi počutje se je izboljšalo in prvič se ozrem malo naokrog. Kako majhen je človek v tem kupu snega in serakov! Gledam strmino in izpostavljenost, preverjam snežne razmere, ki niso prav nič ohrabrujoče. Bom zmogla vse še presmučati? Seveda bom, zakaj pa vlečem smuči za sabo! Le utrujena sem že zelo, za smučanje pa potrebuješ moč in popolno zbranost. Zame se na vrhu vse šele začne.

Kratek počitek z glavo v snegu.

Ob dvanajstih pridemo na zadnjo uravnavo pod vrhom. Tu bom na žalost morala pustiti smuči, ker je višje prestrmo in preveč izpostavljeno. Borutu je zelo slabo, leži v snegu in pravi, naj greva naprej kar sama, da on ne more več. Skuhamo juho in z Andrejem ga bodriva, naj vendar ne odneha. Vendar še tisto, kar spravi vase, tudi takoj pobruha. Roti naju, naj greva na vrh sama, da naju bo počakal, da mu je le tako slabo, da nima več moči za vrh. Skuhal si bo še eno juho, saj je do vrha tako le še dobro uro in bova takoj nazaj. Razumem ga, tudi jaz bi poslala prijatelje naprej.

Odločiva se in zagrizeva v strmino, Andrej s tako ihto, da ga zopet komaj dohajam. Ampak strmina naredi svoje na 6.000 metrih in tudi Andrej počiva z glavo v snegu in lovi zrak.

Tako počasi napredujeva, pri veliki razpoki pa se Andrej ustavi. Naju bo tenak mostiček, ki visi čez polovico ogromne razpoke brez dna, zdržal? Andrej noče tvegati — naj grem sama čez? Ne nori! Obrni se, natakni smuči in odsmučaj! Zakaj si prišla sem? Pomisli, no, punca! Obrni! Kako grozno se sliši ta beseda, ko si že tako blizu vrha — za ovinkom je.

Andrej že sestopa, Borut ne dojema, kaj se dogaja. Čakata me, jaz pa se ne morem zbrati. Sedim pri smučeh in hudo mi je. Sedim tako dolgo, da me začne zebsti. V glavi mi razbija, višina dela svoje. Pancarji, smuči, dihanje, nahrbtnik, palice, razbijanje v glavi. Prešine me misel na vrh, ko pa naredim prvi zavoj, pozabim na vse.

Moje misli so samo še tu, kjer morajo biti. Andrej in Borut fotografirata in mi kažeta, kje so razpoke. Razmere so ušive, kloža, kakršne pri nas sploh ni. To me utruja. Dva, trije zavoji in že diham kot konj. Kje je tu kakšen

užitek? Garanje, eno samo garanje! Sesedem se v sneg, da bi počila, pa mi je že naslednji trenutek žal. Spodaj je puhec, sipek sneg do bokov in čez. V njem ne najdeš nobene opore, saj se samo melje. Pobiram se kot bi bila močno prizadeta se jezim sama nase, ker tratim moči za take traparije. Za robom me čakata Borut in Andrej in se sprašujeta, kaj se vendar obiram. Bolje, da ne vesta vsega.

VRH MI ZANESLJIVO NE UIDE

Pred menoj je nevaren odsek z večjo naklonino, ozek, z razpokama na obeh straneh. Andrej je zelen od strahu, vendar vseeno fotografira. Ko prismučam do njega, veva, da je najhujše že za mano. Čaka me le še ledenik, ki pa me preseneti z odličnimi razmerami. Zavriskam in usta se mi raztegnejo v nasmeh, ki ne izgine vse do konca ledenika. Vse hudo je v trenutku pozabljeno. Razpoke preskočim, čez ožje kar zapeljem in sploh se mi ne zdijo več tako strašne. Vendar napetost popolnoma izgine šele na moreni, na skali, ko se zaveš, da je res vsega konec.

Ozrem se nazaj - vidim svojo kačo na snežnih vesinah, za katere bo narava poskrbela, da bodo že jutri takšne, kot so bile poprej: bele, divje, nedotaknjene, vabljive...

V taboru so nas argentinski prijatelji pogostili s kavo in piškoti. Majhna gesta, ki ti v takih trenutkih pomeni največ. Potrdili so našo domnevo, da smo dosegli višino 6.200 metrov, in mi čestitali za dosežek. Sem Slovenka, ki je smučala do sedaj z največje višine, sama pa se vsega pravzaprav še ne zavedam popolnoma. Občutki prihajajo počasi, z nasmeškom se povrnem na Chopicalqui, katerega vrh mi ne uide. Dežela me je namreč očarala in zastrupila do take mere, da se zagotovo še vrnem.

***

Odprava Andi '97

Organizator: AO Kranj pri PD Kranj

Vodja odprave: **Andrej Kecman** (AO Kranj)

Člani: **Janez Jarc** (MO pri PD Kranj), **Janez Krišelj, Borut Čadež, Borut Fajfar, Stanka Stružnik, Alenka Jerala, Meta Boncelj** (vsi AO Kranj).

Dosežki: Južni Huascaran (6768 m), Vallunaraju (5675 m) — Janez Krišelj in Janez Jarc, ki je z obeh tudi smučal, s prvega zaradi razmer do sedla.

Alpamayo (5967 m) po Ferrarijevi smeri — Borut Fajfar in Borut Čadež

Pisco (5752 m) — Meta Boncelj s smučmi z vrha

Chopicalqui (6354 m) — Andrej Kecman, Borut Fajfar in Meta Boncelj do vršnega platoja 6200 m, od koder je Meta tudi smučala in s tem postavila ženski slovenski višinski rekord v smučanju.

Zahvaljujemo se vsem sponzorjem, ki so nam omogočili odpravo.

V LJUBLJANSKI GALERIJI COMMERCE JE BILA ODPRTA RAZSTAVA SLIK DRENOVCA PAVLA KUNAVERJA

SLIKE IN PODOBE SIVEGA VOLKA

Ob desetletnici smrti so 10. februarja v ljubljanski galeriji Commerce odprli razstavo slik **Pavla Kunaverja**, skavta in tabornika Sivega volka, soustanovitelja planinskih Drenovcev, od vsega začetka, od leta 1910, nadvse aktivnega člana Društva za raziskovanje jam Slovenije, ljubiteljskega zvezdoslovca, pisca vsakršnih del s področja poljudnega naravoslovja, vzgojitelja neštetih rodov bodočih zaljubljencev v naravo, predvsem pa prvovrstnega gornika od nog do glave in od najzgodnejše mladosti do pozne in častljive starosti, saj je mož umrl v stotem letu starosti. Na razstavi, ki je bila odprta le do 27. februarja, je bilo na ogled 54 Kunaverjevih predvsem oljnih slik in akvarelov, na katerih so večinoma upodobljene gore.

Profesorja Kunaverja, rojstni letnik 1889, je ob odprtju razstave, ki mu je prisostvovalo kakšnih sto ljudi, večidel naravoslovcev vseh profilov, kot svojega profesorja in tabornika Sivega volka z diapozitivi in spomini predstavil **dr. Matjaž Vrtovec**: kako je znal mladim generacijam na eni strani zanimivo predstaviti naravo in biti na drugi nadvse strog pedagog, kadar je šlo za varno planinstvo, taborništvo, jamarstvo ali pohodništvo. Ko je njegova mladina počitke izkoristila za igre, je Pavel Kunaver ponavadi iz nahrbtnika potegnil skicirko in narisal zanimiv motiv, ki se mu je ponujal, marsikaterega od

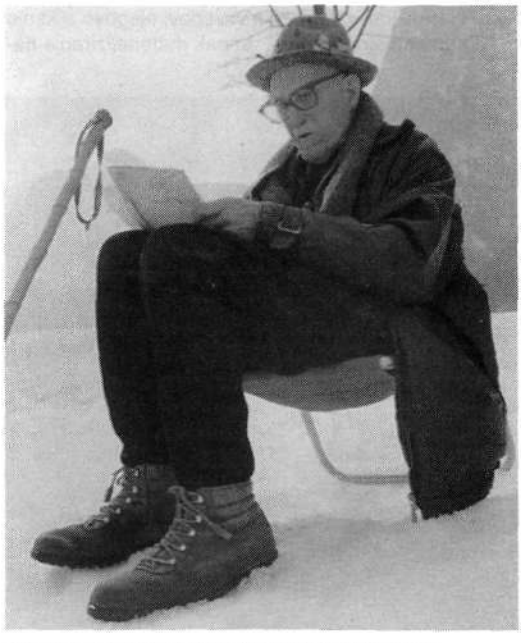

Sivi volk Pavel Kunaver leta 1980 v Logu pod Mangartom.

Jamarski tovariš Pavla Kunaverja dr. France Habe je na otvoritvi razstave povedal vrsto lepih naravoslovno naravnanih misli.

Foto: Marjan Raztresen

teh pa je potem doma prelil v »resnejšo« in trajnejšo slikarsko tehniko, v akvarele, oljne slike ali tempere.

Kunaverjev nekoliko mlajši jamarski kolega **dr. France Habe**, ki je zdaj v 90. letu starosti in ki je bil tudi med prvimi obiskovalci razstave, si ni mogel kaj, da se v javnem nastopu ne bi spomnil svojega podzemskega tovariša. Glede na to, da je dr. Habe malone vse svoje življenje posvetil krasu in še predvsem njegovemu podzemlju, se je seveda spomnil predvsem Kunaverja – jamarja in ob tem Kunaverja – varstvenika kraškega (kot seveda tudi vsega drugega naravnega) okolja, ki svojih podzemeljskih odkritij ni skrival pred ljudmi in še predvsem ne pred mladino.

Prof. dr. Mirko Juteršek, umetnostni zgodovinar, je kajpada govoril o Pavlu Kunaverju — ljubiteljskem slikarju. Dejal je predvsem, da Kunaver pri slikanju nikoli ni iskal kakšnih globljih vzvodov, njegovo slikanje ni bilo umetnostno iskanje, ampak materializiranje narave, kot jo je videl s svojim očmi in kot jo je znal kot samouk upodobiti.

V katalogu — prospektu, ki je izšel ob razstavi, je Mirko Juteršek napisal:

»V današnjem, za konec stoletja (in tisočletja) tako izstopajočem, fenomenalnem razmahu likovnega samorastništva v svetu, posebno pa še v Sloveniji, se prispevek in pomen posameznika in tako tudi Pavla Kunaverja dosledno utopi v množičnosti. Bledijo celo že strokovno ugotovljeni in z vidika dodatne umetniško ustvarjalne dejavnosti potrjeni likovni pogledi pri zgodovinsko že zdavnaj potrjenih osebnostih, kot sta v Sloveniji na primer **Ivan Cankar** in **Oton Župančič**, katerih sicer majhen obseg risb priteguje vseskozi pozornost. Pavel Kunaver, ki je bil prijateljsko povezan med drugim s slikarjem **Gvidom Birollo** in v določenih trenutkih tudi vidno pod njegovim vplivom, se je s slikarstvom bavil vse svoje življenje in bi ga zato morali šteti tudi med pionirje sodobnega likovnega samorastništva na Slovenskem.

Slikarstvo Pavla Kunaverja, ki je vsekakor tudi sestavni del sodobne likovne scene, je torej zanimivo z več vidikov; najprej zgodovinsko glede na pojav in razvoj samorastništva, dalje kot dodatna (ljubiteljska) dejavnost — hobi enega v slovenskem prostoru vsekakor zelo znanih poljudnoznanstvenih piscev in vzgojiteljev mladih in ne nazadnje tudi z vidika presoje ustvarjalno umetniške sporočilnosti njegovih likovnih del.

Slikarski svet, se pravi motiviko, je Pavel Kunaver povezoval dosledno s svojo poglobljenostjo v naravo in se je zato kar fanatično omejeval zgolj na slikanje narave — krajine. Iz njegove obsežne, zdaj že tudi vse bolj pregledno urejene slikarske zapuščine, v kateri imajo še prav posebno mesto številne skicirke, sicer pa prevladujejo akvarelne slike, bi lahko glede na slikarjevo dosledno zapisovanje krajev upodobitve z datumi na-

Pavel Kunaver: Kal nad Hrastnikom, akvarel iz leta 1957.

stanka risb in slik sestavili dokaj natančno kronologijo njegovih potovanj po Sloveniji. Že iz motivike lahko razberemo, da se je najraje oziroma največ zadrževal na območju Kranjske, v Kamniških planinah in Julijcih. Sem in tja je upodobil tudi kakšno cerkvico kot arhitektonsko zanimivost ali pa ga je v svoji lepoti premamila kot krajinski spomenik. Videz resničnosti in topografske točnosti pa se v Kunaverjevem slikarstvu že od začetkov prekriva z individualnim slikarjevim razpoloženjskim doživljanjem različnih detajlov, kot so viharniki, ali širokih, v skrivnostno ozračje zavitih panoramskih pogledov z močnimi kontrasti – z občutljivostjo in odprtostjo zaljubljenca v naravo v duhu vedno privlačne romantike.«

Pavel Kunaver, ki se je rodil 19. decembra 1889 v Ljubljani, je po učiteljski akademiji na Dunaju tam eno leto študiral geografijo, potem se je vrnil v Ljubljano in tukaj poučeval na osnovni šoli na Viču, na meščanski šoli v Zgornji Šiški in pozneje na klasični gimnaziji v Ljubljani. Bil je član planinske skupine Dren in »kot tak« v Sloveniji med začetniki smučanja, alpinizma, jamarstva in »zimske alpinistike«, obiskovanja gorskega sveta v vseh letnih časih. Kot poljudnoznanstveni pisec je večji del pisal za mladino. S slikarstvom se je ljubiteljsko ukvarjal že od zgodnje mladosti, resneje pa je pričel slikati — predvsem v akvarelni tehniki — s prvo zaposlitvijo. Izbor slik s poudarkom na planinski tematiki je Pavel Kunaver že enkrat predstavil, in sicer v prostorih Osnovne šole Prežihovega Voranca v Ljubljani.

Pavel Kunaver: Kamniške Alpe, akvarel.

Veliko njegovih slik in ilustracij je bilo objavljenih v različnih revijah, največ v Proteusu in Planinskem vestniku, nekaj pa tudi v njegovih knjigah.

Večer, ko so odpirali Kunaverjevo razstavo, so polepšali Kamniški koledniki: **Tomaž Plahutnik** je igral na citre, basist **Rok Lap** in baritonist **Janez Majcenovič** sta pela.

Kot je v predstavitvi Pavla Kunaverja — ljubiteljskega slikarja dejal dr. Juteršek, bi bilo vredno poiskati prostor ali prostore, kjer bi bilo slikarsko (in ob tem nemara še kakšno) delo tega naravoslovca stalno na ogled javnosti.

M. R.

DEVET ŽRTEV SNEŽNEGA PLAZU POD STORŽIČEM, 272 MRTVIH POD PLAZOM NA VRŠIČU

MORILSKA PLAZOVA SLOVENSKIH ALP

Snežni plazovi v slovenskih gorah sicer ne zahtevajo prav veliko žrtev, vendar je vsaka taka smrt takrat v središču pozornosti slovenske javnosti. Vsaj dvakrat v zgodovini pa je bila v naših gorah smrt pod plazom množična: lani je minilo 60 let, odkar je plaz na Storžiču pokopal kar devet gornikov, predlanskim pa 80 let, ko je ogromen snežni plaz zasul rusko taborišče na Vršiču in pod seboj za vedno pokopal od 110 do 300, najverjetneje pa 272 ljudi.

Na velikonočni ponedeljek, 29. marca 1937, se je zjasnilo, potem ko je v dolini deževalo in je v nižjih legah dež prešel v moker sneg, višje pa v gost pršič, ki ga je na stari sneg v dveh dneh naneslo skoraj tri metre debelo. Sneg še ni bil uležan, vrhnji pršič se je le rahlo držal podlage in v dokaj toplem vremenu tudi ni primrznil. Tržiška podružnica Slovenskega planinskega društva je želela na severni strani Storžiča s 1600-metrskega Škarjevega roba organizirati smučarsko tekmovanje čez veliki plaz pod stenami do planinske koče. Ker je v noči na ponedeljek zapadlo še 25 centimetrov novega snega, so organizatorji tekmovanje želeli preložiti. Vendar so se smučarji uprli, vodstvo je razglasilo, da tekmujejo na lastno odgovornost in je dve tretjini proge premaknilo bolj proti severu, da bi bilo bolj varno.

Prva skupina devetih gornikov in smučarjev je pod Škarjicami zavila s poti naravnost navzgor proti Nageljnovim čerem. Ob 12.30 se je vsul manjši plaz, kmalu po prvem je sledil večji in za njim še eden, še izdatnejši, ki se je sprožil s Škarjevih peči. Slednji je v plazovini pomoril devet mladih Tržičanov: **Adalberta Ahačiča, Zdravka Kostanjevca, Vinka Šarabona, Vilija** in **Rudija Plabesa, Janka Mladiča, Mira Ovseneka, Kristijana Stegnarja** in **Vinka Lombarja.**

V ČRNINO ODET TRŽIČ

Tako so zapisali kronisti tistega časa, ki so prišli v Tržič pisat o tragediji, v kateri je umrlo devet ljudi. Kar nekaj dni so polnili stolpce slovenskih in takratnih jugoslovanskih dnevnikov, Tržič pa je bil ta čas odet v črnino. Reševalnim ekspedicijam so se pri iskanju zasutih pridružili tudi vojaki, 50-članska četa planinskega polka iz Škofje Loke, v kateri so bili le Slovenci, ki jim je poveljeval stotnik **Rudolf Pirš.**

Tisto leto so Tržičani ustanovili reševalno ekipo, svojo gorsko reševalno službo. Za prvega načelnika reše-

Na startu pred smučarskim tekmovanjem — potem pa je pridrvel morilski plaz.

valnega odseka so na občnem zboru SPD januarja 1938 izvolili **Avgusta Primožiča,** ki je že poročal o dveh reševanjih minulega leta.

V teh šestih desetletjih je tržiške alpiniste in gorske reševalce vodilo sedem načelnikov, najdlje sedanji načelnik **Anton Kralj**, ki je bil v rekordnih devetnajstih reševanjih enega leta, 1996., največkrat osebno tudi navzoč.

Med častnimi člani postaje GRS Tržič z izkaznico številka 115 je 75-letni **Janko Štefe-Zavrotar**, eden od zadnjih treh preživelih iz usodnih storžiških plazov pred dobrimi šestimi desetletji. Takratni zapisovalci ga niso veliko omenjali, saj so poročali večinoma le o storžiških žrtvah in celo prosili vse fotoamaterje, ki bi imeli posnetke nesreče in reševanj, naj jih pošljejo uredništvu Tedna v slikah.

PAZI, PLAZ!

»Mama me na veliko noč ni pustila pod Storžič,« je reporterju Slovenskih novic **Mirku Kunšiču** lani pripovedoval Janko Štefe. »Na velikonočni ponedeljek sem zgodaj zjutraj šel za njimi. Ko sem prišel do koče, so mi povedali, da so že odšli proti startu. Hitel sem in jih začel prehitevati. Pri štirinajstih letih sem bil poln moči in kmalu sem bil pri vodilni skupini. Takrat se je že sprožil manjši plaz. Eden od starejših v skupini je dejal, da je treba odpeti smuči, obrniti palice, leči na tla in se držati palic, če te zajame plaz. Le nekaj minut pozneje pa je eden že vpil 'plaaaz, plaaaz!' Že v puhu belih kristalov sem si odpenjal vezi in storil natančno tisto, kar sem bil pred nekaj minutami slišal. Nekaj metrov pred seboj sem videl **Komantnekovega Janeza**, kako ga je vzel plaz. Sneg pa je že tolkel po meni in me začel nositi proti skalnemu robu. Skozi možgane me je prebodla misel: tako mlad bom moral umreti! In že me je odneslo po zraku. Izgubil sem zavest in ko sem začel prihajati k sebi, sem megleno videl nekoga, kako me odkopava. Spoznal sem **Vebra** in ga lepo prosil, naj mi pomaga. Na srečo sem imel eno roko zunaj, ko sem bočno ležal v plazovini, vendar sem bil brez rokavic, kape in palic ter z ogromno snega za puloverjem. Trideset metrov nižje je bil **Čočov Jože**, ki je odsmučal proti koči povedat, kaj se je zgodilo. Mimo mene je prišel **Mirko Beden** in skupaj sva odšla proti dolini. **Salbergerjev Nadislav**, ki je bil pozneje vrsto let načelnik GRS, in oskrbnik koče **Hvačmanov** sta prišla prva pomagat. Dala sta nama piti čaj in sta rekla, naj počakava v koči. **Komantnekovega Janeza** in mene so pozneje naložili na voz, zadaj pa so dali še mrtvega Ovseneka.

Podrobnosti sva pravzaprav zvedela šele v Lomu, ko so se ustavili v gostilni Robeš, kjer je bilo veliko ljudi. Še več jih je bilo v Tržiču, med njimi tudi moja presrečna mama,« je obujal ta nesrečni spomin in svoje preživetje v plazovini Janko Štefe, ki je bil pozneje devetkratni državni prvak v alpskem smučanju. Njegovega trinajstega mesta v smuku na olimpijskih igrah na Norveškem od slovenskih smučarjev v tej panogi doslej še ni nihče izboljšal. Od leta 1952 je bil vse do upokojitve pred enajstimi leti državni lovec.

OGROMEN PLAZ Z MOJSTROVKE

Sredi marca bo 82 let od še hujše nesreče, ki jo je v slovenskih Alpah povzročil snežni plaz. Kot je v Delu ob 80-letnici tega dogodka zapisala novinarka **Vlasta Felc**, je Kranjskogorčan **Ivan Arih** ta dogodek takole ohranil v spominu: »Nekega dne, kakor sem mogel ugotoviti, je bil 12. marec 1916, so zvonovi v Kranjski Gori zazvonili. Z Vršiča je prišla žalostna vest. Ogromen snežni plaz je zasul rusko taborišče na Vršiču. Natančne vesti o nesreči so bile znane v Kranjski Gori šele po nekaj dnevih. Vesti so najprej prinesli vojaki, zatem pa preživeli ruski ujetniki, ki so prišli v stik z domačini. Vsem je bil strogo prepovedan pristop do kraja nesreče.«

Glavni plaz se je utrgal z Mojstrovke, natančni podatki o številu žrtev pa ne bodo nikoli znani. Po različnih informacijah, ki jih je zbral **Vid Černe** za svojo knjigo o Kranjski Gori z naslovom Borovška vas, naj bi pod plazom umrlo od 110 do 300 ruskih ujetnikov in od osem do 80 avstrijskih stražarjev. Najbolj verodostojno število vseh mrtvih pa naj bi bilo 272. Ta podatek je namreč cerkvenemu ključarju **Gregorju Žerjavu-Kravanju** zaupal župnik **Andrej Krajec**, ki je mrtve tudi pokopaval.

Razlike so tudi pri datumu. Ivan Arih omenja 12. marec. Zdajšnji kranjskogorski župnik **Marko Benedik** je v zvezi s tem povedal, da je v župnijski kroniki nesreča resda omenjena 12. marca, ni pa zapisano, ali se je zgodila ta dan ali ne. Nemara so natančnejši podatki o gradnji vršiške ceste, pri kateri so morali izdatno sodelovati ruski ujetniki, shranjeni v dunajskem državnem arhivu. Dokler se ne bo kdo potrudil do njih, bodo še kako dragoceni zapiski **Franca Urana**, ki jih je zbral pod naslovom »Kako se je delala cesta na Vršič«. Uran je bil namreč v službi pri ljubljanskem tesarskem mojstru in županu v Zgornji Šiški **Ivanu Zakotniku**, ki je kupil gozd v Trenti, in je nadzoroval sekanje in spremljal gradnjo ceste od leta 1909 do tragedije, ki jo je povzročil snežni plaz.

Cesto prek Vršiča, ki je bila še leta 1909 ponekod kozja steza, so začeli delati v Kranjski Gori. Sekači, ki so bili *običajno iz Bače pri Podbrdu, tesači pa iz Loške doline* in deloma Trentarji, so se pred plazovi znali pravočasno zavarovati. Od Močila, kjer je zdaj Erjavčeva koča, do vrha so običajno v sneg zasadili dolge palice in tako pomagali pri orientaciji voznikom s sanmi in tistim, ki so les vlačili in ki so pozno zvečer prihajali iz Kranjske Gore. Ko je kazalo, da se bodo sprožili plazovi, so ustavili vsako vožnjo čez vrh Vršiča, ko pa plazov ni bilo več, so prek plazišč napravili pot za sani in vozili naprej. Samo leta 1912 so zaradi obilice snega delo čez zimo ustavili.

Ob začetku vojne, ko je bila cesta narejena do Lež, so morali delo končati, ker so morali delavci v vojsko, v zelo zmanjšanem obsegu pa so ga nadaljevali jeseni. Tedaj je v Kranjsko Goro prišlo tudi 25 ruskih ujetnikov, po Uranovih besedah sami Sibirci, visoki, dostojanstveni ljudje, ki so stanovali v salonu pri **Pečarju.**

Spomladi leta 1915 so se v Kranjski Gori začele priprave na gradnjo ceste čez Vršič v Trento. Merilci so začeli meriti in trasirati cesto, pripeljali so ogromno gradbenega materiala, z njim pa so prihajali vedno novi ruski ujetniki.

Zgovorna informacija iz leta 1937: zgoraj Storžič in s puščicami označen kraj nesreče, na sredini deveterica žrtev, spodaj reševalci na plazu, žalostna vožnja v dolino in pogreb žrtev.

Takole so nesrečne gornike, ki so končali v plazu, pripeljali v dolino.

NA DREVESA PRIVEZANI UJETNIKI

Ko je konec maja 1915 Italija napovedala Avstriji vojno, je bilo delo na cesti čez Vršič v polnem razmahu. Po Uranovi navedbi so jo gradili samo ruski ujetniki, ki naj *bi jih bilo okoli 12.000. Stanovali so v zelo bornih in pozimi* zelo mrzlih barakah od Kranjske Gore do Trente, bili so slabo hranjeni in oblečeni. Zato so med njimi razsajale bolezni in jih je dosti pomrlo. Z Rusi so ravnali zelo grdo, posebno nekateri oficirji in inženirji so se divjaško obnašali. Za vsak najmanjši prekršek je bil ujetnik privezan na drevo, da je že v najkrajšem času padel v omedlevico. Potem so mu pljusknili mrzle vode v obraz, da se je spet zavedal in ga pustili tako viseti dve do tri ure.

Leta 1915 je vojna uprava sprejela predlog **Franca Zakotnika**, da bi na cesti čez Vršič iz njegovega lesa zgradili tako imenovane strehe proti plazovom in bi tako avstrijski armadi tudi pozimi zagotovili varen prehod. Dela se je lotil z ljubljanskim tesarskim mojstrom **Weissbacherjem.** Sekače, tesače in voznike so mobilizirali iz vse Slovenije in celo po Tirolskem in Solnograškem. Strehe so bile projektirane tako, da bi bile postavljene na 35 krat 35 centimetrov močnih stebrih, *na katere bi bili pritrjeni močni špirovci in potem* vdelani v teren nad cesto, na špirovcih bi bili kot streha šest centimetrov debeli plohi, čez katere naj bi zdrsel plaz, vse pa bi bilo povezano z močnimi železnimi spojkami.

Zima 1915/16 je bila po Uranovih podatkih čudna. Vodstvo svaril domačinov pred plazovi ni jemalo resno. Še v začetku februarja so se na Hudi Ravni sončili brez srajc. Gradnja protilavinskih streh je lepo napredovala, na vrhu prelaza pa je več kot 200 ujetnikov postavljalo ogrodje za spomenik nadvojvodu Evgenu, glavnemu poveljniku fronte proti Italiji, po katerem naj bi se imenovala tudi vršiška cesta.

Snežiti je začelo konec februarja, sneg pa je bil suh kot moka in ga je zapadlo ogromno. Dne 8. marca okoli enih je šel Franc Uran iz Zakotnikove koče na primorski strani, kjer je bil tudi tabor ruskih ujetnikov, proti vrhu prelaza, da bi si ogledal delo. »Bil je pravi metež,« je pozneje napisal. »Ko pridem do Hude Ravne, se pravi v bližino vrha Vršiča na gorenjski strani, kjer je bilo

Janko Štefe, ki so ga rešili iz plazu, potem pa je bil naslednja leta vrhunski slovenski alpski smučar.

Foto: Mirko Kunšič

poveljstvo sektorja, zaslišim en sam strašanski krik iz nešteto grl, ki pa je takoj utihnil. Grem počasi naprej, pa mi kmalu pridrve naproti ruski ujetniki s prestrašenimi obrazi: 'Lavina, lavina!' Pribežalo je tudi nekaj avstrijskih stražnikov. Vsi, kar jih je pribežalo z vrha, so bili tako prestrašeni, da nismo mogli iz njih spraviti ničesar jasnega. Vsi so izjavili, da se raje dado pobit, kot pa da bi šli nazaj. Tudi oficirji in inženirji so zgubili glavo in niso vedeli kaj početi, ker je bila na mah pretrgana vsaka zveza s Kranjsko Goro in tamošnjo komando. Vse delo je zastalo. Ničesar nismo vedeli, kaj se je zgodilo na drugi strani Vršiča. Nikdo pa si ni upal na vrh.«

GROZA IN RAZDEJANJE

Tistega dne za reševanje niso mogli pripraviti niti ujetnikov niti častnikov. O številu žrtev so lahko le ugibali, saj so na prelazu delali ujetniki tudi z druge strani. Manjkalo naj bi okoli sto ujetnikov in nekaj avstrijskih stražarjev. Naslednje jutro je deputacija treh Rusov izjavila komandantu, da na delo na Vršič ne bodo šli več, odklonili pa so tudi poziv na reševalno akcijo, češ da je na vrhu vse uničeno.

Nekaj ujetnikov in Avstrijcev, pa tudi Franc Uran, je vendarle odšlo na Vršič, kjer je še zmeraj močno snežilo. Videli so strahovito razdejanje. Skoraj dvajset metrov visokega ogrodja spomenika ni bilo več. Plaz se je ustavil pri Tičarjevem domu, kjer so pred vrati odkopali dva mrtva Rusa. Naslednjega dne se je za reševanje odločilo precej ujetnikov. Odkopali so približno 15 sotrpinov in enega stražnika. Vsi so bili izmaličeni, upanja, da je še kdo živ, ni bilo več.

Ko je kmalu po končanem delu na istem kraju prihrumel še en plaz, je bilo odkopavanja konec. Plazovi so zasuli tudi obe postaji žičnice na vrhu in v grapi pod naselbino.

Okoli 14 dni so čakali na povelje, kaj naj storijo, o tem, kaj je na drugi strani Vršiča, pa niso nič vedeli. Medtem je nehalo snežiti in enega od lepih sončnih dni se je Franc Uran čez Vršič odpravil v Kranjsko Goro v poveljstvo po navodila. Vrnil se je s poveljem, da je treba ujetnike spraviti v dolino do Sv. Marije, tehnično moštvo pa naj bi šlo do Soče v Trenti.

Cesto so začeli odkopavati v začetku aprila. Kazalo je dobro, dokler ni neke noči zdivjal še plaz s Slemena. Vossova koča, ki se zdaj imenuje Erjavčeva, se je kar majala. Naslednje jutro so videli, da je snega do vrha griča, na katerem je bila koča. O protilavinskih strehah ni bilo sledu, vse je odnesel plaz. Močni leseni stebri, povezani z železjem, so bili zlomljeni kot vžigalice in zruvani iz zemlje.

Vid Černe pravi, da je območje na severni in južni strani Vršiča posejano z grobovi, od katerih so bili le nekateri označeni s preprostim lesenim križem, ko pa je dotrajal in strohnel, je izginil tudi spomin na neznanega in do skrajnosti trpinčenega človeka. Nekateri od teh nesrečnežev so umrli v strahovitem plazu, drugi zaradi bolezni, izčrpanosti in podhranjenosti.

Gorski vodnik

LUDVIK KOŠIR

Iz veka
v teženje,
v človeka
hotenje
se vzpenjamo iznad osnov.

Plazovi
duha,
motivi
srca
odvijajo vedno navzgor.

Lepota
in gora,
trenutki
odmora,
pljusk misli in žlahtni napor:

Pojdite
vsi z mano —
z vodnikovo
ramo
sta varnejša hoja in snov.

PLANINCI SPD BARILOČE NA ČILENSKEM DVATISOČAKU Z MOGOČNIM RAZGLEDOM

VZPON NA OGNJENIK OSORNO

BLAŽ RAZINGER ML.

Franci Savenc, neutrudni kronist dogajanj v slovenskem alpinizmu in gorništvu nasploh, pa tudi najodmevnejših dogodkov v svetovnem alpinizmu, je te dni po elektronski pošti iz Bariloč v Argentini dobil pismo **Blaža Razingerja mlajšega,** s katerim v matično domovino sporoča novico o lepem vzponu skupine planincev iz SPD Bariloče na ognjenik Osorno. Takole piše:

Dne 12. in 13. decembra lani je Slovensko planinsko društvo iz Bariloč organiziralo turo na ognjenik Osorno v Čilu. To je ena izmed višjih gor čilenske Patagonije in se dviga do višine 2.652 metrov.

Ko nas je dolga, a prijetna pot peljala v notranjost Čila, se nam je gora počasi vse bolj in izraziteje kazala v svoji ledeni lepoti. Z **Borisom** in **Matjažem Kambičem** smo najprej obiskali mesto Osorno, potem pa še slikovite vasice, ki se kažejo ob jezeru Llanquihue. To je največje jezero v tem predelu Patagonije, ki so ga odkrili leta 1552. Zaradi bujnega rastlinstva in pogostega bruhanja ognjenika Osorno ter sosednjega Callbuca (med drugim tudi v letih 1735, 1780, 1834—35) je bila celotna pokrajina nenaseljena. Šele leta 1852 so se na pobudo čilenskih oblasti v čudovitih pokrajinah v okolici jezera Llanquihue začeli naseljevati predvsem nemški kolonialisti.

Tako smo med lepotami, ki so jim pridne roke pomagale do posebnega čara, prišli do koče, ki je visoko na hribu. Tam smo se srečali s prijateljema **Dinkom** in **Bogdanom Bertoncljem** ter skupaj z njima zaokrožili našo družbo. Med večerjo se nam je ob zahajajočem soncu prikazala vsa lepota tamkajšnje narave, ožarjena z ognjenimi prameni, ko so se spodaj ob jezeru prižigale prve luči.

Drugi dan smo vstali zarana. Kratke priprave — in pred sončnim vzhodom smo bili že daleč od koče. Mimo zapuščene smučarske vlečnice smo se vzpenjali do večnega snega. Hoja po ledeniku se je vlekla in kar lepo je sijalo sonce, ko smo stopali proti vrhu, ki se je le še nekaj metrov dvigal nad nami. Končno se je naš pogled z vrha Osorno razširil vsenaokrog. S krepkim stiskom rok smo se razveselili te nove zmage.

Razgled, ki se nam je nudil, je bil enkraten, saj so se videla jezera Rupanco, Todos los Santos in Llanquihue in celo morski zaliv Reloncavó v Puerto Montt. Med njimi pa so izstopali številni vrhovi: Callbuco, Tronador, Puntiagudo, Puyehue...

Tako smo célo poldrugo uro občudovali te lepote. Medtem se je na vrhu nepričakovano prikazala trojica znancev. Le kratek je bil pogovor z njimi, ker smo se, žal, morali vrniti. Pri sestopu smo se srečali še z dvema družbama gornikov, ki so poskušali priti na vrh. Tako smo nadaljevali pot navzdol do koče, kjer smo nadomestili nekaj izgubljenih moči ter se pogovorili o zanimivem izletu.

Temu je zopet sledila vožnja domov. Tam nas bodo spomini na lep vzpon gotovo večkrat pripeljali do notranjega zadovoljstva, ki daje moč in odpornost duha.

Kadrovska odprava na Daulagiri

Sredi aprila odide na dvomesečno pot v Himalajo ena od letošnjih osrednjih slovenskih alpinističnih odprav, katere cilji so v stenah in smereh 8167 metrov visokega Daulagirija. Vodja odprave bo **Tone Škarja** iz AO Kamnik, zdravnik **dr. Damijan Meško** iz AO Ljubljana Matica (ki je doslej že kdovekolikokrat rekel, da je to njegova zadnja himalajska odprava, vendar je potem vedno znova odšel še na katero), njegova kolega iz istega alpinističnega odseka sta še himalajski veteran in slovenski rekorder v vzponih na osemtisočake **Viki Grošelj** ter **Grega Kresal,** iz ljubljanskega AO Železničar gre na pot **Tadej Golob,** iz ljubljanskega Akademskega AO **Tomaž Jakofčič** in iz AO Rašica **Dušan Polenik**. Iz Alpinističnega odseka Jezersko gre spet v Himalajo **Davo Karničar,** ki ima na Daulagiriju seveda svoje načrte, iz AO Kranj **Miha Marenče** in iz AO Tržič **Janko Meglič.** Predstavnik Koroščev na odpravi bo **Grega Lačen** iz AO Črna na Koroškem, predstavnik Dolenjcev **Andrej Markovič** iz AO Novo mesto in Primorcev **Peter Mežnar** in **Blaž Stres** iz Soškega AO v Tolminu.

V celoti bo torej v tej osrednji odpravi, ki jo letos organizira Komisija za odprave v tuja gorstva, sodelovalo 14 alpinistov, predvsem mladih, ki bodo proti vrhu mogočne himalajske gore plezali po severni strani. Cilji odprave so normalen klasični vzpon po severovzhodnem grebenu, ena ali dve prvenstveni smeri v severni steni in smučarski spust—če bo le mogoče z vrha gore. Kot pravi vodja odprave, je osnovni namen te odprave na kar najbolj varen način prenesti znanje in izkušnje na mlajšo generacijo slovenskih alpinistov, zato bi bilo mogoče to odpravo imenovati tudi »kadrovska«.

Ta mlajša generacija se je doslej sicer že večkrat izkazala z ekstremnimi vzponi v Alpah in tudi drugod, odprava na Daulagiri pa jim bo zaradi preverjeno dobre organizacije in zaledja nudila razmeroma varno soočenje s himalajskimi osemtisočaki, kar je najzahtevnejše področje alpinizma. Ob vsem tem je namen odprave tudi očistiti zanemarjeno območje baznega tabora pod to goro in tako prispevati k bolj čisti Himalaji in k dvigu ekološke zavesti pri domačinih.

Člani odprave so bili izbrani s selekcijo dveh javnih razpisov in po strokovni oceni Komisije za alpinizem pri PZS. Kot je mogoče videti iz seznama udeležencev, je v kar največji možni meri zastopana celotna »alpinistična« Slovenija.

Kot se zdaj kaže, bodo stroški za vsakega člana odprave 10.000 ameriških dolarjev, pri čemer odpade največji del na takso za plezanje na vrh osemtisočaka, ki je v Nepalu zadnja leta izredno visoka. Vsak udeleženec odprave bo moral sam preskrbeti 2000 dolarjev, ostalo bodo prispevali sponzorji, ki jih zdaj organizatorji še iščejo, kajti do pokritja stroškov odprave manjka še precej denarja.

V NJEGA DNI TUDI ZA SLOVENCE ZNAMENITEM PLEZALIŠČU SE JE MARSIKAJ SPREMENILO

PAKLENICA – DESET LET POZNEJE

EDO KOZOROG

»Paklenica, Starigrad, nas predrami zdolgočasen glas sprevodnika. Avtobus se ustavi, Igor, Rajc in jaz pijani od dolge vožnje izstopimo. Po enem letu smo spet tukaj, v Paklenici. Kako prijetno je spet hoditi po zvezdnatem nebu po dolini proti kanjonu, kjer se začnejo naše stene! Po uri hodá zavijemo s ceste navkreber proti votlini. Ko stopimo vanjo, v temi zadenemo ob nekaj. Ko prižgemo čelno svetilko, vidimo, da je votlina že zasedena – še s stropa visijo »netopirji« — viseče postelje. V tem ne vidimo problema, saj je nebo jasno. Hodimo še deset minut in prispemo v tabor Aničo luko. Kljub zgodnjemu času se je nabralo že preko 50 šotorov. Poiščemo prostor na mehki travi in s silhuetami pakleniških sten nad seboj zaspimo s polno načrtov za naslednje dni...« (Iz plezalnega dnevnika, 1980)

Minilo je skoraj desetletje mojih vsakoletnih obiskov v Paklenici, kjer sem izživel mnogo plezalskih in drugih želja — razen ene. Vsako leto sem si obljubljal, da si bom vzel kakšen dan tudi za turo na vrh Velebita, pa več kot do Borisovega doma nisem prišel.

Danes, ravno deset let po mojem zadnjem obisku v Paklenici, sva z Mirjam tukaj na dopustu prav s tem ciljem. Najprej na vrh Velebita, potem pa še kaj drugega....

Tako odrineva zjutraj peš iz kampa čisto ob morju pri novi upravi Nacionalnega parka Paklenica proti kanjonu s podobnimi občutki kot vedno doslej. Pa vendarle na vsakem koraku ugotavljam spremembe, nastale v desetih letih.

Ob vstopu v park nas zaradi vstopnine ustavi uniformiran čuvaj parka. Resnici na ljubo: ta je prav simbolična, še zlasti, ker velja kar ves teden (v drugih parkih Hrvaške je vstopnina tudi več kot 5-krat dražja!). Vendar je po nekaj letih kar občutna razlika v urejenosti parka. Vse poti so opremljene z informacijskimi tablami, uprava parka nudi vodništvo do določenih točk, celo ogled jame Manite peči, ki je opremljena z reflektorji. Bogato opremljen čisto nov informacijski center nudi vse informacije o parku, celo koši za smeti so povsod ob poteh. Seveda pa je tudi čistoča temu primerna. Moram si priznati, da je danes park glede tega pravo nasprotje s časom, ko smo alpinisti in planinci lahko taborili znotraj parka, kljub prizadevanjem PZS, da bi z vsakoletnim čistilnimi akcijami omilila ta problem. Park lahko skoraj v vseh pogledih mirno primerjamo z ameriškimi parki. Groba računica pokaže, da uprava parka pokrije z vstopnino in kampom vse stroške za upravo, ki šteje okoli 20 ljudi. Park je enostavno nadzirati, saj ima praktično le en glavni dostop.

Hrvaška kot država tudi veliko vlaga v nacionalne parke, saj ima očitno izdelano strategijo varovanja narave. 24. februarja 1997 je bil namreč v saboru sprejet »Zakon o izmjenama zakona o proglašenju šume Paklenica nacionalnim parkom«, po katerem je bil park povečan kar na 102 km^2 (po zakonu iz leta 1956 je meril le 37 km^2). Razprave so bile sicer velike, saj je bilo sprva predlagano za zaščito tudi Veliko in Malo Rujno, vendar zaradi lokalnega prebivalstva in lovcev to ni bilo sprejeto. Za zakonom je bil sprejet tudi »Pravilnik o unutranjem redu u nacionalnom parku Paklenica« (tako zakon kot pravilnik je mogoče dobiti na internetu). Ta zaostruje pravila znotraj parka in zaradi beloglavega orla celo prepoveduje plezanje v Mali Paklenici. Zanimivo pa je, da ne prepoveduje vožnje s kolesom (čeprav je to fizično mogoče le po edini mulatieri do Borisovega doma).

Na grebenu Velebita, v ozadju Sveto Brdo.

Foto: Edo Kozorog

Ob primerjavi z našim edinim parkom se zdi, da ni nihče prav navdušen nad tem, da bi ta deloval v skladu z mednarodnimi (IUCN) standardi. Predvsem zato, ker očitno zaenkrat nismo sposobni doseči dogovora, saj bi se vsak moral nečemu odreči: tako uprava parka oziroma naravovarstveniki kot država, lokalno prebivalstvo in ne nazadnje tudi planinstvo. Res pa je, da oba parka tudi sicer nista povsem primerljiva.

Med razmišljanjem sva prišla v Aničo luko, nekdaj *pravo oazo za alpiniste. Tudi v smereh in stenah je čutiti* spremembe. Čeprav je ura skoraj deset, ni še nikjer niti enega plezalca. Spomnil sem se štosa o **Šraufu**, ko je prvič in edinkrat obiskal Paklenico. *Slišal je*, da je tu taka gneča, da je ob vstopu v smer treba čakati v vrsti. In zgodilo se je, da je bil Šrauf ob osmih zjutraj že na vrhu stene, ko so v taboru začeli kuhati prve kosmiče. No, očitno je, da se z razvojem plezalstva zvišuje tudi čas vstajanja in pričetka plezanja!

Pot nadaljujeva po dolni proti Borisovemu domu. Srečava Ramiča z osli, zadnjega prebivalca Paklenice; pred desetimi leti je bilo v parku vsaj še 10 ljudi. V tolmunu se še enkrat okopava v prijetni vodi. Počasi zapuščava mediteransko grmičevje in v gozdu ob strugi *potoka naju pozdravljajo sence prvih bukev. Ko se* bukov gozd počasi strne, za ovinkom zagledava Borisov dom (550 m), ki ga obišče veliko obiskovalcev parka. *Od tu naprej so vse redkejši in kmalu se znajdeva* osamljena sredi neokrnjenega primorskega bukovega gozda, ki naju bo spremljal skoraj do zgornje gozdne meje. Vse pogostejši so tudi ostanki vojne, saj je bila na grebenu meja s tako imenovano Srbsko krajino. Obe vojski sta bili dve leti vkopani na grebenih. O tem pričajo številne telefonske žice, ostanki orožja, hrane, kasarne in na žalost tudi minska polja po grebenih, za katera nihče prav ne ve, kje so (planinske poti so varne!). Žalostno izgleda tudi nekdanji planinski bivak na Ivinih vodicah (1250 m), ki je bil preurejen v eno izmed vojaških zaklonišč (kasarn). Ob njem so danes kupi odpadkov in to je edina, vendar zelo bodeča neža za park. Ko je šla mimo »Oluja«, je hrvaška vojska enostavno *odšla v dolino. Prav bi bilo, da bi se vrnila za* kakšen teden....

Pot nadaljujeva in kmalu sva na zgornji gozdni meji, kjer bukev na višini okoli 1350 metrov preide v pas črnega bora, nato pa se začnejo prostrane gorske trate, značilne za Velebit. Še najbolj me spominja na naš greben Spodnjih Julijskih Alp od Vogla do Črne prsti. Pogled se vse bolj odpira in že čez kakšno uro sva na grebenu. Za nama je kakšnih 25 kilometrov hoje, v enem dnevu sva se dvignila od morja skozi vse vegetacijske pasove kakšnih 1700 metrov vse do vrha (od enega do drugega skrajnega roba razširjenega parka). Proti severu se prostrani masiv Velebita vleče proti najvišjemu Vaganskem vrhu (1757 m), proti jugu pa se odslikava *drugo najvišje Sveto brdo (1751 m), oba nekaj ur hodá* daleč. Na drugi strani, tam za opuščenimi skalnimi bunkerji, se raztezajo gozdovi jelke in bukve, ki sežejo skoraj do vrha grebena, pod njimi pa zapuščena in opustošena Lika. Še veličastnejši pogled je proti morju, kjer se v dolini Velike in Male Paklenice, skozi katero bova jutri v senci slikovitih kanjonov sklenila ob morju najino turo, rišejo vse daljše sence....

DEBELA KNJIGA O HUDI NESREČI ALPINISTOV POD VRHOM ALPSKEGA GORSKEGA LEPOTCA

NEPOZABLJENE ŽRTVE MATTERHORNA

Bila je nesreča, ki je v gorah pogosta: zdrs ob nepravem času — in štirje možje so po skalah zgrmeli v smrt. Odgovornost za eno od najhujših nesreč pod vrhom Matterhorna, ki se je pripetila leta 1865, so pripisali **Edwardu Whymperju**, mojstrskemu graverju, ki je tako postal najbolj sporna osebnost angleškega alpi*nizma viktorijanske dobe.*

Sledile so številne polemike in ugibanja, kaj se je pravzaprav takrat dogajalo na gori, te polemike pa se vlečejo vse do današnjih dni. Nemara jih bo končno zaključila obsežna, 674 strani debela knjiga **Alana Lyalla,** ki je pred nedavnim izšla v Veliki Britaniji.

Mnenja britanskih alpinistov o vzrokih in odgovornosti za nesrečo pred 132 leti se razhajajo. Nekateri menijo, da je Whymper pokazal osupljivo ravnodušnost ob smrti svojih tovarišev, drugi pa so prepričani, da ni želel nikogar obtoževati, da ne bi še bolj prizadel svojcev umrlih. Njegovi sovražniki so celo namigovali, da je obtožil vodnika, da sta ga po nesreči hotela umoriti, tako da razen njiju drugih preživelih ne bi bilo. Alan Lyall, ki je natančno preučil vse okoliščine, je v svoji knjigi sklepal, da so sodbe o Whymperjevi vlogi in krivdi napačne. Po njegovih ugotovitvah je Whymperjevo poročilo o nesreči resnično in natančno, napadi nanj pa so posledica dejstva, da krivde ni hotel valiti na nikogar.

4477 metrov visoki Matterhorn se dviga nad švicarskim Zermattom kot velik izziv, čudovito lep in strašno nevaren. Stene na švicarski strani terjajo nove in nove žrtve. Lansko poletje je v enem samem mesecu na njem izgubilo življenje pet alpinistov.

Prvi vzpon nanj 14. julija 1865 pomeni vrhunec zlate dobe osvajanja Alp. Whymper, ki je bil takrat star 25 let, je skupaj s prijatelji prehitel italijansko odpravo. Njegovo moštvo si je izbralo za pot na vrh italijansko stran. V zmagoslavnem zanosu so nato z vrha metali kamenčke na italijanske kolege.

»Na vrhu smo se zadržali kakšno uro — uro, prepolno čudovitega doživetja,« je zapisal Whymper. Toda kakšno uro pozneje se je navdušenje sprevrglo v obup,

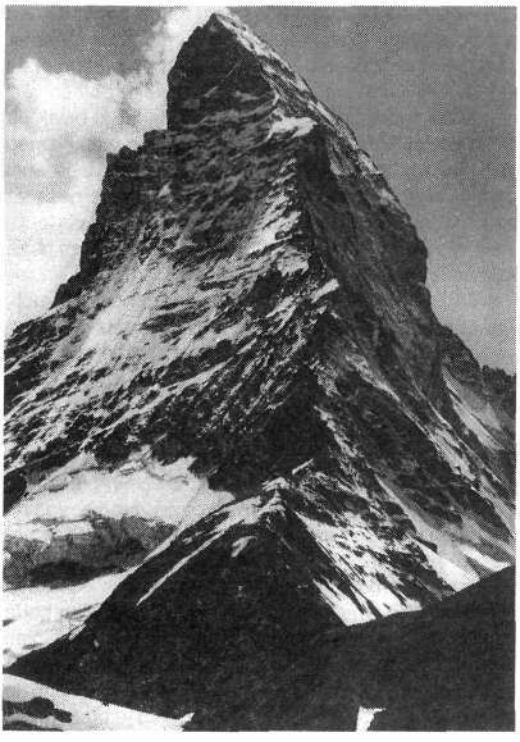

Matterhorn, ki je za malone vsakega gornika trofeja, če se mu uspe povzpeti na vrh.

ko je skupina različno izurjenih alpinistov sestopala po skalah, pokritih s snegom in ledom. Najprej je zdrsnilo **Douglasu Haddowu,** prijaznemu, preprostemu in vernemu mladeniču, ki je imel za seboj malo vzponov in mu je težave povzročal že spust s Pen-y-ghenta v Yorkshiru. Haddow je prevrnil svojega vodnika **Michela Croza** iz Chamonixa; naslednjega v navezi, častitega **Charlesa Hudsona,** je spodneslo in prav tako lorda **Francisa Douglasa,** mlajšega brata markiza Quensberrijskega.

Za Douglasom so bili navezani trije, dva vodnika iz Zermatta, oče in sin **Taugwalder,** znana kot stari in mladi Peter, ter Whymper. Anglež in stari Peter sta se trdno usidrala in poskušala zadržati sunek, toda tanjša vrv med starim Petrom in Douglasom se je na sredi pretrgala.

»Nekaj sekund smo zrli svoje nesrečne tovariše, ki so drseli po hrbtih in se s stegnjenimi rokami poskušali zaustaviti. Dokler smo jim lahko sledili z očmi, so bili še nepoškodovani, a potem so drug za drugim zgrmeli čez strme skale vse do matterhornskega ledenika spodaj, skoraj 1200 metrov globoko. Od trenutka, ko se je vrv strgala, jim ni bilo več mogoče pomagati,« je zapisal Whymper.

Če se vrv med Douglasom in starim Petrom ne bi strgala, bi zanesljivo umrlo vseh sedem plezalcev. Tako številne naveze si danes ni mogoče predstavljati.

Alpinisti niso nikdar resno jemali govorice, da je bila vrv prerezana, četudi so jo vodniki v rivalskem francoskem Chamonixu pograbili kot reklamo zase. Alan Lyall je vrvi in vprašanjem, ki niso bila v zvezi z njo v uradni preiskavi nikdar zastavljena, posvetil zanimivo poglavje svoje knjige, ki ga je s kančkom obešenjaškega humorja naslovil Prvi spust z Matterhorna.

Poskusi omiliti okoliščine nesreče, da ne bi krivda padla na domače vodnike in uničila slovesa Zermatta, puščajo občutek, da se želi nekaj prikriti. »Mrliški oglednik« **Joseph Clemenz,** ki je bil lastnik največjega hotela v mestu, ni postavljal vprašanj. Whymperjeva pisno zastavljena vprašanja so bila napačno prevedena. Dokazov ni videl ne on ne švicarski časnikarji. Whymper je menil, da zamolčana resnica ne koristi niti »popotnikom« — angleškim plezalcem, niti vodnikom. »Če možje niso bili kos svoji nalogi, je treba ljudi na to opozoriti, a če so brez krivde, zakaj jih po nedolžnem sumničiti?«

Lyall je skrbno prevedel dokumente o preiskavi ter ponovno pregledal kopico uradnih papirjev in pisnih poročil, pri čemer je odkril vrsto nepravilnosti v preiskavi, pa tudi klevete, ki jih je cela vrsta piscev sipala na Whymperjevo dobro ime.

Arnold Lunn, velik smučar in planinec ter začetnik modernega smučanja, je kritiziral njegovo »zlagano vestno nepristranost« in ga obtožil, da je uničil vodniški ugled starega Petra in s prirejanjem napačnih informacij ustvaril vtis, da je Whymper dolžil oba Taugwalderja, češ da sta ga hotela umoriti.

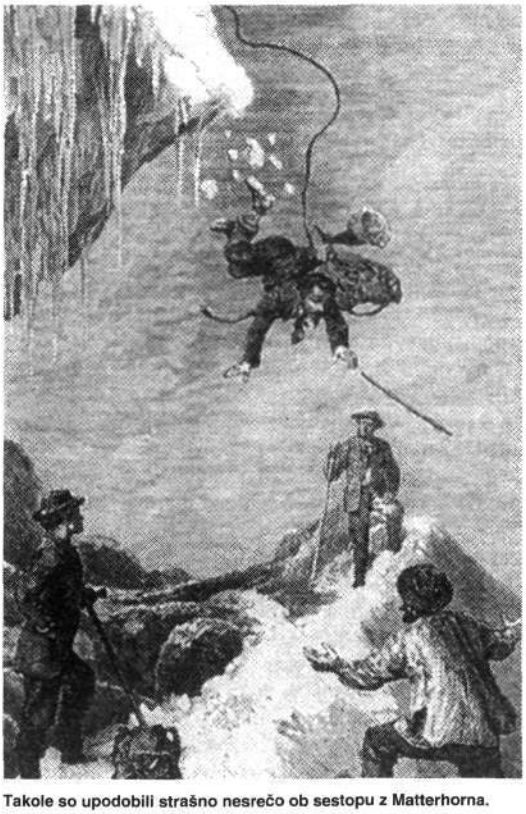

Takole so upodobili strašno nesrečo ob sestopu z Matterhorna.

Četudi Lyall meni, da je bil Whymper rahločuten človek in vesten kronist, je njegovo ogorčenje nad vedenjem Taugwalderjev po nesreči razumljivo. V nekem pismu je izrazil veliko nezadovoljstvo z obema, ker sta skrajno nemoško pokazala strah za lastno življenje.
Whymper je v knjigi Vzponi v Alpah, ki je bila v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja uspešnica, napisal, da sta Taugwalderja po nesreči odrevenela od strahu in da sta jokala kot otroka. Pozneje med sestopom ju je začelo skrbeti, ali bosta dobila plačilo, kajti Douglas, ki ju je najel, je bil mrtev. Obtožba o umoru izhaja iz zapiska, v katerem se Whymper sprašuje, ali »človeka, ki sta sprejela smrt soljudi z mislijo na zaslužek, ne bi bila morda v svoji pokvarjenosti zadovoljna, če bi zdrsnilo tudi meni.« Whymper je plačal staremu Petru rekordnih 120 frankov, njegovemu sinu pa 80.
Lyallovo enciklopedično delo bo bržkone ponovno pogrelo spor med alpinisti, ki se ni pravzaprav nikoli čisto ohladil vse od tistega nesrečnega dne pred 132 leti, ko se je pretrgala vrv.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

MOJA TRENTA

JOŽE ABRAM

Skoraj neopaženo je pri manjši Založbi Branko v Novi Gorici že pred meseci izšla »Moja Trenta«, knjiga duhovnika ***Jožeta Abrama-Trentarja****, zaljubljenca v najlepšo dolino pod najlepšimi gorami na svetu, ki jo je uredil in za katero je zbral gradivo njegov stanovski tovariš, upokojeni duhovnik* ***Jožko Kragelj.*** *To je nasploh prva knjiga tega častilca Trente, ki »se mu ni uresničila želja, da bi sam zbral svoje spise o Trenti, ki jo je tako ljubil,« kot piše v uvodu urednik. »Naj to nadomesti ta knjiga, ki je hkrati tudi hvaležen spomin za vse dobrote, ki jih je Abram delil nekdanjim dijakom in še posebno za to, da je v času najhujšega raznarodovanja znal obuditi v naših srcih narodno zavest in ljubezen do domovine,« kot piše Kragelj.*
Jože Abram se je rodil v Štanjelu na Krasu 2. februarja 1875. Prve šolske razrede je obiskoval v svojem rojstnem kraju, prve razrede gimnazije v Gorici, višje razrede gimnazije v Ljubljani, kjer je leta 1895 maturiral, štiri leta pozneje v Gorici končal študij bogoslovja in imel zadnje leto prejšnjega stoletja v Štanjelu novo mašo. Njegovo prvo službeno mesto je bilo v Bovcu, kjer je bil dve leti, od tod pa je odšel v Trento, ki je postala njegova velika ljubezen: ime Josip je spremenil v Joza, Abram pa je postal Trentar, kot se je pozneje podpisoval. Leta 1904 je iz Trente odšel na službovanje v Novake in od tod še na nekaj drugih delovnih mest, leta 1938 pa je na obisku v Ljubljani pesniku ***Lovrenčiču*** *zaupal, da ima zbrano že vse gradivo za knjigo o Trenti, vendar mu je takrat smrt v Ljubljani pretrgala načrte.*
Dr. Julius Kugy *je napisal, da je bil župnik Abram »eden od najplemenitejših ljudi, kar sem jih poznal in eden mojih najboljših prijateljev«. Pravzaprav ni nenavadno, da Abram v pričujoči knjigi pogosto citira Kugyja, kajti tudi Kugy je Abrama: »Najboljše, kar vsebuje moje zadnje delo 'Pet stoletij Triglava', je Abramov izvirni spis o triglavskih bajkah, katere je kot najboljši strokovnjak do podrobnosti obvladal.«*
Z dovoljenjem založnika objavljamo nekaj odlomkov iz knjige Jožeta Abrama »Moja Trenta«, ki naj bodo prijazno povabilo k branju celotnega veliki večini planinskega občinstva popolnoma neznanega dela. (Op. ur.)

V PLANINSKEM KRALJESTVU IN BRATSTVU

Sam sem planinec, hribolazec in ljubim gore iz srca. Veliko lepega sem užil po planinah, kar se ne da s peresom opisati ne z besedo dopovedati. Mnogo sem se pa tudi naučil po božjih sončnih planotah in vrheh. Spoznal sem lepoto narave, veličastnost božjega stvarstva. Naravo preprosto, nepopačeno, neponarejeno, kot jo je Bog ustvaril. Tam gori, iz velike bližine, zemlja tako zaupno občuje z nebom, vrhovi s planinami, planine z dolinami, visoko z nizkim — vse v bratski slogi in prijaznosti.

Resen, kadar je bilo treba, sicer pa veseljak od nog do glave: Jože Abram.

Foto: dr. Kugy

V kristalno čistem zraku, v morju čistih zlatih sončnih žarkov, v svetem miru, v široki svobodi, ki je tako velika, kakor nese oko in hrepenenje duha, se tudi srce človeško očiščuje in osvobaja dolinske prašne in kalužne navlake. Tu, kjer človek vidi, kako majhen je in ko lazeč črv šibak ob veličastni, trepet in blažen zanos vzbujajoči vesoljnosti, skopni ko sneg prevzetnost, domišljavost in samozaljubljenost. V tej naravni zaupni slogi se tudi človek z nepokvarjenim bratskim srcem bliža človeku. Tu je drug drugemu drag, drug drugemu zaupen, drug drugemu rad pomaga, oba se sitita in pojita iz iste neizmerne sklede božje kot ponižni samostanski bratje, drug poleg drugega skupno uživata veličino narave, razodevata, prelivata drug v drugega prepolnost najvzvišenejših in najnežnejših čustev.

Tu neha dolinska razlika v čustvovanju med starim in mladim, bogatim in ubogim, učenim in preprostim sinom narave. In osebe, ki so kdaj skupno uživale veličastnost planin, veže tudi še nadalje, tudi v dolinah neka posebna prisrčnost in zaupnost — pravo prijateljstvo! Čutijo se sorodne po duhu, čutijo, da so res bratje in sestre, otroci enega in istega očeta, ki kraljuje nad nebom in planino.

DR. KUGY IN KNJIGA »IZ ŽIVLJENJA PLANINCA«

Tega, kar sem napisal, nisem samo tu in tam bral iz knjige, nisem samo slišal od njih, ki so isto izkusili na sebi, to sem tudi sam doživel.

Zato sem čital z velikim, globokim umevanjem in z največjo slastjo prelepo Kugyjevo knjigo »Iz življenja planinca«, okrašeno s premnogimi čudovitimi slikami. Vso to knjigo prevevajo in oživljajo tudi opisana čustva. Ko bi jo le mogel vsakdo prečitati, preliti vase, neizmerno bi obogatel, tudi na umu, še bolj na žlahtnosti srca. Kugy opisuje v svoji knjigi nedosežno lepo in toplo krasoto naših planin. Nihče še ni tako lepo pisal. Vmes pa opisuje z isto toploto naše ljudi, svoje ljube spremljevalce in vodnike. Opisuje planinske naravne krasote, opisuje pa tudi lepoto človeških src, njihovo preprostost in žlahtnost, vernost, otroško vdanost in ljubezen. Iz vse knjige, ki je kakor z dišečimi planinskimi cvetkami in biseri posuta, pa se smeji ko biserna planinska rosa njegovo plemenito srce v vsej čistosti, toploti in pestri krasoti, da moramo reči: »Da, tako je ustvaril Bog človeško srce! Tako srce bi moral imeti vsak človek, da bi vladal po vsem svetu planinski božji mir...«

Dr. Kugy je svetovno znan turist in navedena njegova knjiga je najbrž edina te vrste v vsem svetovnem slovstvu. Mimogrede omenim, da je Kugy poklonil to svojo knjigo tudi papežu **Piju XI.**, ki je bil poprej kot milanski knjižničar **dr. Achille Ratti** sam izmed najslavnejših italijanskih planincev. Bil je tudi v nekem pomenu tekmec dr. Kugyja po najvišjih evropskih gorah Monte Rosa (4635 m) in Mont Blancu (4810 m). Pij XI. je našemu dr. Kugyju poslal nato v dar nemško izdajo krasno ilustrirane knjige svojih planinskih spisov.

Med raznimi osebami, ki jih Kugy tako lepo opisuje v svoji knjigi, je posebno poveličal našega človeka, pokojnega **Andreja Komaca,** po domače **Mota**, pristnega Trentarja. Bil mu je najljubši vodnik in osebni prijatelj. V tej knjigi, ki se prevaja iz nemščine v razne svetovne jezike, je Kugy čez ves svet razglasil krasoto naših planin in vsemu omikanemu svetu predstavil svojega ljubega prijatelja, njegovo preprosto plemenitost, pa tudi naše ljudstvo, ki je zastopano po tem nenavadnem možaku in drugih tovariših, ki jih Kugy tako ljubko opisuje ter jih bomo srečali tudi v pričujočem spisu. In če je tak možak kot dr. Kugy spoznal za vredno, da govori o tem možu pred vsem svetom, se tudi jaz prav nič ne pomišljam pisati o njem, čeprav ni sam nič pisal, razen sila redkih okornih pisem, in ni slovel ne kot gospodarski ne kot znanstveni delavec. Bil je le mož naše krvi, kost naše kosti, list naše gore, le vzoren družinski oče in ubog kozar, bil je celo najspretnejši trentski divji lovec — bil je le sin planin in človek z bogatim srcem.

KUGYJEVI VODNIKI

Kako je Kugy sam častil svoje vodnike-spremljevalce in čuval njihovo čast tudi nasproti drugim, nam lepo kaže naslednji dogodek.

Kugy je brzojavil Andreju Komacu, naj prideta z **Jožetom Komacem** v Trbiž in ga počakata v hotelu. Čakala sta v preprosti gostilniški sobi. Kugy je bil v sobi prvega razreda, kjer je bila sama visoka gospoda. Na njegov poziv ju je natakar privedel k njegovi mizi in Kugy jima je naročil imenitno večerjo ter se z njima prijateljsko razgovarjal. Gospoda je vse to gledala zelo postrani in glasno godrnjala na Kugyja, zakaj je povabil »te kmetavze« v to sobo. On pa je to »veledostojno« gospodo takole zavrnil: »To sta tudi velika gospoda, zaslužita ves ozir, priznanje in spoštovanje kot človeka, pa tudi zato — moje življenje je v njunih rokah!« — Molčali so.

In še to je pripovedoval Andrej: »Nekoč sem vodil tržaškega cesarskega namestnika s par drugimi visokimi gospodi na Triglav. Naložili so mi težak nahrbtnik, spotoma pa naj bi še temu in onemu pomagal nositi. Molčal sem. Oni so se basali in silili z vsemi mogočimi finimi jedmi in pijačami, jaz sem pa otepal suho čompovo (krompirjevo) polento pa skuto in topil sneg za pijačo. Molčal sem. Z mano so govorili le, če je bilo potreba in kakor s kakšnim tovornim oslom. Molčal sem. Ko smo prišli na vrh, sem se hotel vrniti domov v Trento, a ni šlo; moral sem jim nesti prtljago dol v Mojstrano. V Mojstrani mi je hotel plačati cesarski namestnik po vodniški tarifi le pot gor na Triglav, ne pa tudi poti s Triglava v Mojstrano. Pa sem mu dejal ves razježen: 'Bil sem vam za vodnika in težkega nosača, za kar se nismo bili pogodili in ne tiče v naš vodniški posel. Druga gospoda si naroča za težke reči nosače posebej. Jaz sem bil do zdaj po gorah že s sto imenitnimi gospodi, pa so me vsi spoštovali in z mano lepo delali kot s tovarišem. Z nikomer se še nisem preganjal za plačilo — z Vami se tudi ne bom, čeprav sem ubog siromak. Še krajcarja ne vzamem od Vas, čeprav me daste koj zapreti: če nima cesar sposobnejših namestnikov, naj raje kar doma čepijo!' Obrnil mu je hrbet in odšel.«

ANDREJEVA SMRT

Kugy piše: »Prišel je žalostni dan, ko naju je z Albertom silno zadela vest, da je Andrej izginil. Napotil se je v Kranjsko goro. Vrnil se ni, tja ga tudi ni bilo. Bali smo se zločina. Albert je takoj odpotoval v Trento, a medtem ga je šlo vse iskat in čez dva dni so ga našli. Zadela ga je bila v 55. letu starosti srčna kap malo stran od poti na našem počivališču pod Vršičom.« Ta kraj se imenuje »Huda ravan« (okoli 1550 m). Ležal je pod veliko, košato smreko že skoraj ves zasnežen. Našel ga je prijatelj **Anton Tožbar,** po domače **Špikov Tona.**

Iz spisa »Planinskega cvetja na grob našemu Motu« (Planinski vestnik 1909, str. 92) posnemam: »Ko je **Bois de Chesne** izvedel o njegovi smrti, je z brzo naglico prihitel iz daljne Nove Gradiške v Slavoniji in je z vodnikom Špikom (Ant. Tožbarjem) pregazil v hudi zimi zamete in plazove iz Kranjske gore čez Vršič, da bi se udeležil pogreba, a prišel je prepozno. Le par vrstic iz njegovega pisma: 'Njegova smrt me je tako pretresla, da ne morem povedati. Ne sramujem se povedati, da se mi je mnogo solz potočilo po licih. Zdi se mi, kakor bi ne bilo res, da mi ne bo nikoli več videti zvestega tovariša.' Tam na preprostem trentskem pokopališču je klečal mož dolgo, dolgo, plakal in molil in se poslavljal od blage duše.«

Tik nad »Hudo ravanjo« vodi nova pot iz Trente mimo izvira Soče na Vršiču. Ob poti je dal postaviti Albert Bois de Chesne rajnemu Antonu »znamenje«, t. j. zidano kapelico s podobo, kakor so po Trenti in Soči v navadi in kažejo, kako je ponesrečenec umrl. Na podobi je bilo napisano ime in letnica smrti.

Jaz sem tedaj v svoj cerkveni dnevnik zapisal svojemu dragemu prijatelju v spomin naslednje stihe, ki naj bi tolmačili njegovo željo ter bili zapisani na spominski deski:

V planinah bil je dom najljubši moj,
pod smrekami tu našel sem pokoj.
Oj, zame zmoli očenaš, prijatelj moj.

OČETU NA MOČ PODOBEN SIN

Omenim tudi še, da je rajnega Andreja Komaca zelo veselil vsak nov načrt in napredek »Slovenskega planinskega društva« in da mu je veliko pomagal s svojimi nasveti in obilnimi izkušnjami.

»Albert in brat Gaston sta čuvala nad družino. Dolgove, ki so bremenili hišo po delitvi dediščin in niso pustili prva leta vrlemu možu spati, je že davno poplačal, zadnji ostanek z nagrado za mojo knjigo 'Otvoritvena zgodovina Julijskih Alp's ki je po mojem mnenju tikala le njemu. Albert mu je priredil majhen mlin. Tako je torej živel po trdih začetkih svoja zadnja leta kot erarični gozdni čuvaj in Bois de Chesnov lovec in kot prav majhen posestnik mlina ob šumeči Soči in kot dober družinski oče brez skrbi in v majhnem blagostanju. Nočem vsega navesti, kar sta (brata Bois de Chesne) storila zanj (za družino). (O svojih premnogih dobrotah, ki jih je naklonil pok. Andreju in družini, skromni dr. Kugy molči. — Op. pis.) Bog ju je bogato blagoslovil.

Občudovalca drug drugega in oba skupaj največja častilca trentarskih gorskih vodnikov: Jože Abram in dr. Julius Kugy.

Pa tudi jaz hočem v tej knjigi svojega življenja reči z vso trentsko dolino: Bog ju blagoslovi! Ne le zaradi trentske doline!«

Andrej, najstarejši od štirih sinov, ki se je v vseh ozirih tako močno vrgel po očetu, da se je kakikrat zdelo, da je ostalo vse po starem in da je le Trenta šla nazaj za eno človeško dobo, je postal njegov naslednik. Vsakikrat, ko je stopil predme, ki sem ga poznal od otroških let, sem opazil pri prihodu in odhodu, da me hoče nagovoriti. Že je iskal s polnim srcem besed, ki so mu tako težko prihajale na dan kot očetu. V očeh sem mu bral, kaj je hotel reči: »Hvaležnost od očeta na otroke, hvaležnost od početka na vso večnost!« Tedaj sem mu presekal besedo in nameravani govor ni bil nikdar govorjen. Ubogi mladi Andrej! Že davno je pogrešan (od leta 1914). Na galiških bojiščih leži. Noga se mu ne okrene več v trentski mir.

»Nikoli ne vemo, kako bo,« je bila ena izmed misli, ki jo je naš stari Andrej večkrat imel navado povedati.

Trebiške Lope (pogrešeno Lepa Špica, 2398 m) je bil prvi vrh v tem kraljestvu (jezerskem), ki sem ga iz Trente gor preplezal z Andrejem Komacem. Dviga se iz velikega obrobnega nasipa, ki meji Trento in dolino »sedmerih triglavskih jezer« ter obvladuje s svojim ostrim rezom (grebenom) obe kraljestvi enako. To daje njenemu razgledu prav poseben značaj in čar. Še danes me vleče spomin tja, prav tako mogočno kot pred blizu 45 leti hrepenenje po novostih in odkritjih. In ko stojim

zdaj gori, se sklonim naprej proti trentski dolini. Tam doli išče moja prva misel in moj prvi pogled skromnega mesta, kjer leži ob zelenem bregu nad mladostno Sočo malo, s kamenjem obdano pokopališče. Pozdravim tiho ginjen srce in spomin najzvestejšega moža: Andreja Komaca. Zakaj tam spi on, zmagovalec, ki me je z neustrahljivim očesom in varno roko vodil skozi vsa dela in napore, težave in nevarnosti, čez vse vrhove Julijskih Alp do najvišjih časti, ki so jih mogle te gore nuditi. Dokler bom užival luč sveta in bom mogel povračati zvestobo za zvestobo, bo živel nikdar pozabljen v mojem spominu.

NA MADAGASKARJU NA PIC BOBY NI ŠLO, NA NEKOLIKO NIŽJI BOTY PA VENDARLE

V DEŽELI POČASNEGA SMEHA

IZIDOR TASIČ

Ponoven udarec, privzdigne me, z glavo zadenem v strop avtomobila in nato trdo pristanem nazaj na zadnjico. Zrak mi stisne iz pljuč, drobovje za kratek čas ugovarja, nato je zopet vse v redu. Štirikolesnik je premagal naslednjo nepričakovano oviro na poti, ki jo nekateri idealistično imenujejo cesta, kateri dež vsako leto spremeni število ovinkov. Vije se skozi pokrajino riževih polj in nas vodi do znožja gore Pic Boby. S svojimi 2630 metri je druga najvišja gora na Madagaskarju (Madagascar & Comoros, zbirka Lonely planet, str. 209) in leži kakih 150 kilometrov pred južnim povratnikom.

»Fant, kako je tukaj v deževni dobi...,« slišim Klemna, ki z vajeno roko obrača volan. Jože veselo pokima. Malo sem jima nevoščljiv za oblazinjene sedeže. Avto, opremljen predvsem za prevoz tovora, ima zadaj pritrjeno stransko sedalo, celo rahlo oblazinjeno. Ampak samo narahlo, kar kmalu občuti moja zadnja plat. Ko si desko omehčam s spalno vrečo, se glava nevarno približa stropu.

Zopet sunek. Z roko se ujamem za pritrjen ročaj, nekje v sklepih malo zatarna, toda na glavi je ostalo konstantno število bušk.

NA ČRNO ZARADI TABUJEV NE GREMO

Peljemo se skozi vas. Semanji dan, vas je ena sama tržnica. Ljudje se neradi umikajo na stran, raje s svojimi temnimi obrazi zvedavo buljijo v nas. »Poglejte,« si govorijo in s prsti kažejo proti nam, »*vazaha* – belci...« In se smejejo. Počasi jim le ubežimo. Zvečer bodo ob ognjišču imeli novo temo za pogovore.

Cesta je še naprej nemogoča, na glavi zatipam novo buško. Sonce se upre v riževo klasje in ustvari boleče svetlo zeleno pregrinjalo. Sredi polja stoji dekle, ujeta v trenutek, trenutek lepote... Telo ji zatrepeta, zdrzne se, s pogledom ujame moj pogled, lasje ji zaplapolajo v vetru, še hip in urno poskoči v zavetje grmovja.

Ustavimo se, čas je za malico. Trije mladci nas opazujejo, ne upajo si mimo nas naprej. »*Ci fadij* — ne bojte se, nič vam ne bomo storili...«

Po karti sodeč smo blizu konca ceste. Pred nami se počasi prikazujejo skalne tvorbe. Fantastično... Kot v Cinah, zakliče Klemen. Z Jožetom samo kimava. V čisto, ostro ozračje se zarežejo s svojo mogočnostjo granitne tvorbe gorske skupine. Ocenjujem strmine. Kje se skriva glavni vrh? Bomo dovolj hitri, bo vreme držalo, bomo našli pravo pot?

Cesta se konča v vasi. Domačini nas takoj obkrožijo. Klemen, ki obvlada malgaško, sprašuje za pot na vrh. Pokažejo nam — toda kaj pa dovolilnice?

Vse skupaj je ena sama igra naključij, podobna mori. Pic Boby leži v narodnem parku, ki je pod nadzorom WHO. Toda zaradi posebnosti v flori se dovolilnice za obisk dobijo samo v glavnem mestu, v sedemsto kilometrov oddaljeni Antananarivi. V tem trenutku je to isto, kot da bi mi nekdo rekel, da se dobijo na drugi strani zemlje ali na luni... neskončno daleč.

Poskusimo drugje, zavijemo na odcep, ki ga ni na zemljevidu. Vas in zgodba se ponovi. Ne vem, česa jih je strah, ali oblasti ali kakšnih tabujev.

V daljavi zagledam mogočen slap. Kaj če bi šli do tja, samo do tja... Ne gre, tisto že spada v področje parka. Zajema me malodušje, predlagam, da krenemo na črno, ko se stemni. Toda Klemen odkloni. Ne poznamo njihovih navad, tabujev. Dovolilnice so neke vrste zaščita za obiskovalce, kar pomeni, da jih čuva država. Če gremo na črno in prekršimo kakšen tabu, se lahko zgodi, da se ne vrnemo več...

V Fianaratsui se poslovimo. Klemen in Jože se vračata na obalo k svojim velikim črnim otrokom, ki se radi smejijo in radi pojejo in so sploh fejst. Ob jasnem vremenu bosta še naprej zasanjano in nepotolaženo strmela proti obrisom Pick Bobya.

CHRIS NAS JE SPELJAL NA TANEK LED

V nekdanjem starem vojaškem hotelu v Antsirabe bijem neusmiljeno vojno z bolho. Iz postelje me je pregnala v spalno vrečo na trda tla parketa. Toda po novih rdečih lisah spoznam, da taktičen umik ni zalegel. Potolčen od slabega spanja, od trenutnega napada depresije, od občutka neskončne osamljenosti se zaletim še v enega belca v hotelu in ga v trenutku samoreševanja pobaram, če slučajno zna to prekleto angleščino. V tem norem mestu noben ne govori angleško, le malgaško in francosko, to je vse. Ampak to je eden od tistih muzejskih primerkov Francozov, ki znajo tudi to žlobudravščino. Ob pivu (pivo vse rešuje) Chris predlaga pohod na bližnji hirib, 2240 metrov visok Boty.

Štirje bomo, pridružila se bosta še fant in dekle iz Nemčije.
Naslednje jutro nas razmajan taksi po dobri uri vožnje pusti pri vasi ob vznožju kamnite oguljene gore. Chris se pogaja z domačini za najetje vodiča. Zaradi tabujev, nam razloži. Tako se zapodimo v klanec s kar dvema vodičema. Ha, plačaš enega, vzameš dva, poseben popust za Evropejce!
Chris jima v roke potisne rovnico in košaro. In se začnemo *ustavljati pri tej roži, pri oni roži, in ta kamen...* Nenadoma mi postane jasno, da se sploh več ne premikamo, ampak samo čakamo Chrisa, ki v košaro nabira rastlinski in kamniti svet. Z Nemcema se posvetujem. Fant nas je malo potegnil. Do vrha je še daleč in s takim tempom ne bomo nikamor prišli. Odločimo se, vsak gre po svoje.
Zapodim se proti vrhu. Ob dveh moram biti tam, drugače se obrnem. Poti ni, toda gola narava mi ne skriva cilja. Trava je visoka do kolen. Na srečo je Madagaskar otok, kjer ni strupenih kač. So samo strupeni pajki, črne vdove.
Brezpotje me ne pelje samo naravnost. Znajdem se pred suhim hudournikom, trava mi nenadoma seže preko glave. Pot naprej mi zapirajo gladki balvani. Večkrat poskusim srečo, rezultat so samo raztrgane teniske in nekaj novih prask na rokah. Bodičasto grmovje, ki je, žilavo, preživelo zadnji požar, se mi maščevalno zadira v obleko in kožo. Samo naprej, *samo naprej, si pravim.*
Razjezim se, se zakobalim v razpoko med dvema balvanoma, se primem za nekaj, kar upam, da se bo obdržalo, popraskam z nogami – in že sem na drugi strani.

»VAZAHA« – TAKO KRIČIJO OTROCI

Čas neusmiljeno beži, toda vrha še ni. Sonce zakrivajo oblaki. To dela pokrajino še bolj pusto, a me vsaj žarki ne izsušijo. Skoraj tečem, se spotikam na kamnih, potem pa...
Še pet minut manjka do druge. Sedim na kupu kamenja, na vrhu sem. Vrh je kopast, razbit. Utrujen sem in prazen, v sebe spravljam zadnje kapljice vode. Razgledujem se naokoli: pusta pokrajina v sivini dneva. V daljavi se proti nebu dviguje gora: kot da bi otroci risali vulkan, se nasmehnem sam pri sebi. Mlačen nasmeh in brez volje. Nazaj bo treba, fant! Ob štirih bo na cesti čakal taksi.
Telo, ki ga je še pred nekaj dnevi dajala malarija, mi napove, da se bo maščevalo. Toda vseeno ga spravim v tek. Nekoliko nižje naletim na pot. Sledim ji. Ne tečem več, samo noge nekako postavljam pred sabo. Pot me vodi mimo kamnitih gomil. Mogoče so grobovi, torej čim prej stran. Pridem mimo ilovnatih hiš. »Vazaha!« kričijo otroci, se smejejo in mahajo. Odmaham jim.
Na cesti že čakajo pred avtom. Vodiča vstaneta in se mi noro režita. Ne potrebujem prevoda, mislim, da ju *kar dobro razumem.*

STREHA AFRIKE NEDALEČ OD EKVATORJA

GORSKA FANTAZIJA KILIMANDŽARA

DARIO CORTESE

Afriške gore so previsoke, na široko odprti prostori v višavah preveč veličastni, da bi se jim lahko dalj časa upirali. Odločitev je ponavadi predvidljiva: na Vhod celine, kjer nedaleč od ekvatorja ves mogočen ždi Kilimandžaro s svojimi tremi vrhovi. Včasih je privlačil raziskovalce, še pred njimi so po verovanju domačinov na njegovih z meglami obdanih pobočjih živeli skrivnostni gorski duhovi. Zdaj se mu ne morejo upreti številni sodobni raziskovalci, ki vsak zase in na svoj način odkrivajo že odkrit, vendar kljub temu naznan in nenavaden svet.
Podobno kot visoka gorstva drugje po svetu ima tudi masiv Kilimandžara neko skrivnostno moč, ki neustav-

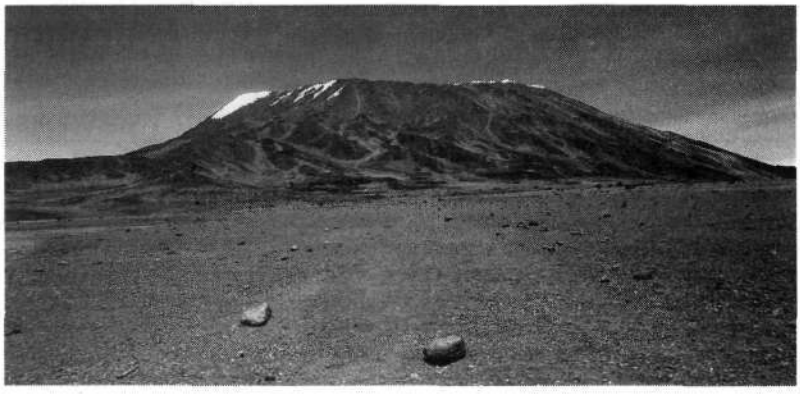

Kibo in njegova visokogorska puščava

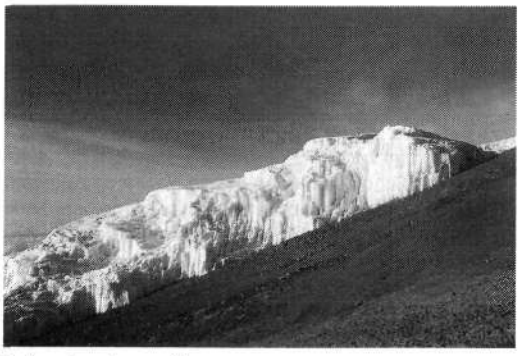

Ledene stopnice za velikane

ljivo privlači. Veš samo to, da je treba iti. Tako ali drugače, v vsakem primeru pa brez posebnih zapletov, saj na vrh poleg plezalnih smeri drži več uhojenih poti, ki z izjemo višine ne predstavljajo prav nobene težave.
Vzpon pomeni več kot le doseg najvišje točke afriške celine. To je doživetje visokega kraljestva mogočnega vulkana z njegovimi ledeniki, gorsko puščavo in pogledi na razburkano morje oblakov, je srečanje s samim seboj v spreminjajočem se visokogorju, v zelenih gozdovih, med velikansko reso, ob modrikasti bleščavi ledenikov, v oranžni toploti večerne svetlobe.

RAZNOLIKOST ZAČETKA

V oblačnem popoldnevu se znajdem pod Kilimandžarom. Sam. Naokrog ni žive turistične duše. Samo domačini, ki jih srečujem na zadnjih kilometrih ceste iz Maranguja do vhoda v narodni park. Ko firbcam, kako je z vodiči in nosači, se jim usta razlezejo v široke nasmehe; nekateri med njimi sami vodijo in nosijo na goro in dajejo vtis, da se lahko dogovoriš z vsakim na vsakem koraku. V obcestni trgovinici kupim kruh, margarino, kavo, piškote. Da ne bom težko nosil, si mislim; jedel bom že potem, ko pridem dol.
Ob cesti rastejo banane in nekdo me zvleče na prav poseben zvarek iz njih. Bananino »pivo«, ki ga izdelajo z dodatkom prosa, je priljubljena pijača domačinov. Posedajo okoli »točilnice« in ga veselo srkajo iz velikih buč na dolgih ročajih. Ni kaj, tole »pivo« je dobrega okusa, odlično je za žejo — še eno bučko, prosim! Toda bananin napitek ne le da odžeja, ampak tudi popiti količini primerno dviguje razpoloženje. Ko se ves evforičen vzpenjam proti vhodu v narodni park, se spet ustavim pri bananah — tokrat samo pri kuhanih v obliki nekakšnega golaža — in se na Marangu Gate seznanim s cenami tukajšnjih naravnih lepot. Vstopnina (za vsak dan) je deset dolarjev, vsako spanje petnajst dolarjev, reševalna taksa dvajset dolarjev, organizacija samo pet. So pa res prijazni, da ti takole poceni organizirajo izlet na vrh Afrike! Ampak, to je res, zdaj vsaj gneče ni. Kot edini gost se spravim v hostel ob vhodu, ki spominja na prijetno planinsko kočo s pogradi in vonjem po lesu. Zunaj je vedno temneje, po strehi začne škrobotati dež.

ŠIROKO ODPRTI PROSTORI

Zjutraj vstanem z zoro; pod visokimi gorami se ne da dolgo spati. Že zdaj sem skoraj 2000 metrov visoko, kaj šele bo...
Od nekje dobijo vodiča — ta je obvezan, čeprav bi po tejle Marangu poti, ki se je zaradi gostega »prometa« drži ime turistična, prišel vsakdo tudi brez spremstva. Ampak tako imajo ljudje nekaj dohodka. Ne toliko od uradne plače kot od napitnine, ki jim jo dajo turisti.
Vodič **Tobias** pravi, da naj grem kar najprej, bo že prišel za mano. Se gre »zrihtat«, le še nekaj denarja za hrano naj mu dam. In greva vsak svojo pot: vodič nazaj domov, jaz navzgor po široki uhojeni poti. Oblaki so nizko, malo rosi iz njih, kar je v dišečem gozdu vseeno. Na drevesih se gnetejo dolgi lišaji, med debli je vse tako lepo zaraščeno, da se zdi uhojena pot edini možni prehod skozi zeleno goščavo. Toda pokrajina se počasi odpira in nad prvo skupino koč z imenom Mandara, ki ležijo dobrih 2700 metrov visoko, se začne gozd redčiti. Vedno več je ozkih, vitkih in razraščenih dreves. Gozd se spreminja v nanavadno resavo, »drevesa« so le več metrov visoke vrste rese, med katerim raste gosta trava. Nekatere rese so povsem poraščene z lišaji. Ko se njihove dolge »štrene« premikajo v vetru, se zdi, kot da bi drevo mahalo z neštetimi rokami.
Mimo s travo in resami poraščenega kraterja Malindi se odpravim naprej v samoto resav. Te niso vedno tako mirne. So časi, ko je treba pri vhodu v park čakati, da te pustijo na goro, ker so vse koče polne. Ampak zdaj so se turistične množice očitno nekje izgubile. Prvi človek, ki ga srečam na poti, je Tobias. Dohiti me na široko odprtih pobočjih, s katerim lahko že gledava na oblake od zgoraj navzdol.
Zdi se mi, da se z vzpenjanjem vedno bolj odpiram. Tako kot se pokrajina razširja v nedogled, se razširjajo občutki: naraščajo, prekipevajo. Kot tisti oblaki, ki rastejo v nebo. Navdušujoče vzpenjanje se ustavi pri kočah Horombo nekaj nad 3700 metrov visoko. Po osmih urah ne prehitre hoje je konec vzpona za ta dan, ni pa konec dobrega razpoloženja in gorske evforije, ki še kar narašča.
Nižje spodaj se razprostirajo oblaki, kot da bi gledal nanje iz letala. Oranžne barve sončnega zahoda so se spremenile v rožnate odtenke, ki barvajo kipeče sive oblake. Odpre se pogled na vrhova Mawenzi in Kibo, najvišji vrh masiva se tudi v mraku svetlika s svojimi ledeniki. Na Kilimandžaro lega noč.

LEPOTA VISOKOGORSKE PUŠČAVE

Jutro pozdravi z meglenim morjem spodaj in z nebesno modrino neba. V koči, kjer si kuhajo zajtrk nosači in vodiči, se jim pridružim pri tej sicer zanimivi dejavnosti, ampak v mojem meniju je edina spremenljivka kava — z mlekom ali brez. Kruh in margarina ostajata ista.
Nad kočami Horombo, ki dajejo vtis drobne gorske vasice, ni več veliko zelenega. Zadnja voda je tam in Tobias mi potisne v roke trilitrski kanister: na, napolni! Da bom tudi sam nesel, je bilo očitno samoumevno. Am-

pak okolica je spet tako navdušujoča, da olajša težo. Odpira se pogled na Kibo in Mawenzi, rastje postaja minimalno in ko pridem na velikansko sedlo med obema vrhovoma, je tam prava visokogorska puščava. Rjava zemlja, rjave skale. Koča Kibo, ki leži 4700 metrov visoko, se kaže na dosegu roke. Pa ni. Daleč pa tudi ni. Tukaj ni nič daleč. Med kočami Horombo in kočo Kibo so samo štiri ure hoje, časa za raziskovanje je torej dovolj. Popoldne bi sicer lahko preživel tudi v družbi ljudi — zadaj prihaja še nekaj manjših skupin višin željnih, njihovi nosači in vodiči, ki se jim je pridružil tudi Tobias — ampak fantastično visokogorje je preveč privlačno. Velikanski vulkanski stožec Kiba, pod katerim ždi koča, vabi. Vsaj malo moram navzgor, tudi zato, ker se vzpon nanj praviloma začne ponoči. Tako se *lahko podnevi razgledam po pokrajini, ki jo bo jutri* zakrivala nočna tema.

Itak ne pridem daleč. V družbi z meglicami, ki odkrivajo in zakrivajo pogled na Mawenzi, se počasi motovilim med skalami, s potujočo belino oblakov se širim po pobočju navzgor, vsenaokrog. Visokogorje Kilimandžara je tako izjemno in fantastično, da njegova moč izbriše vse nepomembnosti, ki so morda še ostale v glavi. Nič ni — in je vse. Samo tukaj. In zdaj. Ves čas, intenzivno, kar naprej. Skale, oblaki, veter. Bogastvo neizmerne lepote.

SONČNI VZHOD PRI SREBRNEM LEDU

Prvo pravilo vzpona na vrh Kilimandžara pravi, da moraš iti sredi noči. Ne vem zakaj. Morda zato, da bi ne gledal strmine pred seboj. Ali zato, da te bolj zebe in moraš hočeš-nočeš hoditi navzgor. Kdo ve; res je edino to, da nekje na robu kraterja ostrmiš. Sonce!

Ampak pred tem se zgodi marsikaj. Sredi trde teme se začne v koči premikanje, šuštenje, svetloba čelnih svetilk, tihi pogovori, ki postajajo vedno glasnejši. Pokonci smo že ob enih. Kar vsi. Okorni gibi, mrki pogledi. Čudovita *zvezdnata noč nekoliko predrami zaspane* misli in telo, hoja ga dokončno oživi. Zdaj gre Tobias spredaj, »pole, pole«, pravi in s počasnimi, ampak vztrajnimi koraki premerja neskončne okljuke vzpenjajoče se poti. Počasi, počasi. V noč, vedno višje. Gillman's Point je še zavit v temo, zdaj do vrha drži samo še položen vzpon po grebenu, robu nekdanjega kraterja Kiba. Sonca ni še od nikoder, le mraz kraljuje. Ampak za hrbtom se začne nočno nebo le svetliti, izza Mawenzija se čezenj zliva žareč oranžni sij. Zdaj bo — vse. Tik pred sončnim vzhodom prihitim — kolikor se na višini skoraj 5900 metrov pač da pohiteti — na vrh. Vzhodno nebo je oranžno in rožnato, izza Mawenzija leze oranžna krogla. O, stal bi še in gledal, na oblake pod seboj, na vso razsežnost vrha Kiba in njegov notranji krater, proti srebrnim ledenikom, ki jih toplo barva vzhajajoče sonce. Ampak Tobias bi šel dol; da je mraz, pravi. Prav ima. Tako hladno in vetrovno jutro na taki višini skrajša razgledovanje po še tako fantastični pokrajini.

Ash Pit

RESNIČNOST FANTAZIJE KIBA

Ne greva daleč, samo do zavetja med skalami na robu kraterja. Tobias razglasi, da me bo počakal tam in naj grem kar sam pogledat notranji krater, če me že tako veseli. O, seveda me! Pa saj je itak vse tako čudovito, da me žene naprej kljub upočasnjenemu gibanju na tej višini.

Sredi ogromnega kraterja Kiba se položno dviguje manjši krater Reusch, ki ima še vedno več kot 800 metrov v premeru, v njem pa se skriva Ash Pit, krater popolnoma pravilnih oblik premera 340 metrov in globok 130 metrov. Do roba kraterja Reusch kolovratim po vulkanski žlindri in prahu ter čez koničasto nasršene ostanke snega. Naprej pa ne grem več. Vsedem se na vulkanski šoder in gledam. Fantazija je resnična. Kot da bi ga naredila najbolj skrbna roka, se Ash Pit razkazuje v svoji popolni okroglini, okoli katere so na notranjih pobočjih kraterja Reusch tu in tam naložene rumene plasti. Žveplo. Pod njimi se skriva še nekaj tisoč ton čistega žvepla, na srečo previsoko, da bi ga *lahko izkoriščali. Ponekod se iz tal kadi, fumarole* pričajo o še vedno živahnih dogajanjih v globinah. Del resničnosti fantazije so še stopničasti ledeniki, ki so se razlezli v vršnem delu Kiba. Njihova srebrna sivina se z

naraščajočim dnem spreminja v modrikasto belino, ledeniki se na ozadju modrega neba lesketajo v že močnem soncu. Nekje so akvamarinske barve, drugje se v prosojnem ledu prelivajo zeleni in modrikasti odtenki. Posamezni kosi ledu vztrajajo v soncu kot svetleče, skrivnostne bele dame.

Zdaj ne gre več tako evforično. Tobias, ki se je lepo spočil v zavetju med skalami, jo pocedi navzdol po mehkem prahu, majam se za njim in kljub še tako velikemu veselju do melišč se v tem prašnem »melišču« spuščam rahlo nekoordinirano in z začetki glavobola. Ampak pot Mweka, ki sva jo ubrala, prav nič ne motovili: naravnost navzdol pelje. Po neskončnem šodru in prahu, ki dobi svojo končnost pod kočama Barafu. V resavi se srečava z oblaki, do koč Mweka prideva opoldne po 2800 višinskih metrih spusta. Nekaj minut pozneje začne padati dež.

To je pa že nekaj drugačnega kot »turistična« pot! Ljudi ni nikjer, okrogli koči sta pločevinasti, s slamo po tleh. Enkratno! Lahko se razstaviš, kakor ti je všeč. Hrana je ponavljanje mnogokrat ponovljenih obrokov, ampak nič hudega. Spet vlada tisti občutek, da bi ne moglo biti boljše. Še glavobol je ostal nekje zgoraj v vulkanskem prahu. Pod večer se oblaki razidejo in dajo prostor oranžnemu soncu, ki leze za Mt. Meru. Oranžna barva ostane. Še potem, ko zlezem v spalno vrečo, v oranžni svetlobi žarijo doživetja dneva.

ENKRAT NI NOBENKRAT

Slana, jasno jutro. Z oziranjem nazaj proti zaobljenemu Kibu hodim za Tobiasom. Prehod iz resave v gozd je nenaden. Krošnje dreves in lišaji, ki visijo od vsepovsod, se bleščijo v jutranji sončni svetlobi, hoja je čisti užitek. Steza preide v gozdno pot, ta v cesto proti vasi Mweka. Prehod v kultivirano območje je kot odrezan, tam so nasadi banan in kave, prve kolibe. Med njimi zmaga žeja; greva na bananino pivo, ki ga točijo v plastičnih ajmarčkih po dober liter.

Širna dolina, nižavje pod izjemno goro. Kilimandžaro je gorski masiv oživljene fantazije, spreminjava pokrajina, v kateri so doživetja izjemna, intenzivna.

Ampak kaj bi razpredal! Enkrat ni nobenkrat. Še en ajmarček, prosim!

NA PLANINSKI IZLET JE MOGOČE POVABITI TAKO ALI DRUGAČE

PRIJAZNA VABILA V GORE

TONE PRIMOŽIČ

Skoraj vsa planinska društva v Sloveniji organizirajo za svoje člane v večji ali manjši meri planinske izlete. V mnogih društvih je ta dejavnost edina, saj so se mnogi planinci organizirali v društva prav zaradi planinskega izletništva. V Planinskem društvu Celje imamo srečno roko, da pripravlja in vodi planinske izlete razgledani in priljubljeni ***Tone Primožič****, ki daje tej dejavnosti v društvu posebno privlačnost. Ko prebiramo njegova vabila na ture, nas že samo njegovi opisi izletov pritegnejo, da se mu pridružimo.*

Besedila teh vabil so zanimiva in opisi privlačni. Opisane izlete je naš Tone tudi izpeljal v skupinah od 25 do 50 planincev in navedeni podatki – predvsem časi hoje – kar držijo. Organizatorji izletov v planinskih društvih bodo pri prebiranju teh vabil morda popestrili programe svojih izletov, marsikdo pa bo užival v lepih opisih planin in razgledov, ki jih je v vabilih kar precej.

Zoran Tratnik

PRED DOMAČIM PRAGOM

Slomnik, 609 m, v nedeljo, 19. januarja

Ni se treba odpraviti v daljna tuja gorstva, ko želimo doživeti lepote in napore gibanja v gorski naravi. Tudi hriboviti svet na obrobju našega mesta jih ponuja v obilni meri, še posebno v zimskem času.

Tokrat vas vabimo na Slomnik in nazaj. Ob desetih se zberemo pri spomeniku Savinjskemu splavarju, ki stoji pri mostu nasproti mestnega parka. Odtod se najprej vzpnemo po tako imenovani »srčni poti«, ki je obenem tudi simboličen začetek, saj nas mora navdajati z občutjem zadovoljstva in hvaležnosti. Prek Anskega vrha potem ni več hujših strmin do Homa, 570 m, po zmernem spustu kmalu prečkamo cesto iz Košnice v Liboje, nato pa se koj zagrizemo v strmo pobočje Slomnika, od koder je z roba Libojske stene tudi prav lep razgled. Sestop po uro dolgem hrbtu Slomnika je najzanimivejši odsek celotne poti, zaradi česar pridejo do veljave dobra obutev in pohodne palice. Z brega Savinje v Košnici ni potem nič več težko priti do Lovskega doma nad Polulami, v katerem si oddahnemo – po petih urah hoje je res že čas. Do mesta je nato le še kakšne pol ure.

Za nami je zanimiva krožna pot, na kateri obiščemo vse točke Žerdonerjeve planinske poti. Kdor želi, si ustrezen dnevnik lahko nabavi na izletu.

NA ZASNEŽENO KRIŠKO GORO

Kriška gora, 1471 m, 26. januarja

Tokrat vabimo vse ljubitelje narave, da se nam pridružite pri vzponu na Kriško goro na Gorenjskem. Že šest let mineva, ko je bila nazadnje cilj našega zimskega izleta.

Dovolj je visoka, da se dviga nad megleno morje, ki v tem letnem času pogosto zaliva doline, obenem pa dovolj nizka, da je dostopna tudi v zimskih razmerah. Nekoliko je odmaknjena od Grintovcev, Karavank in Julijcev, zato pa so z nje toliko lepši pogledi na ta gorstva.

Poseben avtobus nas bo čakal ob sedmih zjutraj, z njim se bomo peljali v Križe pri Tržiču, 510 m. Od tod je skozi vasico Gozd do vrha okoli dve uri in pol hoje. V oskrbovani koči se bomo lahko pošteno oddahnili in okrepčali. Če bo vreme dovolj lepo in če bodo snežne razmere ugodne, se bomo odpravili še na uro oddaljeni Tolsti vrh, 1715 m. V dolino bomo prišli na Golniku, 510 m, ki dolguje svoj zdraviliški sloves tudi zavetni legi pod Kriško goro. Tam nas bo čakal avtobus, s katerim se bomo vrnili do sedmih zvečer.

Pot na Kriško goro in Tolsti vrh je prav lahka, kadar je kopna, v zimskem času pa to ne velja vedno zaradi krajših poledenelih odsekov. Obujmo, oblecimo in opremimo se zimskim razmeram primerno!

NA ZASNEŽENO DOBRČO

Dobrča, 1634 m, 28. januarja

Ljubitelje našega gorskega sveta vabimo, da se nam pridružite pri vzponu na Dobrčo na Gorenjskem. Zaradi samotne lege in pravšnje višine je razgled z vrha edinstven, poleg tega pa ni previsoka in kot cilj zimskega izleta ni nevarna.

Poseben avtobus nas bo ob sedmih zjutraj čakal na Glaziji. Z njim se bomo peljali na Brezje pri Tržiču, 680 m. Od tod je do vrha Dobrče po odseku Slovenske planinske poti okoli tri ure hoje. Slabe pol ure pod vrhom se bomo lahko pošteno oddahnili in okrepčali v oskrbovani Koči na Dobrči, 1479 m. Potem nas čaka le še sestop k našemu avtobusu v Slatino, 633 m, vasico nedaleč od Begunj na Gorenjskem. Doma bomo predvidoma okrog šestih popoldne.

Za pot se bomo kajpada obuli in oblekli zimskemu času primerno. Ne bomo pozabili gamaš, rokavic in kape, uporaba palic nam dokaj olajša hojo v snegu.

GORA NA OBZORJU

Uršlja gora, 1696 m, 9. februarja

Kdo je ob jasnem vremenu še ni občudoval prav iz Celjske kotline, kadar se njena pleša blešči v snegu? Nas ta karavanška lepotica kljub skromni višini spominja kar na afriški Kilimandžaro ali japonsko Fudžijamo.

Vse ljubitelje zimskih prelesti tokrat vabimo, da z združenimi močmi prečimo Goro, kakor ji preprosto pravijo domačini ob njenem vznožju. S posebnim avtobusom se odpeljemo ob sedmih zjutraj in izstopimo na Selah pri Slovenj Gradcu. S Sel v pol ure dosežemo Poštarski dom pod Plešivcem, 805 m, se v njem oglasimo, nato pa krenemo proti vrhu po Slovenski planinski poti, ki nas po dveh urah in pol pripelje do Doma na Uršlji gori, 1680 m. V njem nas bo s čajem postregel oskrbnik **Jože Merc**. Časa za oddih in okrepčilo bo dovolj, topel zapeček ali sončno zavetrje na klopi pred domom pozimi dobro dé. Pred nami je še sestop h Koči na Naravskih ledinah, 1072 m, nato pa hoja po cesti navzdol do avtobusa, ki bo zaradi zimskih razmer čakal pri Ivarčkem jezeru. Doma bomo predvidoma do sedmih zvečer.

Če letošnji zgodnji pust še ne bo pregnal zime z Uršlje gore in nam bi jo resneje zagodla, bomo smer pristopa prilagodili razmeram.

NA SEVERNI STOLP TRNOVSKEGA GOZDA

Poldanovec, 1299 m, 23. februarja

Na obrobje Trnovskega gozda vas vabimo na zanimiv planinski izlet v času, ko se pred toplim soncem iz Vipavske doline in z Goriške zima že umika v vrtače in na vrhove v njegovi notranjosti.

Z Glazije se odpeljemo s posebnim avtobusom ob šestih zjutraj. Pred nami je najprej vožnja do Solkana, 101 m, tu se nam bo kot poznavalec teh krajev pridružil neutrudni **Stane Sedej**. Peljali se bomo še 24 kilometrov daleč na Lokve, 947 m, letoviški kraj sredi Trnovskega gozda, kjer vzamemo pot pod noge. Čaka nas približno dve uri vzpona na Poldanovec, 1299 m. Pristop z Lokev je lahek, razgled z vrha pa svojevrsten. Na severno stran se pobočja prepadno spuščajo globoko v dolino Trebuše, pogled se tisoč metrov nižje izgublja v skrivnostnih tesneh in slapiščih. Privlači tudi podoba Julijskih Alp, južne Bohinjske gore so prav blizu. Vrnemo se na Lokve, kjer si vzamemo več časa za oddih. Še vedno ga bo ostalo ravno prav za obisk Svete gore pri Gorici, 682 m. Nanjo se povzpnemo po 280 metrov dolgem rovu iz prve svetovne vojne. Osemdeset let mineva od preboja soške fronte, največje morije na slovenskih tleh, odkar svet stoji. Domov se vrnemo predvidoma do osme ure zvečer.

Na Poldanovcu bo še ležal sneg, kar velja upoštevati pri izbiri primerne obutve, oblačil in opreme, poleg tega v rovu na Sveto goro potrebujemo žepno svetilko.

NA KRALJA NOTRANJSKE

Snežnik, 1796 m, 9. marca

Po nekaj letih predaha vas letos vabimo na ponoven obisk kralja notranjskih gora. Največ zaradi boljše dostopnosti izrabljamo čas tradicionalnega zimskega vzpona.

Z Glazije se odpeljemo s posebnim avtobusom ob šestih zjutraj. Pred nami je najprej vožnja do Ilirske Bistrice, nato pa se cesta še lep čas dviga in zvija v osrčje snežniških gozdov, ki so še vedno na glasu kot domovina medveda. Od Planinskega doma na Sviščakih, 1242 m, je do oskrbovanega Zavetišča na Velikem Snežniku dobri dve uri vzpona. Na Sviščake se vrnemo po možnosti prek Malega Snežnika, 1694 m.

Pot je bila na teh pohodih enkrat skoraj kopna, naslednjič smo plavali v globokem snegu, tretjič je bilo vse ledeno. Enkrat je bilo nebeško lepo, najmanjša sapica nas ni motila, ko smo na vrhu uživali v razgledu od Kvarnerskih otokov do alpskih vrhov. Drugič smo tavali v gosti megli, tretjič nam silen snežni metež ni pustil ne dihati in ne gledati. Vedno pa je bilo nepozabno. Zato se moramo za Snežnik res dobro obuti, obleči in opremiti.

In če se bomo domov grede ustavili v Zagorju pri Snežaku ter srknili kozarec pravega domačega refoška, nam ne bo nihče zameril. Po predgorju Julijcev Kojca, 1303 m, pa še Porezen, 1630 m, 22. marca.

Čeprav je Kojca za glavo manjša od svojega soseda Porezna, je kar izrazit vrh v julijskem predgorju in hvaležen izletniški cilj. Ni sicer takšna kot pred pol stoletja,

ko so se na njej zbirali kosci in grabljice pri delu in pokosnici, pa tudi življenje na ogrlici iz vasi in zaselkov pod njo je danes že drugačno od tistega v Bevkovih povestih.

Z Glazije se odpeljemo s posebnim avtobusom ob šestih zjutraj. Pred nami je vožnja ob Idrijci do vasi Reka, tu zavijemo po cesti na Bukovo, 710 m, izhodišče današnje poti. Domačin **Franc Rupnik** nam bo ljubeznivo pokazal pot, ki jo bodo na Kojco označili šele letos. Prehodili bomo ves njen hrbet in se spustili na preval Vrh Ravni, 826 m. Prečenje je lahko in vzame kakšne dve uri in pol časa. Kdor bo ugotovil, da je hribov za danes dovolj, bo lahko odšel k našemu avtobusu v Jesenici nedaleč pod prevalom ali pa si pred tem ogledal rojstno hišo **Franceta Bevka** v bližnji Zakojci. Večino pa bo bržda premamil bližnji sosed Porezen, na katerega se povzpnemo preko Otavnika, 1309 m. Planinski dom na Poreznu bo odprt zaradi priprav na tradicionalni pohod. Sestopimo čez Labinjske lehe v Poče, kamor se bo medtem že premaknil naš avtobus. *Podvig čez Porezen zahteva okoli štiri ure časa.*

Četudi se je že začela koledarska pomlad, se obujmo, oblecimo in opremimo za zimske razmere! Vračamo se skozi bližnje Cerkno in po Poljanski dolini, tako da bomo doma predvidoma pred osmo uro zvečer.

ČEZ HRIBE IN DOLINE S TROJAN V TREMERJE

Trojane, 569 m, Tremerje, 233 m, 5. aprila

Na prvi pogled je predlagana pot malce dolga. Marsikomu se bo zdelo okrog deset ur hoje kar krepek zalogaj, ki pa smo ga še vselej zmogli brez težav. Pot je za vsakogar preizkus vzdržljivosti.

Zato vas tudi letos vabimo, da se zberemo pred šesto uro zjutraj na avtobusni postaji v Celju, od koder vozi redni avtobus čez Trojane. S Trojan v Tremerje nas vodi pot čez naslednje zasavske hribe: Čemšeniška planina, 1204 m, Javor, 1131 m, Mrzlica, 1122 m. Da se izognemo cesti okoli Javorja, jo po lahkem gobarskem brezpotju mahnemo kar čezenj. Na okrepčilni čaj se oglasimo v naslednjih postojankah: Planinski dom dr. Franca Goloba na Čemšeniški planini, 1120 m, Lovska koča Podmeja, 742 m, Planinski dom na Mrzlici, 1093 m, Dom na Šmohorju, 781 m.

Iz Tremerja odpelje avtobus okrog četrt čez sedmo. Za tako dolgo pot je pomembna obutev, priporočljive pa so tudi pohodne palice.

PO STOPINJAH VALENTINA STANIČA

Čez Sabotin, 609 m, in Korado, 817 m, v nedeljo, 21. aprila

Da bi pomlad z Briških gričev občutili tudi v svojih srcih, vas tudi letos vabimo na pot iz Solkana do Kanala ob Soči po hribovju med reko Sočo in Goriškimi Brdi.

Ker je do Solkana daleč in vožnja dolgo traja, je odhod ob petih zjutraj s postajališča na Glaziji nujen. Onkraj solkanskega mostu izstopimo na osimski cesti. Pot se najprej strmo vzpne na skalnati Sabotin, od koder je lep pogled na obe Gorici, Sveto goro in ozko dolino Soče. Velik del poti poteka ob strelskih jarkih in utrdbah iz prve svetovne vojne, brazgotine so še po osmih desetletjih dobro vidne. Ko na Vrhovljah prečkamo cesto v Goriška Brda, se začenja vzpon na Korado. Na njej so briški planinci zgradili prijetno kočo na kraju, kjer je že leta 1915 imel svoje poveljstvo general **Cadorna**. S Korade se pot polagoma spušča v Kanal ob Soči. Bližnja vasica Bodrež je rojstni kraj **Valentina Staniča**, našega velikega gornika, enega od prvih pristopnikov na Veliki Klek. Za celotno pot bomo potrebovali okrog osem ur zmerne hoje.

Priporočljivo je prehoditi le prvo ali drugo polovico poti, ker tako ostane več časa za ogled Goriških Brd oziroma Kanala ob Soči. Avtobus bo namreč počakal tako na Vrhovljah kot v Kanalu ob Soči, od koder se bomo predvidoma vrnili domov do mraka.

ČEZ MENINO PLANINO

Menina, 1508 m, 5. maja

Menina je ob vsakem letnem času privlačen planinski cilj. Prav posebno očara obiskovalca zgodaj pomladi, ko razkošne preproge prvega pomladnega cvetja zamenjajo zadnje zaplate snega. Planota se je do današnjih dni ohranila dokaj neokrnjena. Še lahko prisluhnemo tišini njenih gozdov, še se lahko veselimo na njenih jasah in planinah, še se lahko navdušujemo nad obsežnimi razgledi, še jo lahko doživimo brez opozorilnih tabel in žičnih ograj.

Zato se bomo ob sedmih zjutraj zbrali na avtobusnem postajališču na Glaziji, od koder se bomo s posebnim avtobusom peljali v vas Golice v Tuhinjski dolini. Od tod je do oskrbovanega doma na Menini okoli tri ure hoje. Pot pelje čez Vivodnik, 1508 m, najvišji vrh planote. V domu bo dovolj časa za izdaten oddih in okrepčilo. Potem je pred nami še obisk Šavnic, 1426 m, razglednega vzhodnega predela Menine, in sestop k avtobusu v Šmartno ob Dreti. Doma bomo brez težav okrog šeste ure popoldne.

IZLET V ZAHODNE KARAVANKE

Trupejevo poldne, 1932 m, 14. maja

Ljubitelje gora vabimo, da se nam pridružite pri vzponu na 1932 metrov visoko Trupejevo poldne, najvišjo vzpetino na grebenu zahodno od Kepe in izvrstno razgledišče na meji z Avstrijo.

Odhod bo ob šestih s parkirišča na Glaziji. Izhodišče vzpona je Gozd Martuljek. Pot nas vodi najprej skozi vasico Srednji vrh, zavije nad sotesko potoka Hladnika, nato pa se steza ob bistri Žlebnici usmeri proti vrhu. Razgled s Trupejevega poldneva je lep in prostran: na severu sta pod nami kot na dlani Rož in Zila, na jugu severna ostenja julijskih mogočnikov, na vzhodu in zahodu pa se pogled izgublja v neizmerno dolgi verigi Karavank in Karnijskih Alp. Sestopimo po drugi poti. Najprej se spustimo v samotno dolino Železnico, zatem čez senožeti Hudi hlevi, ob potoku Jermanu pa se vrnemo nazaj v Srednji vrh.

Opisana pot je lahka. Same hoje se bo nabralo za šest ur. Spomniti velja na primerno obutev, ker bo v osojnih legah ponekod najbrž še malce snega.

PREK POLJAN CVETOČIH NARCIS

Dovška Baba, 1891 m, 11. maja
Kakor slovi Golica kot brhka cvetličarka na grebenu med Kepo in Stolom, tako se tudi Dovška Baba nosi kot *izrazita karavanška lepotica. Tu in tam jo zato ljubkovalno kličejo* Dovška Rožca. Vrtoglave severozahodne strmine dopolnjujejo njeno podobo. Velja se potruditi na to prvovrstno razgledišče na meji z Avstrijo.
Na parkirišču na Glaziji se zberemo do šestih zjutraj. Poseben avtobus nas odpelje na Dovje, 704 m, prijazno vas v Zgornji Savski dolini, kjer se začne *današnja pot. Odločimo se za stezo mimo širokega* sedla Mlinca, 1581 m, v treh urah nas pripelje na vrh Dovške Babe. Pogled nam uhaja na mogočne gore v bližnji Triglavski skupini, na severu pa se utaplja v globini koroških jezer in zajezitev. Sestopamo po blagem vzhodnem grebenu čez Hruški vrh, 1776 m, pod katerim je prevrtan cestni predor Karavanke, in dalje na sedlo Rožca, 1587 m, ki je prav nad karavanškim železniškim predorom. Tu lahko končamo grebensko hojo in jo mahnemo k našemu avtobusu na Planino pod Golico, 933 m. Vendar bo v ugodnih razmerah marsikdo raje nadaljeval sprehod po grebenu na Jekljevo sedlo, 1488 m, se povzpel na Golico, 1835 m, in se šele po krajšem postanku v Koči na Golici, 1582 m, odpravil k našemu avtobusu na Planini pod Golico.
Opisano pot čez Dovško Babo in Golico uvrščajo med lahke. *Hoje je za pet ur, izlet na Golico jo podaljša za* slabe tri ure. Še vedno pa bomo lahko doma med sedmo in osmo uro zvečer.

BENEŠKA SLOVENIJA

Breški Jalovec, 1613 m, 25. maja
Tokrat se odpravljamo v gore, ki so nam manj znane; so pač na drugi strani državne meje in za nas prometno nekoliko od rok. Izlet je hkrati tudi obisk pri Beneških Slovencih, zato vas nanj še posebno toplo vabimo.
Naročen avtobus bo čakal na Glaziji že pred peto uro zjutraj. Dasi je Breški Jalovec le nekaj kilometrov onstran meje, je pred nami kar dolga pot. Do Žage pri Bovcu se vozimo ob južnem vznožju Julijskih Alp. Tam zavije cesta na strmo pobočje divje soteske Učje, katere dno je ponekod dvesto metrov pod nami. Poglede oživljajo slikoviti slapovi, ki vro iz neder Kaninskega pogorja. Po prestopu državne meje na mejnem prehodu Učja smo prav kmalu na sedlu Tam na meji, Passo di Tanamea, 851 m, kjer je zaenkrat vožnje konec. Tu se nam bo pridružil **Sandro Pascolo**, ki bo kot domačin in Beneški Slovenec vedel povedati marsikaj zanimivega iz zgodovine v teh krajih. Pot s številko 711 se vzpne najprej na sedlo Križ, 1540 m, kjer se odpre pogled na Beneško Slovenijo. Stezi s številko 742 sle-

Slovenija na alpinističnem zemljevidu

Iz komisije za odprave Mednarodne zveze planinskih organizacij UIAA smo dobili okrožnici, ki sta *zanimivi tudi za širše slovensko planinsko občinstvo.*
V prvi je pojasnilo o špekulacijah, ki zadevajo vzpone na osemtisočake, kajti nekateri vztrajno navajajo, da je na našem planetu petnajst osemtisočmetrskih vrhov, saj kar številni vztrajno trdijo, da jih ni samo štirinajst. Kot piše v tej okrožnici UIAA, je treba to zmedo v veliki meri pripisati reviji Himavanta, ki je *navedlo napačne višine, predvsem (novega) vrha* Broad Peak Central, ki je na kitajskih zemljevidih označen kot samostojni vrh z višino 8011 metrov (medtem ko ima ta vrh na zemljevidu himalajskih osemtisočakov **Jerzyja Wale** iz leta 1993 višino 8006 metrov).
UIAA pojasnuje, da je višinska razlika med Broad Peakom in Osrednjim vrhom le 181 metrov, kar pomeni, da gre pri Centralnem vrhu le za del Broad Peaka in ne za samostojen gorski vrh. Po logiki, da je Centralni vrh samostojna gora, bi bilo treba tudi na Kangčendzengi med osemtisočake vpisati vsaj tri gorske vrhove.
V zadnjih pisnih poročilih Komisije za odprave UIAA o najpomembnejših prvenstvenih vzponih v najvišjih gorah sveta so slovenski alpinisti večkrat omenjeni. Tako je med himalajskimi vzponi navedena "Spominska smer Staneta Belaka Šraufa" na Ama Dablam (6828 m), ki sta jo od 30. aprila do 4. maja 1996 ob podpori **Zvonka Požgaja** iz baznega tabora preplezala **Vanja Furlan** in **Tomaž Humar**. V zahodnem Nepalu je v tem seznamu navedena Odprava treh vrhov, ko sta 4. novembra 1996 **Janko Meglič** in **Dušan Debelak** priplezala po jugovzhodni steni na vrh Apija (7132 m), **Matic Jošt** in **Peter Mežnar** po južni steni (smer Jagodna polja, kot je posebej navedeno) 3. novembra 1996 na vrh Nampe (6755 m), **Tomaž Humar** pa v prvenstvenem vzponu po severozahodni steni po smeri Zlato srce, kot je tudi posebej napisano, 2. novembra na Bobaye (6808 m). V tem skopem poročilu je ob tem zapisano, da je to Slovensko odpravo treh vrhov vodil **Roman Robas**.
Približno četrtina poročil o pomembnih vzponih na najvišje gore Južne Amerike je v tem poročilu Komisije za odprave UIAA namenjena Slovencem. Napisano je, da so nekatere pomembne in težavne smeri v Cordilleri Blanci junija in julija 1996 preplezali (v poročilih so natančno navedena imena gora in smeri) **Dušan Debelak**, **Tomaž Žerovnik**, **Viktor Mlinar**, **Andrej Markovič**, **Matej Meglič**, **Primož Soklič**, **Silvo Babič**, **Špela Hleb**, **Marjan Zver** in **Matej Zorko**.
Naposled je v tem poročilu kot edino pomembno plezanje na Antarktiki leta 1996 naveden vzpon po južni steni na najvišji vrh celine Mt. Vinson (4897 m), ki so ga 4. in 5. januarja 1997 opravili **Viktor Grošelj**, **Stane Klemenc** in **Rafko Vodišek** iz Slovenije ter **Stipe Božić** iz Hrvaške.

dimo po blagem grebenu prek Lanževice, 1615 m, na Breški Jalovec, Punta di Montemaggiore, 1613 m. Vrh je iz časov prve svetovne vojne znan po hudih bojih, slovi pa tudi kot botanični raj. Morda bomo videli celo rudeči cvet, o katerem poje pesem. Upajmo le, da požar gori ni povzročil preveč opustošenja. Sestopimo v vas Brezje, Montemaggiore, 796 m, kjer se po slabih šestih urah hoje oddahnemo in okrepčamo in kamor se je bil medtem po daljši vožnji prebil tudi naš avtobus. Žal se bomo morali prehitro posloviti. Vračamo se skozi Videm in Gorico.

S seboj moramo vzeti veljaven potni list. Spomnimo, da v Benečiji računajo v lirah, med vožnjo pa ne bo priložnosti za obisk menjalnice. Poleg tega imejmo v mislih, da na Breškem Jalovcu ni vode.

JAZ PA POJDEM NA UKVE

Ojstrnik, 2052 m, 16. junija

Ljubitelje planinske narave vabimo, da se nam ob šestih zjutraj, ko se bomo odpeljali, pridružite na Glaziji. Tokrat nas čaka Ojstrnik, najvišji vrh tiste skupine Karnskih Alp, ki jo na prisojni, italijanski strani omejuje Kanalska dolina, na osojni, avstrijski strani pa strmo pada v Ziljsko dolino. Plešasti očanec se je postavil prav na mejo med državama; daleč naokoli mu ni para, razgled z njega je svojstven in prostran.

Po vožnji čez mejni prehod Rateče bomo kmalu na Ukvah, Ugovizza, 770 m. Ta slovenska vas v Kanalski dolini je izhodišče za vzpon na Ojstrnik. Pot vodi sprva nad globokim Ukovškim grabnom, nato nas pripelje do oskrbovane planinske koče bratov Nordio (Rifugio degli fratelli Nordi e di Riccardo Deffar, 1718 m). Višje gori dospemo na Bistriško planino, 1718 m, kjer bomo s starejšimi Ziljani še lahko marnjali po slovensko. Do vrha je s planine le še tričetrt ure vzpona. Sestopimo na isto planino, se sprehodimo po avstrijsko-italijanski meji do sosednje Zahomške planine, 1712 m, zatem pa se napotimo proti dolini.

Pot je lahka, hoje se bo nabralo za približno šest ur, torej bomo brez pretirane naglice do večera že doma. Navzlic prehrani iz nahrbtnika je koristno vedeti, da na Ukvah in v koči bratov Nordio računajo v lirah, v kočah pašnih skupnosti na Bistriški in Zahomški planini pa v šilingih.

IZLET V ZAHODNE JULIJCE

Dve špici (Due pizzi, Zweispitz), 2046 m in 2008 m, 18. junija

Tokrat vabimo ljubitelje gora v kraljestvo Špika nad Policami, na greben med Kanalsko in Dunjsko dolino, na etnično mejo med Furlani in Slovenci v Italiji.

Vnovič prosimo predvsem občasne dopisnike Planinskega vestnika, da pošiljajo svoje za objavo namenjene prispevke izključno natipkane ali natisnjene na računalniškem tiskalniku. Na strani A4 naj bo okoli 30 vrst, med njimi pa ustrezni razmaki. Tako boste uredništvu zelo olajšali delo.

Ob pol šestih zjutraj nas bo poseben avtobus odpeljal s postajališča na Glaziji. Po vožnji čez mejni prehod Rateče bomo kmalu v Naborjetu (Malborghetto) sredi Kanalske doline. Ta prikupen trg z bogato zgodovino bo izhodišče naše poti. Steza nas pripelje na sedlo Čanalut (Forchia di Cjanalot), 1830 m, kjer se odpre pogled na Dunjsko dolino (Val Dogna), ki jo ograjujeta Strma peč in Špik nad Policami z najvišjo steno v Julijskh Alpah sploh. S sedla ni več daleč do koče Bernardinis, 1970 m, ki je stalno odprta, a brez oskrbnika, kljub temu pa dobro urejena. Nadaljnji vzpon je poslastica, ki so jo Zahodni Julijci pripravili svojim ljubiteljem v slovo. Pot namreč zavije v 70 metrov dolg rov, ki so ga izvrtali italijanski vojaki med prvo svetovno vojno. Zatem se za razliko sprehodimo skozi naravno grebensko okno, nato pa še po umetni polici, izklesani v isti vojni. Z višjega zahodnega vrha se bomo v dolino vrnili po poti št. 604 čez Planino v Dupljah (Malga Granuda) v Lužice (Bagni di Lusnizza) v Kanalski dolini.

Pot je tehnično lahka, hoje se bo nabralo za sedem ur. Izpostavljeni odseki so opremljeni z zanesljivimi jeklenicami, za prehod skozi rov priporočamo žepno svetilko.

NA WATZMANN PO STOPINJAH VALENTINA STANIČA

Watzmann, 2713 m, Nemčija, 16. in 17. september

Ljubitelje gorskega sveta vabimo, da se nam tokrat pridružite na izletu na Watzmann, mogočno goro v Bavarskih Alpah, in da ponovimo vzpon prvopristopnika, našega rojaka **Valentina Staniča**.

Odhod je ob petih zjutraj s posebnim avtobusom z Glazije. Ko zapustimo karavanški predor, dospemo po dobri avtomobilski cesti prek Koroške in Solnograške čez nekaj ur v Berchtesgaden, kjer se ustavimo za okroglo uro. Potem je le še nekaj kilometrov vožnje do kraja Wimbachbrücke, 625 m. Od tu je popoldne pred nami tri ure in pol po prijetni izletniški stezi do planinskega doma Watzmannhaus, 1928 m, kjer prenočimo. Naslednje jutro nas čaka do najvišjega, srednjega vrha, 2713 m, še dobre tri ure vzpona. Pot pelje najprej na Hocheck, 2651 m, ki je nekakšen predvrh, od tu dalje pa po grebenu, ki je sedaj podobno kot naš Triglav opremljen z jeklenicami. Ob jasnem vremenu je z vrha razgled prav lep in pester. V dolino se vrnemo po isti poti. Ves čas bomo hodili v območju narodnega parka. Če bomo dovolj zgodnji, se bomo peljali še do Königssee, čudovitega jezera pod mogočnimi ostenji Watzmanna. Domov bomo skušali priti do tretjega TV dnevnika.

Za pot potrebujemo potni list, planinsko izkaznico z veljavno znamkico, 10 DEM za prenočevanje, kaj več po lastni presoji, dobre čevlje – ne copatov, oblačila in pokrivala proti mrazu in moči, dve ali tri popotne malice, vrvice in vponko – lahko na pósodo tudi pri društvu, za prenočevanje je obvezna posteljna vreča.

Z VOGARJA PO DVATISOČAKIH OKOLI MIŠELJSKE DOLINE DO KRSTENICE

JUTRO LEPEGA JESENSKEGA DNE

JORDAN KOMAC

Odsev vaških luči počasi zamira. Prižgem čelno svetilko in utonem v jesenskem gozdu. Ura je devet zvečer, ko se v enakomernem tempu začnem vzpenjati proti Vogarju. Noč je vlažna, vendar ne premrzla in za hojo kar prijetna. Nad mano visi meglena zavesa, ki že ves teden prekriva kotlino in je za ta oktobrski čas skoraj vsakdanji pojav. Nekje zgoraj bi moralo biti povsem drugače, saj je bila napoved za gorski svet v naslednjih dneh že kar idealna. Kako prav sem se odločil, pa mi je bilo jasno prav kmalu.

Pri prvih stanovih na planini Vogar me je presenetila gosta megla, ki se je priplazila prav do tal. Svetilka mi je le s težavo utirala pot skozi pršeče kapljice. Kmalu zatem mi stopi v ušesa enakomerno udarjanje dieselskega agregata in čez kratek čas uzrem medlo luč Kosijevega doma. Ko se približam, mi butne nasproti pravo veseljaško vzdušje, ki preglasi celo ropot motorja. Izza razsvetljenih oken prihaja petje in vpitje množice vnetih planincev, ki očitno nekaj proslavljajo. Odhitim mimo in kaj kmalu me zopet zagrne megla.

Današnji cilj mi je Planina pri Jezeru in upal sem, da bo zimska soba pri koči karseda prazna, kajti nekaj uric mirnega spanja mi bo jutri še kako koristilo. Od drevja kaplja, kot bi deževalo, in včasih že nestrpno pogledujem navzgor, vendar se snop luči vselej izgubi v megleni sivini. Toda nekje na 1300 metrih svetilka naenkrat izgubi moč in pred menoj se mi vse močneje zariše lastna senca.

Obstanem v brezmadežni mesečini. Ugasnem luč, kajti polna luna za menoj sveti v vsej svoji veličini. Rahel zahodnik se privleče s planine in takoj postane hladneje. V popolni tišini stopim dalje in v slabe pol ure sem na planini. Debela plast slane mi zaškripa pod nogami in prav vesel sem, da sem se rešil vlage in megle. Razločno vidim stanove, ki počivajo v mesečini, in jezero pod kočo, ki še nima ledenega pokrova.

ROJSTVO DNEVA NA PRVEM VOGLU

Počasi odprem vrata zimske sobe in ko že mislim, da sem edini gost, se mi snop luči ustavi na bradatem obrazu, ki kuka izpod kupa odej na spodnjem pogradu. Zgoraj pa odkrijem najbrž njegovo spremljevalko. Na mizici v kotu dogorevata dve sveči, ki sta komaj dobili prostor med konzervami in kuhalnim priborom. Ura je malo čez enajst in moj ropot z opremo ju seveda prebudi. Po nekaj besedah izvem, da sta jutri namenjena na greben Voglov in morda še kam, nisem pa omenil, da imamo vsaj na začetku isto pot.

Hitro zopet utoneta v spanec, sam pa skočim do zbiralnika nad jezerom, kjer droben curek vode le napolni mojo posodo. Dišeča Knorrova juha mi čez nekaj trenutkov povrne vse moči. Preden zlezem na zadnji pograd, moram še enkrat na plano. Popolnoma jasna noč kar vabi na pot in z lunino pomočjo bi jo seveda brez težav lahko nadaljeval. Ker pa mi teh nekaj uric spanja ne more ogroziti načrta za jutrišnji dan, se le spravim pod odeje in ob pol enih ugasnem svetilko.

Nekje vmes se prebudim, vendar me zopet pobere. Bojim se, da bi me dan prehitel. Malo čez peto zjutraj me vrže pokonci. Na hitro pograbim nahrbtnik in palice in potiho zapustim svoja speča sostanovalca. Krenem proti Dednemu polju. Svetilka ostane v nahrbtniku, saj je luna še v polnem siju in mi ni težko slediti poti. Precej hladno je, vendar me prva strmina že ogreje. Dobro uro sem imel časa, da se povzpnem na 2181 metrov visoki Prvi Vogel, ki mi je bil današnji prvi cilj. Dolgo časa sem namreč čakal na tak posrečen dan, da se je kombinacija polne lune, ko lahko hodiš celo noč, kristalno čistega jutra in prelepih jesenskih barv končno ujela. Pod pobočji Krede in Slatne še nekaj časa sledim poti, nato pa se pod vpadnico vrha Prvega Vogla poženem navzgor. Sledim skalnatemu rebru, da bi se izognil neprijetnemu terenu, in pogledujem proti vzhodu, kjer medla svetloba že naznanja nov dan. Prav zaradi tega in še nekaterih dvatisočakov sem danes tukaj.

Na vrhu obstanem in v popolnoma mirnem jutru sedem in čakam z aparatom v rokah. V naslednjih trenutkih se je rojeval čudovit oktobrski dan. Ozek pas oblačkov nad obzorjem je zažarel v škrlatni barvi, pod njim pa se je bohotilo megleno morje, ki je prekrivalo prav vse doline do morja. Imel sem še nekaj časa do sončnega vzhoda, zato pohitim naprej po grebenu, do nekaj deset metrov višjega Srednjega Vogla. Ko si oddahnem in zmočim suho grlo, je žareča krogla počasi prebijala obzorje in medli jutranji žarki so potipali najvišje vrhove. Sédel sem in pritiskal. Šele ko je sonce povsem izplavalo in prijetno grelo, sem zapustil vrh. Luna za mano je nekje nad Velikim Špičjem še vedno kljubovala sončnim žarkom.

MIŠELJSKI KONEC — DANAŠNJI NAJVIŠJI DVATISOČAK

Dan je bil rojen in mirno sem sestopil v globel pod vrhom ter nadaljeval proti nekoliko bolj odmaknjenemu Zadnjemu Voglu. Malo pod vrhom bi kmalu pohodil belo in sprano okostje gamsa, ki je raztreseno ležalo po grebenu. Preiskal sem okolico, da bi našel trofejo, vendar sem se moral zadovoljiti le s spodnjim delom glave, ki je ležal v majhni kotanji.

Kmalu zatem sem si na 2327 metrov visokem vrhu privoščil krajši počitek. Ura je bila osem in v majhni globeli, varni pred vetrom, je prijetno zabrnel plinski gorilnik in topel čaj mi je kmalu povrnil moči. Vmes sem si ogledoval greben Tičaric in Zelnaric na nasprotni strani doline, ki pa je kljub lepemu vremenu še sameval.

Mene je tokrat pot vodila na nasprotno stran, proti Vršakom. Prek strmih in krušljivih skalnatih polic sem zaplesal proti Globoki konti, ki ločuje oba vrhova. Spust me je stal skoraj tristo višinskih metrov, ki jih je bilo treba na drugi strani konte zopet pridobiti in dodati še dobrih sto, da sem čez slabi dve uri lahko stal na prvem od treh vrhov Vršakov. Sonce je za ta čas kar preveč grelo in ves v ognju sem prečil še ostala dva vrhova. Globoko pod severnim ostenjem sem na poti s Hribanic le ugledal skupinico planincev, ki je hrupno »marširala« po tej romarski poti skozi Dolino Triglavskih jezer. Lep dan so si izbrali, le zgornja štiri jezerca so dajala kaj žalosten vtis, saj jih je precej sušna jesen dobesedno izpila.

Moj pogled pa je bolj privabljal vzhodni sosed Vršakov, priostreni Mišeljski konec, ki je bil z 2464 metri najvišji na moji današnji turi. Razločno se je videl ozek, strm žleb, ki para zahodno steno in se od spodnjih melišč požene tik pod vrh. Zopet me je čakal precejšen spust po neprijetnem drobirju in nato vijuganje med kraškimi luknjami Hribaric vse do melišč pod Mišeljskim koncem. Gazil sem po pesku do vstopa v žleb in šele v skalah sem si oddahnil.

Povsem drugače je bilo pred nekaj leti, ko smo z Mihom in Robijem v krasnem februarskem jutru na konicah derez obdelovali prav ta prehod in nato sneli še ves greben do Mišelj vrha. V zgornjem delu žleba, kjer je zagozden velik balvan, sem zaman iskal zarjavel klin, ki sem ga videl takrat in je služil bolj za spust v obratni smeri kot pa pri vzponu. Tik pod vrhom sem obšel še krušljiv skok in že sem zadovoljen sedel ob kamnitem možicu in si pasel poglede ne bližnjih dvatisočakih, ki so kukali iz megle.

Dolgo se nisem zadrževal, ker me je čakal še ves greben do Mišelj vrha. Sledil sem grebenu in po dobri uri sem že stal na njem. Tu sem se odločil, da vrhov še ne bom zapustil in da na poti proti domu zlezem vsaj še na enega. Skozi vedno neugoden skalnat žleb sem se spustil do sedla pod vrhom, kjer sem splašil trop gamsov, ki so uživali v gosti travi. Zavil sem pod južno ostenje ter med ruševjem in redkimi macesni čimbolj držal višino. Nameraval sem kar najvišje preiti na Mišeljski preval, kajti vzponov in spustov sem imel za danes kar dovolj.

POGLED NA PREHOJENO POT

Tik nad prevalom se poganjajo kvišku strme travnate vesine, posute z razbitim skalovjem, ki se na vrhu zravnajo v travnato sleme. To nas pripelje na 2075 metrov

Ali poznate pot Planica — Pokljuka?

Prihodnje leto bo minilo dvajset let, kar sta **Uroš Zupančič** in **Dušan Vodeb** v obliki ličnega vodnika slovenskim planincem predstavila pot Planica—Pokljuka (PP).Vodnik je že zdavnaj pošel, zanimanje za to pot pa je med planinci še vedno prisotno, še posebno med tistimi, ki se želijo izogniti običajnemu hrupu na večini nadelanih planinskih poti in hkrati spoznati malo znane, a zato toliko lepše predele naših gorá.

PP se prične za skakalnicami v Planici in poteka najprej pod Rateškimi Poncami, se nadaljuje pod Šitami, Travnikom in Mojstrovkami, nato pa visoko nad Pišnico, dokler se ne spusti proti Krnici. Zatem preči Martuljške gore in se pod Kukovo Špico spusti v Vrata. Od tam se zopet vzpne, preide v Kot in se pod Luknjo pečjo nadaljuje nad Krmo proti Vodnikovemu domu, od koder se izteče proti končnemu cilju — Pokljuki. To je seveda le zelo okviren opis, ki naj spodbudi ljubitelje gora, da pot sami podrobneje spoznajo, pove pa tudi, da v celoti prehoditi PP ni majhna stvar.

Posebnost PP je, da ne predvideva vzponov na vrhove gorá, v območju katerih poteka. Večinoma je speljana po lovskih poteh, komaj vidnih stezah ali poteh, ki si jih je utrla drobnica ali gamsi, pogosto pa vodi kar po brezpotju. Posebno zanimivost daje tej poti kar pustolovsko iskanje prehodov. Prav slednje pa predstavlja — vsaj po mojih izkušnjah — tudi največjo težavo. Opis poti v vodniku ni prav natančen in mu je v naravi na mnogih mestih težko slediti. Pot z izjemo nekaj starih lovskih varoval ni zavarovana, čeprav so posamezna mesta zelo izpostavljena in njihovo varno obvladovanje terja vsaj nekaj osnovnega alpinističnega znanja. Zato je potrebno opozoriti, da pot ni primerna za vsakogar. Posamezne etape je tudi primerno časovno načrtovati in pri tem upoštevati, da se bomo skoraj zagotovo precej zamudili z iskanjem poti in prehodov.

Menim, da bi bilo prav, da bi planinska organizacija ponatisnila vodnik PP in tako širšemu krogu planincev omogočila, da spoznajo to lepo in zanimivo pot. Čeprav sta avtorja ravnala povsem prav, da poti nista nadelovala in pretirano označevala, menim, da je obstoječi vodnik potrebno dopolniti s podrobnejšim opisom, še najbolje s pomočjo fotografskih posnetkov vseh zahtevnejših odsekov z vrisanim potekom poti. *Tako se bodo planinci na poti počutili* varnejše in se bodo tudi bolj posvečali občudovanju zanimivosti in lepot, s katerimi se bodo srečevali skoraj na vsakem koraku. Za večino bodo PP ali le njeni posamezni odseki pomenili pravo odkritje in nepozabno doživetje.

Predlagam tudi, da bi posamezne odseke PP planinska društva uvrstila v svoje letne programe izletov. Prepričan sem, da bi s tem ne le razbremenili običajne vse preveč obiskane planinske poti, temveč svojim članom tudi odprli vrata v povsem nov svet planinskih doživetij.

Marko Podrekar

visok Prevalski Stog. Ob pol dveh popoldne sem takole stal na zadnjem današnjem dvatisočaku. Kot na dlani sem lahko opazoval skoraj vso današnjo pot, le mogočni Debeli vrh je na zahodu zakrival greben Voglov, na katerih sem začenjal današnji dan.
Ko sem dokončno olajšal nahrbtnik, mi je ostal le še spust po strmih travnatih pobočjih do ozke dolinice, ki vodi do zapuščene planine Jezerce. Pri znanem koritu, ki ga napaja voda izpod Jezerskega prevala, sem se ustavil, vendar si s kapljicami iz pipe nisem kaj dosti pomagal. Med zlatorumenimi macesni sem jo mahnil naprej po dolini in si žejo pogasil na nižje ležeči Krstenici. Vode je tu dovolj, saj je planina v poletnih mesecih vsa živa in prav prijetno je, ko počivaš med zvonenjem kravjih zvoncev.
Končno sem opazil, da je tudi dolina le spregledala in se greje v soncu. Nekaj časa sem še užival na toplih žarkih in s pogledom raziskoval Spodnje Bohinjske gore, ki se kot pahljača razpirajo na nasprotni strani Bohinjske kotline. Nekako s težavo sem vstal in s pogledom še zadnjič objel vršace nad dolino, po kateri sem prišel. Sonce jih še ni spustilo iz objema in prav nič ni kazalo, da se lahko že v naslednjih dneh odenejo v bel plašč zime.
Zapustil sem planino in se v senci macesnovega gozda spustil proti Vojam. Mehka preproga orumenelih iglic mi je utišala rahlo utrujen korak.

KRIŽNARJEVA DRUŽINA JE LANSKI BOŽIČ PRAZNOVALA POD STREHO PLANINSKE KOČE

SKUPAJ V GAZI

RUDI LANZ

Tema je še. In močno sneži. V vasi se tu in tam prižge kakšna luč. V soju svetilk si s težavo utiramo pot po belem kolovozu. Več kot pol metra snega je padlo ponoči. Sneg pa še kar pada in pada.
Res lepo za predbožični dan!
Molče porivam s koleni sneg pred seboj. Danes tod ni hodil še nihče. Kako prijeten občutek, ko stopaš v čisto deviško snežno belino!
Za menoj stopajo štiri postave. Molče. Le sem in tja se sliši kakšen »oh«, ko se gaz udre pregloboko.
Za praznike bodo tokrat skupaj. Lepo jim bo. Ponavadi otroka ostaneta doma. Dobra teta Majda jih popazi.
Tik za očetom stopica drobcena mala Leja v spremstvu mamice. V globoki gazi jo komaj opaziš. Korajžna je kljub šele petim letom. Še dobra planinka bo lahko nekoč. Danes pa je njen poseben dan. Oče ji je obljubil nove sani, seveda, če bo dobro hodila. Ves čas misli le na darilo in pridno hodi.
Ponekod je gaz že tako globoka, da se vidi iz nje le kapa na njeni glavi. Dobro nam sledi. Sin Klemen je že precej starejši in tudi večji. Zato hodi veliko lažje. Globok sneg mu ne dela preveč težav. Namesto hoje v gore pa ima raje plavanje. Pač ni preveč po očetu.
Dani se že. Gaz je vedno bolj globoka. Koraki utrujeni. Na jasi pod Kocarjevo bajto postanemo. Okna so zaprta, temna. Tiho je. Nekje v megli in plesu snežink se dviga Storžič. Močno sneži.
To bo že tretje leto, odkar sta Ida in Boris prevzela oskrbništvo v planinski koči na Kališču. Vsako jesen, zimo, pomlad, v dežju, snegu, mrazu in soncu vedno dobre volje pričakata planince. Tako vsako leto, preko 40-krat. Mislim, da sta med najmlajšimi oskrbniškimi pari naših planinskih postojank, če ne celo najmlajša. In v teh letih so bila vrata vedno odprta. Tudi če sta odšla na kak tekaški maraton Kluba trmastih, v Radence, okoli Ljubljane ali celo na svetovno znani maraton v Grčijo, sta vedno poskrbela za zamenjavo.

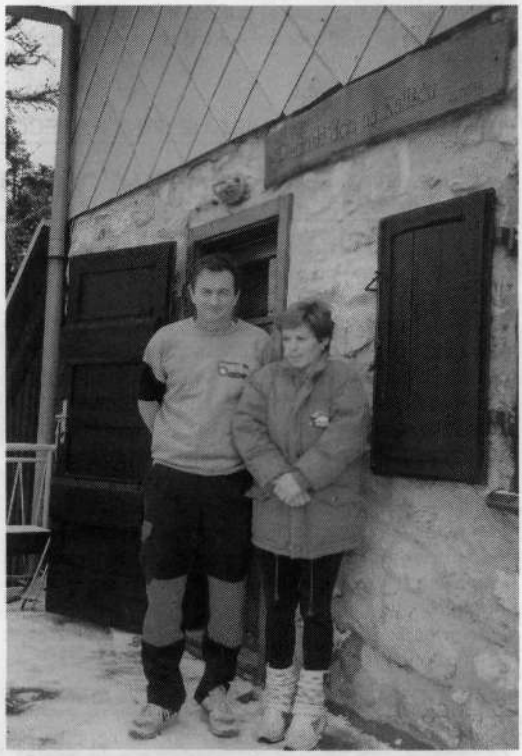

Sedaj že peto leto oskrbnika v Koči na Kališču: Ida in Boris — Žon Križnar

Gaz je vedno globlja in globlja. Poleti potrebuješ tu le nekaj minut, danes se mučimo že skoraj pol ure in še ne vidimo koče. Nekoliko zgrešimo pravo pot, zato je gaz še bolj globoka. Za nami prihiti prvi sobotni planinec. Nekoliko bolj spočit je kot mi. Ponudi se nam, da nadaljuje on. Veseli smo ga, pa čeprav smo že povsem blizu koče.

Ko prispemo do koče, gre skoraj vedno vse po istem vrstnem redu: odkidati sneg, odpreti okna, pristaviti čaj, zakuriti peč. In ko v peči dobro zaprasketa in popijemo skodelico vročega čaja, postane vse tako prijetno, domače, vredno današnjega dne. Iz kuhinje kmalu zadiši po ješprenju. Ko se nam oglasijo lačni želodci, je koča že skoraj polna planincev. Sami znani obrazi! Jemo ješprenj, se smejimo in sem in tja se sliši kaka manjša zbadljivka, da bi se koča pač morala imenovati »Koča pri ješprenjčku«. Seveda sta tega kriva kuharica in dober ješprenj. Vse se konča s prisrčnim smehom in praznimi skodelami.

Ob mizi se zbere prava druščina »kofetarjev«, beseda pa steče o veselih in žalostnih rečeh tod okoli, največkrat tudi o markacijski dejavnosti, kajti oskrbnik je tudi eden od zelo zagnanih članov kranjskega markacijskega odseka, ki v okolici Storžiča vzdržuje večino planinskih poti. In če bi bilo po oskrbnikovi volji, bi markacijski odsek preživel poletje kar na teh poteh, tako skrben je za bližnje poti. Kot vedno tudi zdaj obhodi kočo in pregleda, ali jo je narava kaj prizadela, veter odkril kako strašno opeko, odtrgal kako desko na drvarnici ali če so med tednom kakšni objestneži napravili kaj škode. V teh časih tudi tega ne manjka. Danes greva tudi h koritu pogledat, kako močno curlja voda. Ali ni morda že zamrznila? Ob močnem vetru in malo snega se kaj rado zgodi, da zamrzne dotok vode in pricurlja šele sredi spomladi. Kar velike nevšečnosti, zlasti za kuharico in ostala hišna opravila. V tem drugačnem, bolj trdem svetu se oskrbniki pogosto srečujejo z nevšečnostmi, a vedno najdejo rešitve.

Lansko jesen, ko nam je strela uničila tovorno žičnico in je bila oskrba koče otežkočena, nam je dvakrat priskočil na pomoč helikopter, enkrat pa smo kranjski markacisti kar malo za kondicijski trening v enem samem popoldnevu prinesli v kočo preko 300 kilogramov živil. Pripadnost goram in pomoč — to nekaj velja!

Zunaj se že mrači. Skoraj vsi planinci so že odšli. Oblečem se, nadenem čelno svetilko, voščimo si božične praznike in zdrvim po ozki gazi. Na toplem obrazu se mi topijo bele snežinke, ko se še enkrat obrnem nazaj proti koči. Kakšen spokojen mir! Kar v mene leze. Okna v koči so svetla, luč je v njih in iz dimnika se kadi, toplo jim je. V mislih jim še enkrat voščim srečen božič. Stopim nazaj v gaz in z vsakim korakom sem bližje domu.

PRELESTNE POTI, KI PELJEJO IZ ČRNE NA PECO

KRAJINSKI PARK TOPLA

Topla velja za eno od najlepših alpskih dolin v Mežiški dolini, pa tudi širše.

Čeprav je Krajinski park Topla zavarovan z Odredbo o razglasitvi doline Tople na Koroškem za naravno znamenitost že od avgusta 1966. leta (objavljena je bila v Uradnem listu SRS št. 32/1966), pa je bilo za njegovo celovito predstavitev donedavna bolj skromno poskrbljeno, saj so bile le v različnih turističnih prospektih in vodnikih ter priložnostnih publikacijah objavljene fotografije tamkajšnje lepe narave in gorskih kmetij.

Velik korak iz anonimnosti je dolina Tople doživela, ko je scenarist **Borut Mencinger** z režiserjem **Stašem Potočnikom** in snemalno ekipo v okviru izobraževalnega programa TV Slovenija pripravil serijo oddaj Naravni parki Slovenije in vanjo uvrstil tudi prispevek Krajinski park Topla.

NAJPOGOSTEJŠI OBISKOVALCI SO PLANINCI

Obiskovalci Tople lahko odslej najpomembnejše podatke o tem krajinskem parku preberejo tudi na informacijskih panojih, ki sta jih postavila Občina Črna na Koroškem in Ministrstvo RS za okolje in prostor oziroma Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor. Ena od tabel stoji tudi ob planinskem domu na Peci, ki ga upravlja PD Mežica. Sploh so planinci najpogostejši obiskovalci in občudovalci Tople, saj po njej na Peco vodita tudi dve markirani poti: ena od jame oziroma nekdanjega rudnika, druga pa od **Burjaka** oziroma **Florina**.

Izhodišče za obisk Tople je okoli 10 kilometrov oddaljena Črna na Koroškem, od koder se usmerimo po glavni cesti proti Koprivni, pri Šmelcu pa zavijemo desno na makadam.

Krajinski park Topla meri 1345 hektarov, kaj vse obsega, pa povzemamo s panoja:

V votlini blizu planinskega doma spi kralj Matjaž.

Zapuščena idila v Topli

»Dolina Tople je ena izmed naših najlepših ter naravoslovno in pokrajinsko najzanimivejših alpskih dolin. Razprostira se med južnim ostenjem mogočne Pece in gozdnatimi slemeni Čofatijevega vrha. Ime je dobila po potoku Topla, ki izvira nad kmetijo **Končnik** na nadmorski višini 1350 metrov in se po 5400 metrih živahnega toka pri Burjakovi bajti pridruži reki Meži. Meja krajinskega parka poteka tako, da vključuje celotno povodje Tople. Pri Burjakovi bajti se prek Mravljakovega hriba vzpne na Čofatijev vrh, od koder se spusti na sedlo Preval, ki povezuje Toplo s sosednjo dolino Koprivno. Tu se meja vzpne na strma pobočja Končnikovega vrha, prečka Knepsovo sedlo in Veliko glavo ter na Kordeževi glavi, ki je glavni vrh Pece, doseže svojo najvišjo točko 2126 metrov. Od tu se spusti na Malo Peco ter mimo planinskega doma in jame kralja Matjaža prek Jakoba do izhodišča pri Burjakovi bajti.«

Popotniki so prevzeti zaradi lepe pokrajine, razgledov in spokojnosti, ki jo nudi Topla, strokovnjaki pa nas o njenih lepotah poučijo tudi z bolj hladnim znanstvenim jezikom:

»Izjemno pestra je geološka zgradba doline, ki je nastala ob geološki prelomnici. Dno doline tvorijo paleozojski filitoidni skrilavci. Nad njimi so v smeri Pece triasni dolomiti, površje Pece pa grade skladi kristalastega apnenca. V plasteh wettrsteinskega apnenca so znana nahajališča svinčeve in cinkove rude. Posebnost so čudoviti kristali minerala wulfenita. Čofatijev vrh grade stare paleozojske kamnine. Na zahodu prevladujejo zelenkasti in vijoličasti filitoidni skrilavci z vložki diabaza, na vzhodni strani pa granodiorit in porfiroidni granit. Med zanimivimi rastlinami so najmanjše jeglič, avrikelj, alpska zlatica, alpska azaleja, Zoisova zvončnica, Clusijev svišč in peška ovsika, ki je endemna vrsta trave.«

Pred leti se je na topliških pašnikih paslo veliko živine in ovac, zdaj pa se mnoge planine že zaraščajo. Od divjih živali, ki živijo v najvišjih predelih, poznavalci Tople omenjajo gamsa, planinskega zajca, alpsko jerebico ali belko, ruševca, divjega petelina, modrasa, planinskega pupka in metulja gorskega apolona. V kristalno čisti vodi potokov živita rak koščak in potočna postrv. Po pripovedovanju domačinov skozi Toplo kdajpakdaj potuje tudi kak medved.

DEDIŠČINA NARAVE IN LJUDI

Topla je naseljena že okoli sedem stoletij. V prejšnjem *stoletju je v njej živelo nekaj več kot 80 ljudi, sedaj pa* jih je ostalo le še trideset. Kruh jim dajeta gospodarjenje z gozdovi in živinoreja. Beremo:

»Ponos doline so tudi starodavne kmetije, prislonjene ob prisojno pobočje Pece. Od spodaj navzgor si sledijo Burjak, Florin, Kordež, Fajmut in Končnik, ki je že na 1125 metrov nadmorske višine. Grajene so v slogu tradicionalne kmečke arhitekture, kjer sta les in kamen osnovno naravno gradivo. Zaradi ohranjene etnografske izvirnosti predstavljajo pravi biser ljudskega stavbarstva.«

Planinski dom na Peci (1665 m)

Vse kmetije razen Kordeževe so spomeniško zaščitene. Kmetije so pravzaprav kar majhni zaselki, strokovno imenovani celki. Sestavljajo jih stanovanjska hiša, preužitkarska hiša (za starega gospodarja in gospodinjo, potem ko sta kmetijo predala »ta mladim«), kašča (koroški izraz je kašta), glavni hlev s skednjem, svinjak, ovčjak in čebelnjak. Celki so se razvili kot posledica samooskrbnega, avtarktičnega gospodarstva, oddaljenega in pozimi po več mesecev odrezanega življenja od doline.

Borut Mencinger jim je v svoji oddaji namenil vznesene besede:

»Velike in lepe kmetije v dolini Tople so našle zavetje pred mrzlimi severnimi vetrovi na prisojnih pobočjih Matjaževe gore Pece. Tod so se že zdavnaj naselili pogumni in marljivi ljudje trdnih značajev, a mehkih, prijaznih src. Od nekdaj se zanesejo na lastne moči in sposobnosti. Tudi v današnjem času sprejemajo in v pametni meri upoštevajo varstveni režim krajinskega parka, tako kot so doslej vedno spoštovali dediščino svojih prednikov.«

Topla vsem obiskovalcem veliko daje, zato pa se morajo ti v parku obnašati temu primerno. Pisci predstavitvenega teksta so ga zato sklenili z naslednjim pozivom:

»Popotnik! Ob vstopu v Toplo skušaj pozabiti na vsakdanje skrbi. Odpri svoje srce in sprosti svoje čute, da boš lahko prisluhnil govorici narave in izročilu stoletne tradicije domačinov. Poskušaj se zavedati, da stopaš v svet posebnih vrednot, ki te bodo vedno znova bogatile, če boš le dovolil, da te prevzamejo. Pridruži se tistim, ki želijo Toplo ohraniti. Bodi njen občudovalec, ne pa uničevalec, zato spoštuj naravovarstvena naročila. Ne hodi zunaj označenih poti, ne trgaj gorskega cvetja in ne plaši divjih živali. Ne kuri ognja v naravi, ne uporabljaj motornih vozil zunaj javnih cest, vse svoje odpadke odnesi s seboj.«

A. Č.

SVET JE MAJHEN, SLOVENIJA ŠE MANJŠA

POTEPANJA BREZ CILJA IN NAMENA

NADA KOSTANJEVIC

To cerkljansko in idrijsko hribovje mi ne da miru, a časa in tudi financ, da bi se po njem potepala, nimam dosti. Vendar sem se nedeljskega popoldneva odločila, da pojdem — če rata — kar na Jelenk. Kosilo je bilo skuhano že ob enajstih, rejenca sta ga prav hvaležno pospravila in sta jo ucvrla (sedaj sta že odrasla) v ženitev vsak v svojo smer, pastorka Marija se je z mačkom Ludvikom v naročju utaborila pred televizor, jaz pa sem umazano posodo zmetala v lijak in jo brez skrbi, da jo bo namesto mene kdo pomil, ucvrla po vrhpoljskem klancu.

Vendar je takoj kazalo, da sem za danes opravila, saj sem prvi štop dobila šele ob 13. uri pri sanaborskem križišču. Šli so nekaj praznovat k lovski koči v Budanje.

Nak, tu že ne bom obtičala! Na Avžlaku me je naložila slovensko-italijanska družinica iz Doberdoba, ki si je želela ogledati ta kraje. Vendar niso bili razpoloženi za moje velikopotezne načrte, temveč so me izkrcali pred večno zaprtim hotelom Bor v Črnem vrhu. Toda takoj zatem me je naložila zanimiva družba z zelo polnim avtom: spredaj je sedela ženska, ki je na sedežu poleg sebe imela cel kup prtljage, zadaj je sedela mamica z zelo prijaznim enoletnim fantkom, ki je sesal svojo mater, kot bi jo hotel pojesti, pod nogami pa se mi je motal kot sneg bel kužek.

Povedali so mi, da so iz Cerknega, da so konec tedna prebili v Novigradu in da imajo s kužkom vred vsi potne liste. Jaz sem jim ravno tako po pravici povedala, da se potepam na štop. Ženski sta mi priporočili, naj obiščem Jagršče — potem se bom lahko vrnila z večernim avtobusom do Godoviča in prištopala do doma.

Vožnja z obema ženskama in z otročkom, ki se je, če že ni sesal, prav prisrčno nasmihal in vzklikal, je bila ob bistri Idrijci in med lepimi gozdovi prav prijetna. Skoraj žal mi je bilo, da smo že bili pri mostu v Želinu. Podala sem se čez most, si ogledala nekaj ribic v bistri vodi in jo mahnila po zelo dobri asfaltni cesti proti Jagrščam. Vzpon ni posebno strm, bližnjice pa so zelo. Kljub bližnjicam sem jo zato mahala po cesti. Ker zaradi peze Atlasa Slovenije ne nosim s seboj, sem si kar predstavljala kraje na karti, ki sem jo sinoči gledala. Sedaj vidim že Otalež, Jazne in Stražo. Vedno lepši so razgledi na poraslo hribovje, na strme, a vendar skrbno pokošene senožeti.

Asfalta je po nekako poldrugem kilometru konec, a je vendar tudi makadam povsem užiten, posebno za pešca. Prehiti me nekaj gorskih kolesarjev. Zame je vsaka roža lepa, kakih botaničnih posebnosti tu ni, zanimivo je le to: nižje proti Idrijici so kamenine bolj rdečkaste barve, višje gori pa so sive. Kakih okamenelih školjk ali polžev, ki jih pri nas kar mrgoli v kamnu, tukaj ni videti. Očitno gre za mlajše kamenine.

Na strmi brežini ob cesti naenkrat zagledam množico rdečih jagod. Kar je bilo nižjega, sem pobrala v vrečko, pri nekoliko višje ležečih pa sem trpela Tantalove muke. Kadarkoli sem stopila na brežino in stegnila roko po jagodah, mi je zdrsnilo. Pametnejši odneha — in sem raje nadaljevala pot.

Kjer ni gozda, so se mi odpirali vedno lepši in obsežnejši razgledi. Če ne bi bilo oblačno, bi verjetno videla tudi Alpe. Na nekem stebru vidim, da tod pelje geološka pot po Sloveniji. (Kako prav — kamnine so prav zanimive!) Pred seboj zagledam samotnega popotnika, a je izginil nekam po stranski poti.

Sedaj sem zopet na asfaltu; sem pri skrbno pokošenih travnikih, sem izven gozda. In pri prijetni leseni tabli z

napisom Jagrščе. Takoj zagledam »središče« te močno raztresene vasi: lepo cerkvico, pokopališče, kažipot za Želin in za Idrijske Krnice ter za — bife!
Najprej stopim do cerkvice, ki je zelo lepa — s kipom sv. Uršule in lepimi freskami. Pokopališče je zelo urejeno, po ikebanah, ki so v cerkvi in pri kapelicah, vidim, da je bila danes tu telovska procesija.
Ker je od tod čudovit razgled, ne silim po cesti proti Krnicam, temveč raje stopim v bife. Vodita ga priletna in prijazna zakonca. Naročim žlico sladkorja v prazni skodelici in kos kruha, stresem v skodelico jagode in si privoščim malico. Ženica mi pove, da je do Krnic in Jelenka več kot uro hoda (do noči že ne bi prišla v Spodnjo Idrijo). Zato sem raje nekaj časa občudovala čudovite čipke, ki jih ženska izdeluje in v okvirih krasijo bife. Tu je Marija, križ in bolj posvetne čipke, petelin, ptice in še marsikaj.
Že je ura štiri preč, proti domu moram. Malo pod vasjo pa me prehiti avtomobil z mlado družinico: očka, zadaj pa mamica z dojenčkom. Takoj me naložita. Mamica je bila bolj molčeča, očku pa sem se zdela sumljiva in me je začel nič kaj prijazno spraševati. Spomnila sem se seveda, da smo še kar blizu psihiatrična bolnišnice v *Idriji in sem mu zato kar korajžno odgovarjala. Ne, nisem* nikogar obiskala v Jagrščah, saj tam nikogar ne poznam. Ne, samo potepam se, če me kdo hoče peljati spotoma, če kam gre. Ne, v Ravnem nad Cerknim sem že bila pred leti, ko sem pri zeliščarju iskala zdravilo za mojo sedaj že davno pokojno mater, a v Aragonitno jamo še nisem šla; videla sem jo samo na TV.
Moram priznati, da sem si kar oddahnila, ko sem prišla v Želin in me je dobrotnik izkrcal na avtobusni postaji.
Ker je bilo do avtobusa še debelo uro, sem se vrnila na most štopat. Naložila me je psihologinja iz Kliničnega *centra, ki je obiskala svojce v Mostu na Soči. Ker je* psihologinja, se ji nisem zdela prav nič sumljiva in sva prijetno klepetali do Godoviča. Od Godoviča do Avžlaka me je peljala Goričanka, od tam do Vrhpolja pa me je naložila simpatična družinica iz Vrhpolja. Sedela sem ob kake štiri leta starem dekletcu, ki je ljubeče pestovalo svojo punčko. Rekla sem ji, naj mi jo pokaže. »O, ne saj se vas boji, ne pozna vas še!« Potem mi je zaupala, da ima doma še več dojenčkov, a razen te punčke so vsi fantki. Da bo hodila v malo šolo in v glasbeno, da bo imela klavir in »kataro« — ne kitaro. Starše je hotela kar pregovoriti, naj me peljejo do Vipave.
A ni bilo potrebno. Ko sem stopila iz avta, je zraven ustavila »karampana«, last nekega prijatelja mojih rejencev. Kar lepo se mi je zdelo peljati v sesutem avtu, ko sem se dotlej peljala s toliko lepimi!
Drugi dan sem — kot vedno v začetku meseca — kupila Našo ženo. Prijetno me je presenetil članek Daria Corteseja o vasi Gore nad Idrijo. Zagledala sem sliko zakoncev Mikuš, ki sta me lansko leto, ko sem mokra kot miš prišla v Gore, preoblekla, kar je sicer opisano v PV 4/97. Svet je majhen, Slovenija še manjša!

Poskusite med bralce Planinskega vestnika uvesti svojega gorskega tovariša, ki naše revije še ne pozna! Morda vam bo hvaležen za to, Vestnik pa bo pridobil novega naročnika.

NIŽJI MENCINGERJEV TRIGLAV

NAJINA HOJA NA TRŠKO GORO

IVANKA KOROŠEC

Mrzle novembrske dni sva uživala v udobju in toploti Šmarjeških Toplic. Poleg kopanja sva si vsak dan privoščila nekaj ur pešačenja; včasih sva obhodila samo pet, kakšen dan pa tudi 20 kilometrov. Bili so čudoviti sprehodi v mrzli novembrski sapi in pršcu in v jasnih dneh pod zlateničnim soncem... Najbolj pa nama bo ostalo v spominu, kako sva hodila na Trško goro.
Odpravila sva se takoj po kosilu. Dan je bil jasen, a mrzel. Že prejšnjo noč je ponekod snežilo, a bele sledi so ostale le na osojnih straneh streh. Nedaleč od zdravilišča je kapelica in križišče. Iz Atlasa Slovenije sva si sicer prerisala mini zemljevid in si označila kraje, skozi katere bi po najinem morala iti. Pri bližnji hiši sva vprašala žensko, ki je grabila listje, za pot: kako se pride do cerkve v Šmarjeških Toplicah, ki se je od daleč že videla med drevjem.
»Kjerkoli,« je rekla. »Povsod imate enako daleč.«

DOMAČINI TJA GOR NE HODIJO PEŠ

Mislila je na zgornjo in spodnjo cesto, a midva sva, tako kot pogosto naredimo ljudje, tam, kjer sta dve poti, izbrala srednjo. Ugotovila sva, da se pri neki hiši končuje. Ampak puške ni treba vreči v koruzo in se vračati po lastnih stopinjah, ker se skoraj vedno da iti naprej. Spustila sva se torej v globel, mimo hiše, kjer je besno lajal pes, in se spodaj ustavila ob gosto zaraščenem potoku Toplica. Preskočila sva ga prav po pastirsko in nato v strmem in zaraščenem bregu našla stezico. Ta naju je pripeljala na cesto, ki jo je imela v mislih domačinka.
Tam blizu v Gornji Toplici je neki očanec cepil drva in ko sva ga vprašala za pot na Trško goro, se je zelo začudil. Poslal naju je nazaj dol, dejal, da morava mimo neke kapelice in preko Herinje vasi. Kasneje sva ugotovila, da očka sploh ni natančno vedel za pot, a kdo bi mu zameril. Neka mlajša ženska, ki je prišla po cesti in slišala del njegovih popotnih nasvetov, se je prav tako začudila:
»Na Trško goro? Peš? Ph! Jaz že ne bi šla!«
Podala sva se torej po cesti, speljani čez travnike, mimo polj s spečim obrazom in kozolcev s suho koruzo. Nešteto cest vodi čez te mehke dolenjske griče, vasice so povezane z njimi kot s trakovi. Mahala sva jo dalje, na obeh straneh je žarelo karminasto rdeče listje robidovja, listavcem je odpadlo listje, kot rumenkasto *rjava arabeska se je vtisnilo v bel makadam.*
Hodim, uživam, globoko diham. Grem lahkotno, sproščeno, nič me ne ovira, le fotoaparat mi binglja na rami. Počutim se zdravo in čilo, čutim, da obvladujem svojo telesnost, čutim veselje do gibanja, do hoje, do

življenja nasploh. Ko hodim, bolje vidim, slišim, čutim, mislim. Peškoja naredi modreca in poeta, je zapisal pesnik. Vendar ne gre samo za ustvarjalno prebujanje duha, gre tudi za blagodejen učinek hoje na možgane, srce, ožilje, dihala in mišice.

Cesta se je dvignila navkreber, a tempa nisva prav nič upočasnila. Prišla sva do napovedane kapelice, makadam se je priključil asfaltni cesti, ki je vodila v dve smeri. Po klancu navzdol je prišla ciganka, sledil ji je majhen črn kužek. Temen, razbrazdan obraz je obrnila v naju. »Sta pa urna!« je rekla in se lagodno napotila navzdol po cesti. Njo bi bila morala vprašati za pot in za bližnjico, saj prav ona gotovo hodi peš več kot domačini.

ODLOČITEV MED VINOGRADI

Herinja vas leži na višini 313 metrov, hišice so razložene visoko nad dolino potoka Lešnice. Smerokaza ni nikjer nobenega, niti najmanjše tablice ali puščice. Šla sva dalje po cesti, ves čas navkreber, in prišla v Paho (370 m), ki zavzema vse severno pobočje nad dolino Lešnice. Tukajšnji cviček je baje zelo cenjen. Tega nisva preverjala, saj je bil najin cilj še skrit očem, pa tudi vas sama je bila vsa samotna, na cesti ni bilo nikogar, hiše so bile zaprte in zaklenjene, naoknice spuščene, polkna zapahnjena. Po tem se vidi, da je mnogo čez teden neobljudenih vikendov in pravzaprav zelo malo v resnici naseljenih hiš. Nekaj delavcev je popravljalo napol podrto hišo ob cesti. V ropotu mešalca za malto so povedali, da »nisu odavde« in so nedoločno skomigali z rameni. Drugega kot naprej nama res ni kazalo in prišla sva do novega zaselka. Vrh pri Pahi leži že na višini 400 metrov. V neki razdrapani odprti drvarnici je nekaj brkljala stara ženica.

»Mamca, kje pa se gre na Trško goro?«

»Na Trško goro?« se je čudila, kot da ne bi še nikdar slišala tega imena. »Vejste, nisem bla tam že od otroških lejt, bote mogli vprašat koga drugega...«

Pa nič, ljuba mamka!

V hiši čez cesto sem gospodinji, ki mi je odprla, zastavila isto vprašanje. Hotela me je prepričati, da vodi na Trško goro le cesta preko Otočca in komaj sem jo prepričala, da sva peš in ne z avtom. Še njen mož je prišel iz gorkega zapečka na prag in nama začuden, da se najdejo tudi ljudje, ki še dandanes pešačijo, dal nekaj negotovih in nedoločenih napotkov.

Vzela sva torej pot pod noge in pri neki samotni hiši povprašala še enkrat. Mlad fant naju je nejeverno premeril od petá do glave, da, še zlasti moja bela glava se mu je zdela zanimiva, kajti bolščal je vame, kot bi ne verjel, da sva peš prišla tako daleč. Pokazal nama je smer za hribom in drevesi, kjer naj bi se Trška gora že videla.

Tam na robu, pod Vrhom pri Pahi, nad lepimi, zdaj že obranimi vinogradi sva jo zagledala. Ustavila sva se in se zastrmela tja čez. Del sicer jasnega neba so zagrnili sivovijoličasti oblaki, nad njimi pa je sijalo sonce in njegova zlata svetloba je pronicala skozi oblake in ožarjala prav Trško goro. V tistem hipu je bila strašno lepa. Hiše, zidanice in počitniške hišice so raztresene med številnimi vinogradi. Tu je torej doma znameniti cviček! Na vrhu je božjepotna cerkev Marijinega rojstva iz 17. stoletja. Niti zračna razdalja ni bila tako majhna, pred nama pa je bila še pot po vinogradih navzdol vse do doline, kjer teče Lešnica. Tam bi morala prekoračiti most in se nato po širokem pobočju povzpeti na vrh.

Ura se je bližala četrti in pot nazaj je bila dolga skoraj dve uri. Stala sva nemo med šuštečimi listi opustelega vinograda, gledala v prve mračne sence potopljeno dolino in od zlate svetlobe prežarjena pobočja Trške gore. Drugi dan bi lahko prišla znova, že dopoldne, ali pa bi se brez problema z avtom pripeljala nanjo. Ampak ta dan, ta hip nama je bila nedosegljiva. Za hip me je prevzela otožnost, ki prevzame človeka, kadar mu spodleti nekaj, česar se zelo veseli.

Ta hoja me bo vedno spominjala na nikoli doseženi Vrzdenec Cankarjeve matere in morda na Mencingerjev Triglav.

Nisva se ganila, vpijala sva lepoto poznega dne. Nisva govorila, sporazumela sva se brez besed: obrniti bo treba. V lica, v brado in vrat je začel ščipati mraz.

Svetloba je že ugasnila, v prvem mraku, ko so se po gričih v hiškah že začele prižigati luči in so se iz dimnikov dvigali beli stebrički dima pod nebo, sva prišla nazaj v zdravilišče.

Sonce in nerazložljivo hrepenenje tistega popoldneva bo hodilo z mano v vseh mračnih dneh.

odmevi

Zamolčani ideolog Tuma

V govoru na slavnostni akademiji v počastitev ustanovitve slovenskega gorniškega kluba Skala je njegov predsednik **prof. dr. Anton Jeglič** med drugim tudi povedal: »Tuma, ki je utrjeval slovenstvo in kot socialdemokrat opravljal zelo uspešno svoje socialno poslanstvo, je zato po drugi vojni ostal zamolčan« (*Planinski vestnik* 98/1998, št. 1, str. 12). Iz teh besed moremo razumeti, da je bilo v letih (1945—1989) enopartijskega sistema pri nas v celoti zamolčano Tumovo življenje in delo.

Če pomeni beseda zamolčati »namenoma ne povedati česa« (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*), je tak poskus govornikove zgodovinske ocene daleč od dejstev in povsem uglašen z ideologijo ene izmed sedanjih političnih izbir na Slovenskem.

Planinstvo ni bilo nikdar imuno pred politiko, navsezadnje govori o tem tudi urednikov komentar (*Planinski vestnik,* prav tam, str. 3), toda kritične razmisleke zasluži vsako spreminjanje zgodovinskih dejstev, zlasti če naj služi političnim obračunom sedanjosti.

Dr. Henrik Tuma je s svojim avstromarksizmom seveda naletel na kritične misli pri slovenskih komunistih, zlasti pri **Kardelju,** ki mu je leta 1939 (tedaj je bil Tuma že mrtev) očital, da je s svojimi zlasti socialgospodarskimi nazori v duhu avstromarksizma služil koristim nemškega

nacionalizma. Ta negativna kritika pa ves povojni čas ni izločila Tume *iz zgodovine socializma in marksizma* na Slovenskem. Njegovo ime se je zato pojavljalo v zgodovinskih pregledih, razpravah, v objavah virov, na zgodovinskih razstavah in še kje. Veliko pozornost sta mu namenjala predvsem **dr. Dušan Kermavner** in **France Klopčič.** Pri Klopčiču se je ta spreminjala celo v apologijo, zaradi česar se je zapletel v polemiko s **prof. Franom Zwitterjem,** ki je vztrajal na Tumovem avstromarksizmu, Klopčič pa je v Tumi spoznaval komunista. Tuma je bil zato tudi v sredi žgoče polemike v zvezi s prihodom italijanskih čet v Trstu ob koncu prve svetovne vojne. Ta polemika, ki jo je že pred drugo vojno nehote začel Tuma, se je ponovno obudila v šestdesetih letih v *Planinskem vestniku,* ko je **Zorko Jelinčič** kritično motril tudi Tumove poglede na možnost socialistične revolucije v Trstu ob koncu svetovne vojne. Tedaj je dr. Kermavner branil Tumove poglede, ki pa jih ni mogel braniti leta 1978, ko je polemika o prevratnih dnevih v Trstu (november 1918) *dosegla vrhunec in je pomenila* konec klasičnega marksističnega zgodovinopisja na Slovenskem.

Da ni bil Tuma pozabljen, priča tudi poseben dvodnevni simpozij, ki so ga o njem *pripravili v Trstu (1977)* in katerega soorganizator je bil tudi ljubljanski Inštitut za zgodovino delavskega gibanja. Knjiga gradiva s simpozija je izšla tudi v Ljubljani (1979). Tudi ostali slovenski zgodovinarji, poleg že omenjenih, so se pogosto vračali k Tumovi osebnosti (**J. Pleterski, M. Kacin-Wohinz, F. Rozman, J. Prunk**). V svojih spominih pa so se Tume spominjali kot vzornika nekdanji socialisti, kot **Jože Petejan** (1958), **Rudolf Golouh** (1966) in zlasti, tedaj komunist, **Ivan Regent** (postumna objava 1968).

Poleg omenjenega dokazujejo Tumovo nezamolčanost tudi druge počastitve, kot so v šestdesetih letih poimenovanja ulic slovenskih krajev (Nova Gorica, Koper, Tolmin). Leta 1975 so mu v Novi Gorici odkrili spomenik; slavnostni govornik je bil **dr. Joža Vilfan.**

Spomin na Tumo so seveda gojili tudi planinci v Planinskem vestniku *s postumnimi objavami njegovih* spisov in s spominskimi članki (med temi so zlasti dragocena pričevanja Tumove hčerke **Anke** iz leta 1954 in leta 1961). Planinska koča na Slavniku je dobila leta 1957 Tumovo ime. Tuma je imel svoje mesto tudi v **Škerlakovi** zgodovini alpinističnega kluba Skala (*Planinski vestnik* 1961 — 1962), njegovo podobo planinca in alpinista je zarisal **Tone Strojin** (1976).

Vse navedeno seveda ne govori v prid trditvi o Tumovi zamolčanosti, če seveda zamolčanost razumemo na obrazloženi način.

Dr. Branko Marušič, Solkan

Kdaj je bila ustanovljena Skala?

V letošnji januarski številki Planinskega vestnika je objavljen nepodpisan članek o društvu Skala. Ker so navedbe o nastanku tega društva (TK Skala) leta 1921 v nasprotju z zapisano zgodovino v Našem alpinizmu, ki so ga leta 1932 izdali skalaši sami, dovolite, da v vaše navedbe dvomim. Ker je Naš alpinizem izšel v ponatisu ob 50-letnici originalne izdaje v 3000 izvodih, se mi te dokaj čudne navedbe zdijo še manj resnične.

Prosim za ustrezno pojasnilo.

Ivan Veber, Zoisova 24
Bohinjska Bistrica

***

Predsednik Slovenskega gorniškega kluba Skala dr. **Tone Jeglič** je v svojem govoru na slavnostni akademiji v Ljubljani 15. novembra lani med drugim povedal tole (in to je tako zapisano v januarski številki Planinskega vestnika): »TK Skala, katere tradicijo in vrednote z ustanovitvijo zveze Slovenskih Gorniških Klubov Skala nadaljujemo, se je začela oblikovati leta 1919 okrog **Draga Zorka.** Zbral je mlade, ki so želeli gojiti alpinizem in smučanje, v tistih časih pionirsko delo. S predavanji so širili svoj krog, pri tem pa upoštevali spoštovanje moralnih načel in gorniških vrednot. TK Skala je bila po uradni odobritvi ustanovljena na ustanovitvenem občnem zboru 2. februarja 1921. Imela je 23 članov. Prvi predsednik je postal *Drago Zorko, naslednji je bil* **Stanko Tominec** in po enem letu, ko je imela Skala že 109 članov, **Janko Ravnik.**«

V Našem alpinizmu piše **Vladimir Kajzelj** o začetkih Skale takole: »Mlademu rodu pač ni moglo več ustrezati SPD, temelječe na konservativni, zgolj gospodarski podlagi brez izrazitejše alpinistične konfesije. Bilo bi tudi zelo težko združiti te revolucionarne duhove s starejšimi ljudmi pri SPD, ki jim ta preobrat ni ugajal. Vsakdo je pač pristaš ideje, za katero je stremel v svojih aktivnih mladih letih in v njej tudi — okorel. Izjem, ki se prilagodijo novimi idejam in razmeram in lahko sodelujejo z mlajšo, naprednejšo generacijo, je pa zelo malo. Pa tudi ves ustroj SPD je bil tak, da so bile radikalne spremembe v tem duhu nemogoče, saj je društvo radi ogromnega razmaha v planinstvu zmoglo komaj svoje najvažnejše, t. j. gospodarske naloge. Mladi ljudje so potrebovali svoje lastne organizacije. In ustanovili so jo: l.1921. je bil ustanovljen turistovski klub »Skala«. *Ustanovitelji so bili:*« (na vedeni so poimensko)... »Prvi predsednik je bil Stane Tominec, leta 1922 pa je bil izvoljen prof. Janko Ravnik...«

V knjigi »*Stoletje v gorah*«, *ki jo je* ob stoletnici organiziranega planinstva na Slovenskem izdala Cankarjeva založba, je v uvodnem prispevku, ki na podlagi prispevkov iz vseh dotedanjih Planinskih vestnikov govori o stoletni zgodovini slovenskega planinstva, o ustanavljanju TK Skala napisano tole: »Ponavadi se šteje, da obstoji klub Skala od leta 1921. To pa ni popolnoma točno, ker je klub obstajal kot organizirana enota že prej. Pripravljalni odbor je bil sestavljen 26. maja 1919 in pristopilo je 16 članov. Na predlog **Frana Rusa** so svoji organizaciji dali ime Skala... Dne 29. novembra 1920 je bila podpisana prošnja, naj policija potrdi pravila Turistovskega kluba Skala, 4. januarja 1921 je policija dovolila ustanovitev kluba... Ustanovni občni zbor je bil sklican na svečnico, 2. februarja 1921 ob pol deseti uri v

Prešernovi sobi restavracije Novi svet. Zbor se je začel ob deseti uri. Klub je imel tedaj 23 članov, od teh jih je bilo v pripravljalnem odboru 21. Načelno je bilo sklenjeno: Slovenskemu planinskemu društvu bomo stali vsekakor ob strani. Nismo konkurenca... Za predsednika Skale je bil izvoljen najprej Stane Tominec, leta 1922 pa prof. Janko Ravnik...«

Nasprotij med podatki, izrečenimi na akademiji »novodobne Skale«, in tistimi, ki so jih slovenski gorniki o TK Skala zapisali v dvajsetih in tridesetih letih tega stoletja in ki jih vidi g. Veber, sam ne vidim, za zaprošeno ustrezno pojasnilo pa sem, upam, poskrbel.

Marjan Raztresen

iz planinske literature

Ob zori časov

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti je z denarno pomočjo Mestnega muzeja Idrija izdal in založil fotomonografijo: **Ivan Turk** in **France Stele**: Ob zori časov; Divje babe I., Potočka zijalka; Začetki civilizacije. Ljubljana 1997, 104 strani velikega formata (23,5 krat 31 cm). Knjigo je natisnila Tiskarna Jože Moškrič; besedilo je v slovenščini, italijanščini, nemščini, francoščini in angleščini.

Dosedanja arheološka raziskovanja v slovenskem alpskem svetu ter v njegovem obrobju so nam postregla s presenetljivo zavidljivimi najdbami, ki pričajo o prisotnosti in bivanju pračloveka tudi na našem ozemlju vse od kamene dobe dalje. Njegove sledi v obliki orodij in drugih ostankov kažejo, da so naše pokrajine že od nekdaj na pomembnem stičišču praevropskih kulturno-civilizacijskih in gospodarskih tokov, ki so skozi dolga desetisočletja klesali podobo kulturne pokrajine. In nemalokrat, ko hodimo po naših gorah ali pa jih motrimo iz daljave, ponavi niti ne pomislimo, da so jih odkrivali in spoznavali že pred nami številni rodovi naših prednamcev. Izsledki njihove dejavne prisotnosti v pokrajini, ki nam jih ponujajo raziskovanja najstarejših kulturnih plasti, neizpodbitno kažejo, da je bil hribovski svet v naših predelih pomembno zatočišče tudi starejšim rodovom evropskega pračloveka.

Knjiga nam z besedo in dokumentarnimi ter umetniškimi fotografijami prikaže dve najpomembnejši kamenodobni najdišči na Slovenskem, ki se po enkratnih najdbah uvrščata v sam vrh evropskega paleolitika. Divje babe I so pomembne predvsem zaradi najstarejše, zaenkrat še vedno domnevne piščali, Potočka zijalka pod vrhom Olševe pa zaradi najstarejše koščene šivanke. Obe najdbi — predmeta spadata med osnovne »pridobitve človeštva in še vedno služita svojemu namenu v nekoliko spremenjeni obliki, pa čeprav so od genialnega izuma minila že dolga desettisočletja«, kot je v uvodu zapisal dr. I. Turk (str. 5).

Najdišče v jami Divje babe I, ki je na severnem obrobju Šebreljske planote, nad dolino Idrijce, je bilo odkrito leta 1978 in spada v obdobje srednjega paleolitika (musterjen). Izkopavanja in proučevanja vodijo **M. Brodar,** I. Turk in **J. Dirjec**. Najdbe so stare od 80.000 do 30.000 let in sodijo v sredino zadnje poledenitve. V svetu so zaslovele po najdi najstarejše, zaenkrat še domnevne piščali, ki daje nove poglede na duhovnost neandertalcev. Poleg tega je tamkajšnje najdišče dragocena zakladnica podatkov o ledenodobnem rastlinstvu in živalstvu v dolini Idrijce.

Potočka zijalka je prvo odkrito paleolitsko najdišče na Slovenskem. Danes je ta mogočna jamska katedrala (po **dr. S. Klinarju**) med najbolj dragocenimi in slikovitimi kamenodobnimi najdišči v Evropi. Med letoma 1928 in 1935 jo je raziskoval **prof. Srečko Brodar** (1893—1987) in ugotovil, da najdbe pripadajo začetku mlajšega paleolitika (kultura orinjasjen). Najdbe, ki segajo med 40.000 in 30.000 let v preteklost, so dragocene kot prvo materialno pričevanje o zadrževanju sodobnega človeka (kromanjonca) v visokogorju. V jami so bila odkrita številna koščena orodja, med katerimi je tudi »prašivanka«, najstarejša v Evropi. Omenjena najdba je najmanj 10.000 let starejša od najdb prvih pravih šivank z uhljem.

Številne dokumentarne in zelo povedne fotografije, ki so nastale ob izkopavanjih, nam ponujajo nazoren vpogled v razvoj in način arheološkega terenskega dela v jamah. Lopata, kramp, strgalo, drog, sito, samokolnica in drugo so še vedno osnovna in najbolj koristna ter zanesljiva ročna pomagala pri odkrivanju preteklosti, ki je shranjena v jamskih sedimentih. Večino barvnih posnetkov o dragocenih najdbah, kot so kamnito orodje, koščene konice, domnevna piščal, prašivanka idr., je napravil F. Stele. Prav tako je knjiga obogatena z njegovimi liričnimi in izostrenimi pogledi na neponovljivo lepoto pokrajin kakor tudi na njihove posamezne sestavine. S Turkovim besedilom, dokumentarnimi posnetki in s Steletovimi fotografijami smo dobili privlačno in reprezentativno knjigo, ki nam z novega in dokumentiranega zornega kota osvetljuje in podaja pomen in prispevek našega hribovskega sveta k razvoju evropske civilizacije.

V knjigi je tudi navedeno, da arheološke najdbe Divjih bab I hranijo v Narodnem muzeju v Ljubljani, iz Potočke zijalke pa so na ogled v Pokrajinskem muzeju v Celju ter v gostišču Firšt, ki je med Solčavo in Logarsko dolino. Upam in tudi upravičeno pričakujem, da bomo kmalu dobili v roke še vodnik o najdbah v Potočki zijalki in njihovem pomenu za poznavanje in razumevanje pomena našega ozemlja v preteklosti.

Milan Natek

Savinjsko obrobje razkriva svoje korenine

V zadnjem času dobivamo na knjižne police veliko število domoznanskih del, krajevnih zbornikov, kronik, monografij idr. V njih skušajo pisci osvetliti krajevna središča in njihova zaledja ter nakazati spre-

membe, ki so nastale v krajšem ali daljšem obdobju. Poleg strokovnjakov je med pisci takih del čedalje več ljubiteljev, ki so sicer strokovnjaki na drugih področjih, vsi skupaj pa skušajo rešiti pozabe značilnosti in posebnosti nekdanjega načina življenja. Obenem v svojih delih izostrujejo podobo in vlogo krajev v posameznih obdobjih gospodarskega in socialnega ter družbenega napredka.

Tudi obrobna območja in naselja hmeljarske Savinjske doline dobivajo čedalje več domoznanskih in podobnih del. Sredi preteklega leta sta nas razveselili dve knjižici. **Prof. Marica Kotnik-Šipec** je objavila »Zaloška hišna imena« (Polzela 1997, 47 str. + 16 str. fotografij), primarij celjske bolnišnice **dr. Ivan Dolinar** pa je ob 750-letnici prve omembe kraja pripravil skrben »Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini« (Sv. Lovrenc 1997, 79 str.). Za oba kraja je značilno, da sta na obrobju doline, na prehodu ravnine v gričevje in hribe, prek katerih vodi priljubljena Savinjska krožna planinska pot.

Založe so raztresene po jugozahodnem delu Ložniškega gričevja. V knjižici »Zaloška hišna imena« so prikazani položaj in lega naselja ter njegova vključenost v krajevni in pokrajinski upravno-gospodarski okvir. Najstarejše zaloške priimke je avtorica izluščila iz najrazličnejših zgodovinskih virov. Pregledala je župnijske matične knjige, zemljiško knjigo, preučila številne zgodovinske razprave, ki osvetljujejo Založe, Novi Klošter in tamkajšnjo fevdalno zemljiško posest. Razprava zajema obdobje od 17. stoletja dalje in podrobneje osvetljuje hišna imena in priimke gospodarjev v 18. in 19. stoletju. Med drugim ugotavlja, da je večina domačij ohranila svoja nekdanja imena vse do danes, medtem ko so skoraj vsi najstarejši priimki izginili; največ so se ohranili v hišnih imenih. Izvor hišnih imen, ki so del naše kulture in zgodovine, je utemeljen v zemljepisnih in topografskih značilnostih območja, osebnih imenih, stanovskih in rokodelskih dejavnostih, v najrazličnejših vzdevkih itd. Razpravi so dodane barvne fotografije nekdanjih zaloških domov v današnji preobleki; izdelal jih je **B. Šipec.**

Naselje Sveti Lovrenc v Savinjski dolini, ki je razvlečeno od Bolske oziroma Savinje pa vse tja do severnih pobočij Goljave (836 m) pod Mrzlico (1122 m), je prikazano s precej celostnega vidika. Razgrnjena je njegova lega v pokrajini in zarisana njegova današnja socialno-gospodarska podoba. V knjižici so omenjene mnoge krajevne značilnosti, poleg njih pa so zbrana še nekatera ledinska in zemljepisna imena, ki se izgubljajo v pozabo.

Avtor knjige I. Dolinar je osrednjo pozornost namenil predstavitvi manj znanih zgodovinskih dejstev, ki so vtisnjena v podobi kraja. Uvodoma je objavljena listina iz leta 1247, v kateri se Herman Blumenštajnski odpoveduje desetim v Sv. Lovrencu v korist benediktinskega samostana v Gornjem Gradu. Na novo so prikazani grad Sachsenwart — Žaženberk, dvorec Stock-Štok, podružnična cerkev Sv. Lovrenca iz leta 1392 in pokopališče okrog nje kakor tudi vaška sakralna znamenja.

Osrednje poglavje knjižice so »Domačije« (str. 25—68), ki je namenjeno orisu razvoja kmetij in njihovih domov. V ta namen je avtor pregledal in zbral vso potrebno dokumentacijo v urbarjih, zemljiških knjigah, matičnih knjigah itd. Rekonstrukcija domačij sega nazaj v konec 16. stoletja. Posebno dragocene so navedbe spreminjanja hišnih imen in priimkov gospodarjev za nekaj stoletij nazaj.

S knjižicama smo dobili dragocen vpogled v preteklost dveh savinjskih naselij. Avtorja sta s svojim raziskovalnim delom razgrnila številne dragocene korenine vaške skupnosti, ki že od nekdaj temeljijo v zemlji in v človekovem odnosu do nje. In kadarkoli bomo potovali po teh krajih in se srečevali z domačini, se bomo spomnili na njihove razkrite korenine, ki jih ponujata in osvetljujeta obe knjižici.

Milan Natek

Planinske akcije in postojanke

V nakladi 3000 izvodov je v založništvu Planinske zveze Slovenije in pod uredništvom tajnika PZS **Janka Pribošiča** izšla brošura Planinske akcije – planinske postojanke 1998.

Najzajetnejši del brošure, 57 strani, zajema slejkoprej koledar najpomembnejših planinskih akcij za letošnje leto, ki so jih organizatorji prijavili skoraj enkrat več kot za lansko leto, ob katerem pa je posebej poudarjeno, da »bomo med letom podatke o prireditvah, ki jih bodo še pošiljala društva, posredovali v objavo planinskim rubrikam Dela, Večera, Dnevnika, objavili jih bomo v Obvestilih PZS; redno spremljanje planinske informatike priporočamo uporabnikom koledarja tudi zavoljo možnih sprememb programa«.

V informativni del publikacije sodijo vsekakor še informacije o vrstah članstva v planinskih društvih. Kako uveljavljamo zavarovalno odškodnino in Seznam članic PZS.

Kar zadeva članka »Na gore le dobro obuti, oblečeni in opremljeni«, ki ga je napisal **Pavle Šegula**, in Varno v gore z gorskim vodnikom, bi ju pravzaprav moral prebrati vsak član slovenske planinske organizacije. Če bi ju, bi bilo nemara v naših gorah manj nesreč. Uporabno informativen pa je prispevek »Zavarovanja planincev, sklenjena v PZS«.

Zadnji del brošure je za »planinca splošnega profila« še bolj informativen. Najprej je z vsemi najpomembnejšimi podatki natisnjen seznam (z naslovi) vseh planinskih društev – članic PZS, še natančnejši je seznam planinskih postojank, bivakov in zavetišč v slovenskih gorah s podatki o obratovanju za letošnje leto. Po rubrikah so navedena imena planinskih koč, njihove nadmorske višine, natančni naslovi planinskih društev, ki jih upravljajo, telefonske številke, kjer je mogoče dobiti informacije o teh kočah, in režim obratovanja. Za povprečnega planinca je ta del letošnje publikacije vsekakor najdragocenejši, saj si lahko na podlagi teh informacij dokaj natančno organizira planinski izlet ali turo, ko

se poprej že iz doline dogovori glede prenočevanj. Podobno informativno je poglavje o planinskih edicijah, predvsem zemljevidih in vodnikih, ki so na voljo v ekonomatu Planinske zveze Slovenije v Ljubljani in ki jih je mogoče dobiti na tem naslovu.
Vsekakor je hvalevredno, da sta na koncu te publikacije natisnjeni tudi naročilnici na Planinski vestnik in Alpinistične razglede, ki imata – če nič drugega – vsaj moralno težo.
Nemara bi bilo kdaj pozneje vredno premišljevati o tem, da bi se lahko »navadni« planinci (seveda pravočasno) naročili na to vsakoletno publikacijo Planinske zveze Slovenije. Doma bi koristila predvsem pogostejšim obiskovalcem slovenskega gorskega sveta. Sicer pa so natančni podatki iz te knjižice tudi na internetu (http:/ www.pzs.si).

3. Slovenija na vojaškem zemljevidu (1763—1787)

Leta 1996 smo v 2. številki Planinskega vestnika predstavili načrt Znanstveno raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Arhiva Republike Slovenije, po katerem bodo v naslednjih nekaj letih izdali v 7 zvezkih faksimile vojaških zemljevidov za območje današnje Slovenije, ki so bili izdelani za vsa avstroogrska ozemlja za časa cesarice **Marije Terezije.** Vsakemu zvezku bo priključeno tudi besedilo v nemškem in slovenskem jeziku z opisi podrobnosti o posameznih krajih.
Pred koncem lanskega leta je pod uredništvom **Vincenca Rajšpa** izšel že 3. zvezek tega obsežnega dela. V njem je na 436 straneh 38 od skupno 110 kart in ustreznih opisov. Obdelana so območja, ki obsegajo vso zahodno Slovenijo, t. j. Slovensko Istro, Primorsko, Posočje in večji del Julijskih Alp. Tako je ta zvezek prvi od tistih, ki so ga današnji planinski kartografi nestrpno pričakovali, saj je prvi, ki sega v naše visokogorje. Na njem najdemo veliko slovenskih imen vasi, predvsem pa imena vodá in hribov, kar je pomembno za današnje poimenovanje le-teh na sodobnih zemljevidih.
Faksimilirana izdaja vojaških zemljevidov bo vsekakor dragocen prispevek k spoznavanju zgodovine našega ozemlja.

Ciril Velkovrh

društvene novice

In memoriam: Dragutin Karažinec

Smrt ne vpraša za leta starosti in ne glede na starost preminulega nam bo vedno žal za vsakim, ki odide iz naše srede. V nedeljo, 11. januarja letos, je kruta smrt v Ivancu v vznožju najvišje gore v Hrvaškem Zagorju vzela našega dragega prijatelja, izvrstnega planinca in nadvse skromnega človeka **Dragutina - Drageca Karažinca.**
Samo tako je mogoče slovenskim planincem predstaviti Drageca Karažinca, ki je bil v ožjem vodstvu Hrvaškega planinskega društva Ivančica, tajnik in predsednik, kar 33 let, ki je v Meddruštvenem svetu zagorskih planinskih društev (ZPP) kot predsednik zdržal celih 23 let, medtem ko je bil v Glavnem odboru Hrvaške planinske zveze 20 let in v njegovem predsedstvu šest let.
Od njega sem se poslovil na zadnjem slovesu. Istega leta 1924 sva bila rojena, celo istega meseca, obiskovala sva isto gimnazijo, skupaj sva bila v vojski, skupaj sva hodila v gore.
Kadarkoli smo se dobivali na planinskih sestankih, je bilo vedno naše prvo vprašanje: Ali je prišel Dragec iz Ivanca? Po pogovorih o planinstvu je Dragec skoraj vedno zapel zelo priljubljeno pesem Poleg jedne velke gore, o kateri vsi vedo, da gre za Ivanščico.
Najbolj žalosten dogodek na njegovem pogrebu je bil, ko je bilo prebrano pismo, s katerim ga je več kot dvajset planinskih prijateljev, ki so se nanj podpisali, hrabrilo in mu ga poslalo v bolniško sobo s proslave 95. rojstnega dneva planinskega prijatelja **Luja Hercega.** Prav tedaj, ko je to pismo krožilo po slavnostni mizi, da so se ljudje nanj podpisovali, dopoldne 11. januarja, je v bolnišnici ugasnilo Dragecovo življenje.
Planinci iz Ivanca, ki letos praznujejo 100. obletnico svojega društva, planinci iz društev Hrvaškega Zagorja in številni Ivančani bodo ohranili spomin na Drageca, ki je za življenja prejel številna planinska odlikovanja in priznanja, kot pa mi je večkrat dejal, je bil najbolj ponosen na odlikovanje Planinske zveze Slovenije.

Tomislav Jagačić

Na meji življenja

SLAVICA ŠTIRN

Golo drevo –
vejevje, ujeto
v led.
Upogiba se,
stresa.

Pomlad ga
poboža.
Drevo zadrhti.
Glej –
torzo živi.

Prebujen in
razkošno odet
macesen
neuklonljivo,
ponosno
vztraja.

Sedem desetletij Andreja Rebolja

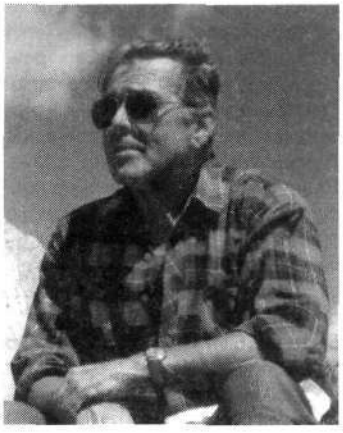

V življenju so stvari, ki jih krojiš po svoje, in so stvari, ki ti jih krojijo drugi. In tako je visok življenjski jubilej, 70-letnico, v mesecu decembru lani dočakal naš član in predsednik nadzornega odbora **Andrej Rebolj.**

V delo društva se je vključil takoj po ustanovitvi leta 1948. Po nekaj letih je postal član upravnega odbora. Kot obrtnik in gospodarstvenik je tudi v društvu prevzel vodstvo gospodarskega odseka. V tem obdobju je organiziral več akcij pri obnovi in vzdrževanju Slavkovega doma na Golem brdu in planinskega doma v Tamarju. Kot vsestranski ljubitelj narave in gorá je aktivno sodeloval pri organizaciji izletov. Posebej dejaven je bil v letih 1960 do 1970, ko je sodeloval v mladinskem odseku. Njegova dobra volja in družabnost sta poživljala skupino ne glede na to, ali je bila na delovni akciji ali na izletu.

Danes kot predsednik nadzornega odbora skrbi za racionalno gospodarjenje v društvu. Njegovi predlogi in nasveti so vedno tehtni in preudarni.

Planinski prijatelji smo mu v torek, 2. decembra 1997, v Slavkovem domu zaželeli lahek, prožen korak in še veliko užitkov med planinskimi prijatelji. Ob tej priložnosti se mu je predsednik društva **Dušan Brekič** v imenu vseh zahvalil za delo v društvu in mu izročil skromno darilo.

Andrej, še na mnoga leta!

Darinka Verovšek

Spomin na planinskega zaljubljenca

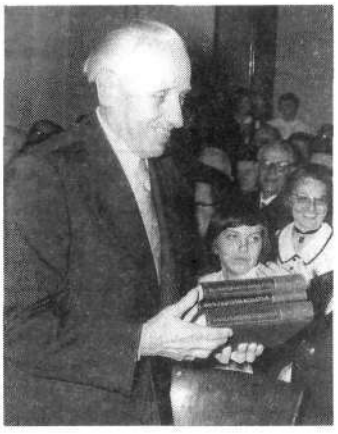

Varaždinci so prof. Krešimirju Filiću 25. februarja 1972 v najlepši dvorani pripravili slovesnost ob njegovem 80. rojstnem dne

Čeprav mineva že 25 let od njegove smrti, Varaždin na Hrvaškem še ni pozabil ustanovitelja planinskega gibanja in prvega planinskega društva Ravna gora leta 1919. Prav ob obletnici njegove smrti 31. decembra 1972 so odkrili spominsko ploščo na hiši, v kateri je leta dolgo delal in pisal, v mestnem muzeju, ki ga je leta 1925 prav tako ustanovil on, pa so pripravili »Večer spominov«, na katerem so muzealci, literati, knjižničarji, gimnazijski profesorji in planinci obudili spomine na prof. **Krešimirja Filića**.

Pod njegovim predsedstvom (predsednik tega planinskega društva je bil od leta 1919 do 1941) so leta 1932 zgradili lep planinski dom na Ravni gori, ki se je do svojega tragičnega konca (požgali so ga ustaši, ker naj bi bil partizansko oporišče) imenoval po njem.

Zanimivo je, da so ta prvi dom na Ravni gori gradili Slovenci. O tem se je ohranil zapis tedanjega tajnika **Ivana Milčetića**: »Hišo je gradil mariborski stavbenik **Rajmond Glaser,** ki je tudi izbral ta kraj za zidavo hiše. Bil je prijazen in simpatičen človek. Pri njem je bilo vse v redu, le zobje so mu neprestano padali ven in šklepetali kot v 'Pošasti iz Cantervilla'.« Najverjetneje tiste čase še niso poznali takih zobarskih materialov, kakršni so zdaj v obtoku.

Hišo so gradili in jo dogradili, gradnja pa kajpada ni minila brez dramatično-lirskih vložkov. Krovec iz Varaždina je, kot je bila pač njegova navada, zamujal z deli, **Jurij Potočnik,** tesarski mojster iz Celja, pa ni mogel končati svojega dela in zapreti podstrehe. Mož se je hudo razjezil in je na pisalni stroj napisal besno pismo, ki ga ni končal s prijaznim »na svidenje«, ampak se je zadnji stavek glasil »In Vašega krovca naj . . . vrag.« Pikic v tem stavku ni uporabil.

Naj je že bilo tako ali drugače, hiša je bila prelepa: smrekove deščice, sveže popleskane s firnežem, so se bleščale v rumeni barvi, okenske polkne so bile zelene, streha je bila častitljivo siva, zlata konica strelovoda pa se je dvigala proti nebu. Slovenci, ki so prišli na obisk še pred uradno otvoritvijo, so pripovedovali: »Hiša je trdna, zelo mična in luštkana.«

In je tudi v resnici bila najboljša v celotni Hrvaški. Ko smo na južni strani ob vhodu pritrdili na steno zeleno ploščico, na kateri je z belimi črkami pisalo »Filićev planinski dom (660 m)«, nam je skoraj počilo srce od prevelikega veselja. Zelo prav je bilo, da je koča dobila ime po doajenu varaždinskih planincev, ki je že od svoje mladosti prisegal na cesarstvo duha in dela in je tak ostal vse svoje življenje.

V novem planinskem domu, ki so ga zgradili leta 1963, so uredili tudi spominsko sobo, ki se imenuje Filićeva soba.

Predolg bi bil seznam preštevilnih planinskih akcij in del, ki so bila opravljena na pobudo in z osebnim prizadevanjem ali trudom prof. Krešimirja Filića.

Tomislav Jagačić

Pol stoletja AO Kranj

Začetki kranjskega alpinizma segajo v obdobje med obema vojnama, ko so **Beno Anderwald, Ciril Hudovernik** in **Cene Malovrh** kot najbolj aktivni posamezniki plezali predvsem v Grintovcih, pa tudi v Julijcih. Po vojni so mladi kranjski alpinisti, med katerimi so bili **Peter Gunčar, Slavko Jenko, Franc Gašperlin, Stane Fras** ter bratje

Franko, Milč in Roman Herlec, že leta 1946 ustanovili planinsko društvo Gams. Pravi začetek povojnega alpinizma v Kranju pa je bil leta 1947, ko so pod pokroviteljstvom tedanjega predsednika društva **Črtomira Zorca** ustanovili Alpinistični odsek Kranj. Že dve leti pozneje je predsednik **Franjo Klojčnik** lahko pohvalil delavnost 60-članskega odseka.

Zadnje dni lanskega leta je bilo v Kranju ob 50-letnici AO Kranj srečanje nekdanjih in sedanjih članov. Spomnili so se nekaterih dosežkov v domačih gorah in na odpravah v tujih gorstvih, kjer so Kranjčani priplezali vse do vrha najvišje gore sveta, Mount Everesta. Kot je dejal predsednik PD Kranj **Franc Ekar,** tako visoko niso segli le moški, ampak tudi **Marija Štremfelj.** Žal so se ob uspehih dogajale tudi tragedije, v katerih je AO izgubil nekatere od svojih najboljših alpinistov, med njimi **Nejca Zaplotnika**. Novo smer športnega plezanja, ki je zdaj dokaj v ospredju, pa je mladim rodovom začrtal **Tomo Česen**; prav on je svet presenetil z vrhunskimi samostojnimi vzponi v najtežjih stenah. Med kranjskimi alpinisti so tudi nadarjeni športni strokovnjaki, zlasti **Andrej Štremfelj**.

Načelnik društvenega gospodarskega odseka **Franc Gselman** je trideseterici udeležencev srečanja podelil spominske vponke, predsednik društva pa je poudaril še to, da je bil ta leta nepogrešljiv prispevek tistih alpinistov, ki so bili vedno temelj postaje Gorske reševalne službe Kranj.

Stojan Saje

50 vrhov za 50 let

Hrvaško planinsko društvo Železničar se je začelo pripravljati na proslavo 50. obletnice svojega delovanja za populariziranje planinstva in ohranitev naravnih lepot. Ta za nas izredno pomembna obletnica bo leta 2000, proslavljati pa smo začeli že konec lanskega in v začetku letošnjega leta.

Prvi dogodek ob teh proslavljanjih je bila osvojitev najvišjega vrha Južne Amerike Aconcague letošnjega 2. januarja, druga akcija pa je Dnevnik 50 vrhov za 50 let HPD Železničar. Ta dnevnik je natisnjen v barvah na kakovostnem papirju, v njem pa so štiri lepe fotografije zavarovanih rastlin in naš Dom na Oštrcu. Natisnili smo ga v 1000 izvodih in se o njem kot planinsko društvo predstavili po sekcijah in odsekih, natisnjena pa so tudi osnovna pravila o obnašanju planincev na izletih po gorah ter pravila planinskega tekmovanja, zaradi katerega smo predvsem izdali ta dnevnik.

V ta dnevnik namreč lastniki odtiskujejo žige oziroma lepijo fotografije z gorskih vrhov, na katere se povzpnejo. Obiskati je treba 50 različnih vrhov, vsak »tekmovalec« na koncu sešteje višine vseh vrhov ter izračuna povprečno višino osvojenih vrhov, planinec z najvišjim povprečjem pa bo dobil praktično darilo. Tekmovanje ni niti časovno, niti prostorsko omejeno, kar pomeni, da priznajo vrhove iz katerekoli države. Prav vsak tekmovalec dobi po koncu svojega tekmovanja s številko opremljeno posebno značko, vpišejo pa ga tudi v evidenčno knjigo. Za dnevnik ali značko duplikata ne izdajo.

Dnevnik 50 vrhov za 50 let stane 35 hrvaških kun oziroma protivrednost v katerikoli tuji valuti, naročiti ali kupiti pa ga je mogoče v prostorih HPD Železničar, Trnjanska 5b, 10000 Zagreb, Hrvaška, ali ga iz Slovenije naročiti na telefonsko številko 00 385 1 218 942 ter ga plačati po povzetju.

Damir Bajs

Zimski seminar za alpinistične inštruktorje

V okviru vsakoletnih izpopolnjevalnih seminarjev za alpinistične inštruktorje je bil letos zimski del, in sicer 24. januarja v Domu na Kofcah. V prvem predavanju z naslovom Komunikacije nas je **dr. Stojan Burnik** s Fakultete za šport seznanili z načinom podajanja snovi in stikom med predavateljem in slušateljem. V naslednjem predavanju nam je **Drago Logar** iz podjetja Cifra predstavil sistem za orientacijo GPS. Naprava s pomočjo satelitov določi lego v prostoru, vendar v planinstvu oziroma alpinizmu zaenkrat še ni dovolj uporabna predvsem zaradi konfiguracije terena in neprirejenih kart. Z ledeniškim navezovanjem sta nas seznanila **Bojan Pograjc** in **Janez Levec, dr. Jani Pšenica** pa je govoril o prvi pomoči pri zimskih poškodbah. Po predstavitvi nekaterih novosti na področju opreme smo razpravljali o problemih pri vzgoji, predvsem o izpitih za alpiniste in zapletih pri plačilu reševanja alpinistov v domačih gorah.

Seminarja se je udeležilo 61 inštruktorjev iz 23 alpinističnih kolektivov.

Jani Bele

Uspešna sezona

Leto 1997 smo v izletniškem odseku PD Ljubljana-Matica zaključili slavnostno. Razlog za to je bila izredno uspešna planinska sezona. Organizirali smo rekordnih 133 akcij. To so bile gorske ture po označenih in neoznačenih, kopnih in snežnih poteh ter brezpotjih, vzgojno-izobraževalne akcije, turni smuki, treking, avtobusni izleti v zamejstvo in letovanja. Največ je bilo lahkih (40) in zahtevnih (26) kopnih tur, sledijo pa lahke snežne ture (24). Na vseh turah je bilo kar 2507 udeležencev. Med najzahtevnejšimi smo izvedli naslednje zanimivejše ture: 5-dnevni pohod iz Ljubljane peš na Triglav pod vodstvom **Jožeta Kneza**, še en vzpon na Triglav, tokrat čez Plemenice, čez Macesnovec pod Planjavo, na Travnik čez Veliko Dnino, okoli Pihavca po pastirskih prehodih, na Krn po opuščenih stezicah in na Montaž ter Kopo v Italiji. Zadnja leta je vse več zelo zahtevnih kopnih tur, nekatere zanimivejše pa so bile lani Planjava čez Planjavske zelenice in Mrzla gora čez Hudi prask v Grintovcih, Amfiteater pod Široko

pečjo in Škrnatarica v Martuljku, Trentski Pelc in Šmihelovec ter Veliki Jelenk v Trentskih gorah, Mišelj vrh, Plaski Vogel in Škednjovec v Bohinjskih gorah, Debela peč po lovskih prehodih in Visoka Bela ter Trbiška Špica v Italiji. Prav tako se veča število organiziranih turnosmučarskih izletov. Med zahtevnejšimi snežnimi turami naj omenimo vzpona na Palec in Vrtačo. Prvič do sedaj smo organizirali tudi treking v gore nad Chamonixom. Leto smo zaključili z dobro obiskanim dvodnevnim izletom v Zasavje, kjer smo izvedli bogato založen srečelov. V celem letu smo odpovedali samo 11 izletov. Izdali smo 800 kopij programov izletov. Velja omeniti, da v vsem letu nismo imeli na turah nobenih poškodb.

Strategija našega vodništva je usmerjena predvsem v vódenje zelo zahtevnih izletov po brezpotjih in zavarovanih poteh ter v organizacijo vzgojno-izobraževalnih akcij, ki edine lahko izpolnijo pričakovanja in želje gornikov z zahtevnejšimi cilji.

Prav zato smo se tudi letos ponovno usmerili v organizacijo takih akcij. Vsaka naša tura v gore ima tudi vzgojni namen. Udeležence ne samo vodimo, ampak jih tudi gorniško vzgajamo in učimo. Naš cilj je večja varnost udeležencev ne samo na vódenih turah, ampak tudi takrat, ko vodnikov ni zraven. Prav zato smo v letu 1997 organizirali kar 7 vzgojno-izobraževalnih akcij. Izvedli smo dva tečaja gibanja v snegu na Vršiču, štiri enotedenske tečaje alpinističnih veščin na Turncu pod Šmarno goro in tečaj turne smuke. V letu 1998 bomo izvedli tudi nadaljevalni tečaj, kjer bomo znanja poglobili ter udeležence še bolj pripravili na zahtevnejše snežne ture.

Kopni tečaji alpinističnih veščin so na hitro izvedena kratka alpinistična šola, v kateri se ne bi toliko učili plezanja, pač pa bi osvojili osnove vrvne tehnike.

Število udeležencev na vódenih turnosmučarskih izletih se le počasi veča, zato želimo s tečaji udeležencem prikazati temeljne veščine te dejavnosti ter s tem zagotoviti tudi večjo udeležbo na turah. Število prisotnih na tečajih je zadovoljivo, saj so druga taka šolanja precej daljša, pa tudi temeljitejša.

Zaradi zahtevnosti tur, ki jih organiziramo, smo v letu 1997 navezali stike z nekaterimi gorskimi vodniki. Pod njihovim mentorstvom smo izvedli najzahtevnejše ture, opravili C ter začeli pripravništvo za E kategorijo vódenja. Pripravništvo za C smo opravili kar štirje vodniki. To sodelovanje bomo poskušali ohraniti tudi v prihodnje. Zaradi večje varnosti so na nekaterih zahtevnejših turah sodelovali tudi alpinisti AO Matica in gorski reševalci postaje GRS Ljubljana.

V letu 1997 je za izletniški odsek vodilo 17 vodnikov. Večino avtobusnih izletov in vsa letovanja je tako kot vsa ta leta do sedaj vodil starosta našega odseka **Luka Kočar**. Izvedel je kar 22 avtobusnih izletov in 4 letovanja, kar je največje število aktivnosti v odseku. V zimski sezoni vódi tudi predavanja z diapozitivi. Samo eno manj, torej 25 tur, je organiziral in vodil naš drugi vzornik **Slavko Krušnik**. Tudi on je prav tako kot do sedaj vodil spominske pohode in izlete ter ture po transverzali kurirjev in vezistov NOV. V letu 1997 smo ponovno opravili kar devet novih izpitov za višje kategorije vódenja ter uspešno končali sedem pripravništev. S stalnim izpopolnjevanjem in usposabljanjem želimo tudi vodniki ohraniti in še izboljšati vsa pridobljena gorniška znanja. V naši zasedbi imamo kar štiri inštruktorje (tri alpinistične inštruktorje, en GRS) in štiri alpiniste, med katerimi so trije tudi člani GRS, trije vodniki se trenutno šolajo v alpinistični šoli, dva pa sta udeleženca šolanja za GV. Trije vodniki sodelujemo tudi na tečajih za PLV kot tehnični vodje ali inštruktorji praktičnega dela. V letu 1997 smo se udeležili tudi državnega kopnega izpopolnjevanja in inštruktorskega usklajevanja. Zaradi naših dosedanjih izkušenj pri sodelovanju z nekaterimi manjšimi planinskimi društvi, ki nimajo zadostnega števila vodnikov, smo v letu 1997 dali pobudo, da bi postali njihovi mentorji. Zaradi vse številčnejše zasedbe odseka smo uvedli enoletno poskusno dobo za nove vodnike.

Zaradi večje promocije naših aktivnosti smo v letu 1997 navezali stike s Športno unijo Slovenije. Posledica sodelovanja so objavljeni podatki o naših turah za leto 1998 v posebni publikaciji Koledar športa. Ta zveza prav tako skrbi za informiranje v mnogih drugih medijih. Poleg PZS pošiljamo podatke o razpisih še nekaterim radijskim postajam in časopisom. Naše izlete objavljamo v posebni brošuri, nekatere pa tudi v Koledarju akcij PZS. V letu 1997 smo začeli podatke o aktivnostih mesečno posredovati tudi na PZS Internet. V letu 1998 bomo izdelali oglasno tablo, ki bo postavljena pred našo pisarno na Miklošičevi 17 v Ljubljani.

V letu 1997 smo prvič dodatno nezgodno zavarovali udeležence in vodnike na posameznih zahtevnejših turah, kar bomo nadaljevali tudi v prihodnje. Poleg opreme za vrvno tehniko smo lani nabavili še mobitel, radijsko postajo, tri lavinske žolne in šotor. Vse aktivne vodnike smo opremili z enotno vodniško obleko (flis, goretex jakna), ki jo bomo dopolnili še s pohodnimi hlačami. V letu 1997 smo izdali svoje majice izletniškega odseka.

V letu 1998 želimo obuditi mladinsko dejavnost, ki je precej zamrla, izvesti kakšno planinsko šolo, izdelati sodobnejši pravilnik o delovanju odseka ter pridobiti kakšno vodnico, ker imamo samo dve (to je tudi povabilo). Uvedli smo še novost — popoldanske izlete. V letu 1998 bomo nastopali z novim imenom: vodniški odsek.

Vlado Habjan

Novo Planinsko društvo Komenda

17. december 1998 je bil za komendske planince lep dan. Kot Planinska sekcija Komenda smo uspešno delovali pod okriljem Planinskega društva Kamnik od 20. februarja 1992. leta. Imamo preko 400 članov in pobuda o ustanovitvi matičnega društva je bila sprejeta z velikim navdušenjem. S Kamnikom smo lepo sodelovali, vseskozi so nam tudi materialno in strokovno

pomagali. Dogovor je bil zelo enostaven: kot društvi bomo dobri sosedje in bomo še naprej delali skupaj. Kamniški predsednik — po stažu najstarejši predsednik slovenskih društev — je dejal, da je to dejanje pričakoval in je z veseljem postal tudi član našega društva.
Ustanovni občni zbor smo imeli v Aleševem hribu v izredno slavnostnem vzdušju. S svojo prisotnostjo so nas počastili tudi člani PD Kamnik. Soglasno smo izvolili svoje vodstvo. Prepričani smo, da bo stari in novi predsednik **Milan Šinkovec** vodil društvo kot zgled ostalim. Vsako društvo pa lahko uspešno dela in se razvija samo s svojim članstvom. Imamo velik elan in mnogo idej, deset usposobljenih planinskih vodnikov in štiri pripravnike. Poleg sekcije cicibanov v vrtcu Komenda imamo sekciji v osnovnih šolah Komenda in Moste ter mladinsko sekcijo. Razmišljamo, da bi začeli pripravljati izlete za družine z majhnimi otroki. Zato vabimo vse pohodništva željne ljudi, da se nam pridružijo.
Vas Komenda je kot stopalo pod Krvavcem in Kamniškimi Alpami. Tu teče tudi naša planinska pot Komenda — Šenturška gora — Ambrož pod Krvavcem. Pot podaljšujemo v smeri planine Osredek in proti Kamniškemu vrhu. Otvoritveni pohod bo 2. maja letos. Vabimo vse planince, da se nam pridružite. Zbirno mesto bo ob 7. uri pred gasilnim domom v Komendi.
Predstavnike društev prosimo za prijave na telefon ali fax 061 737 386.

Katja Tabernik

Snežni gradovi pod Peco

Območje Mežiške doline so turistični delavci poimenovali Park kralja Matjaža. Izhajali so iz povesti, ki govori, da v Peci skupaj s svojimi vojaki spi kralj Matjaž. »Ko mu bo brada devetkrat okoli mize zrasla, ga bo dala gora nazaj, da srečno vlada slovenskemu rodu,« obljublja ljudsko izročilo.
Poetična predstavitev Parka kralja Matjaža pritegne vse, ki so radi v neposrednem stiku z naravo. »Obstaja kraj, kjer se čas ne samo ustavi, temveč teče nazaj. Kjer si skrb vzame dolg dopust. Kjer doživljajo prometne zastoje v popoldanskih konicah le gozdne mravlje ob nagnitem štoru. Kjer sončni zahodi pozirajo samo za vas. Kjer fantazija in realnost sodelujeta v takšnem sožitju, da lahko spoznate perkmandeljce, škrate, ajde, škopneka, lintverja, gozdnega moža in žal žene. Kjer pronica prvinska erotika, ki je gnala samorastnike v usodne odločitve.
To je kraj, ki ga ne boste našli na nobenem zemljevidu. To je park kralja Matjaža.«
V podjetju A. L. P. Peca (Turistično-informacijska pisarna Črna na Koroškem) so zato pripravili bogato ponudbo izletov v Park kralja Matjaža, primernih tudi za zimski čas (Ivarčko jezero in Ošven, Šentanel, Mežica, Črna na Koroškem, Smrekovec itd.), med katere spada tudi vabilo na zanimivo prireditev, ki jo že nekaj let prirejajo konec januarja ali v začetku februarja—prireditev Gradovi kralja Matjaža. Letos je bila že šestič zapored.
Kot vsakokrat doslej so za prizorišče gradnje gradov iz snega izbrali ravnico v Podpeci pred okrepčevalnico Pri Matjažu. V lepem in sončnem vremenu se je v soboto, 31. januarja, v graditeljskih sposobnostih in estetskih zamislih med seboj pomerilo kar 29 ekip — največ doslej. Prišle so iz krajev vsepovsod po Sloveniji, ena celo iz Irske.

Snežni zidak na snežni zidak - pravljični grad.

(foto: A. Č.)

Kralj Matjaž, ki se je s spremstvom sprehodil po gradbišču, je bil nad bivališči navdušen, prav tako pa tudi nad velikim številom obiskovalcev, ki jih je iz leta v leto več. Letos jih je bilo v Podpeci v enem dnevu kar 1200. Radovednežem in ekipam je bilo naklonjeno tudi vreme, čeprav je bilo snega bistveno manj kot v preteklih letih, zato so prireditelji za gradbeni material pripravili kup umetnega snega. Obiskovalci so v Podpeco, ki leži približno tisoč metrov visoko, prišli po različnih poteh: zaradi dobrih razmer na cesti so se mnogi pripeljali z avtomobili (iz Črne je vozil celo brezplačen avtobus), drugi so uživali v pešačenju, tisti, ki poznajo planinske poti, pa so šli od Mušenika na Pikovo (986 m), kjer stojita planinska postojanka Planinskega društva Mežica in cerkev sv. Helene iz 15. stoletja, od tam pa v Heleno, kot se imenuje to območje pod Peco.
V kraljestvu vladarja Matjaža je bilo konec januarja in v začetku februarja res živahno: ekipe so postavile pravo mesto gradov (v naslednjih dneh so si jih ogledovali tudi koroški šolarji), otroci in odrasli so se pomerili v športno-zabavnih in nagradnih igrah, kralj Matjaž si je izbral Alenčico, na svoj račun pa so naslednji dan, v nedeljo, 1. februarja, prišli tudi otroci, saj so si lahko ogledali gledališko igrico, zanje so pripravili zabavno prireditev, razstavili pa so tudi najlepše risbice z likovnega natečaja.

Andreja Čibron-Kodrin

Razstava umetniške planinske fotografije

V petek 20. marca 1998, bo občni zbor P. D. Valentin Stanič iz Kanala ob Soči. Pred občnim zborom bo ob 18.30 v galeriji Rika Debenjaka na Kontradi v Kanalu otvoritev že tradicionalne kvalitetne razstave umetniške planinske fotografije. Predstavil se bo priznani **Igor Maher**. Vabljeni vsi ljubitelji planinske fotografije!

Marijan Nanut

5. pohod po stopinjah Valentina Staniča

Letošnji jubilejni 5. pohod po stopinjah Valentina Staniča bo v nedeljo, 26. aprila 1998. Potek pohoda ostaja nespremenjen. Zaključna prireditev bo ob 15. uri v Kanalu v atriju Kontrada ob galeriji Rika Debenjaka.

Lani je občina Kanal ob Soči sprejela odlok, s katerim je razglasila 28. april za občinski praznik, posvečen kanalskemu (bodrežanskemu) prosvetitelju in tudi alpinistu **Valentinu Staniču**.

Lanski pohod je motilo izredno slabo vreme. Udeleženci so preizkusili zelo hladen dež, gosto meglo in ledeno mrzel veter na Koradi. Kljub temu se je pohoda udeležilo preko 300 pohodnikov. Nekaterim načrtovan del pohoda ni uspel v celoti. Najbolj številni so bili Štajerci, posebej Celjani, Gorenjci in Kranjci. Se pravi, da najoddaljenejši skušajo izkoristiti zatečeno vreme, pa čeprav je neugodno. Organizator je po lanskem pohodu analiziral pomanjkljivosti.

Mokrim in premraženim pohodnikom je gostišče Križnič dalo vse svoje prostore na razpolago, prav tako tudi drugi gostinski lokali v Kanalu, pa tudi gostilna Na briškem griču na Vrhovljah. Nismo pa vedeli, da je čakalnica na železniški postaji v Kanalu zaklenjena, kar se v prihodnje ne sme pripetiti. Nekateri pohodniki so na Koradi v zelo gosti megli zgrešili pot (zato bo letos označevanje poti popolnejše) in so ostali brez žiga. Tega jim bomo letos priznali, če je bil to vzrok.

Letos bo start pohoda mogoč iz Solkana do 9. ure in 30 minut, da lahko pohodniki iz okolice Kranja izkoristijo avtobusni prevoz (nedeljski škofjeloški).

Prepričani smo, da vas lansko vreme ne bo odvrnilo od letošnje udeležbe in vas ponovno vabimo. Mi se bomo čimbolj potrudili.

Marijan Nanut

PD Tolmin ima lasten dom

Tik pred koncem lanskega leta (20.12.1997) so se tolminski planinci zbrali na slavnostnem odprtju nove društvene pisarne v Tolminu. Gostje so se muzali, ko je društveni gospodar **Jože Mežnar,** ki mu je društvo zaupalo vódenje investicijskih del, simbolično prežagal leseno preklo, zadnjo oviro pred vhodom v nov objekt. Ta simbolika pa ima lahko tudi bolj resno plat, če pomislimo, da so se tako končali polstoletni napori generacij planinskih aktivistov, predhodnikov današnjih društvenih zanesenjakov, da bi končno imeli svoje lastne uradne prostore. V vseh dosedanjih so bili vedno le najemniki in tako stalno pod pritiskom pogostih selitev. Paradoksalno zveni, da se je ravno planinska dejavnost, ki so jo na njeni zgodovinski poti od nekdanje Soške podružnice tlačile neštete ujme, morala v svojem rojstnem kraju neprestano umikati z enega na drugi konec mesta in se uklanjati različnim višjim in trenutnim interesom. Dragoceni arhivski dokumenti so nemalokrat romali na domove takratnih društvenih delavcev. Danes je vse to le še grenak spomin. Čim se je ponudila ugodna priložnost, se je sedanje vodstvo PD Tolmin odločilo temu narediti konec.

V jubilejnem letu (1996) so bili člani na občnem zboru seznanjeni z neprijetnim dejstvom, da se bo moralo društvo ponovno izseliti iz trenutno najetih prostorov. Kot nadaljevanje te informacije pa je bil že pripravljen sklep o odkupu dveh etaž starejše stavbe v centru Tolmina. Brez temeljite obnove seveda ni šlo. Investicija je bila izpeljana v letu 1997. Za odkup s popolno obnovo in nabavo najnujnejše opreme je društvo porabilo 6.142.000 SIT lastnih sredstev. Spodnja etaža s sejno sobo je namenjena sestankom odbora in delu sekcij. Z letošnjim letom je v pisarni uvedeno tudi stalno tedensko dežurstvo za plačilo članarine, morebitne informacije in druge potrebe. V zgornji etaži bo shranjen arhiv, po potrebi pa bo dovolj prostora tudi za opravljanje administrativnih zadev.

Že pred otvoritvijo so bile stene tako rekoč prekrite s številnimi priznanji, ki jih je društvo prejelo v svoji bogati zgodovini. Častno mesto med njimi ima tudi »krpljevski« cepin, ki ga je malo pred svojo smrtjo podaril društvu zadnji še živeči član ilegalnega planinskega kluba Krpelj **Evgen Božič**.

Ko že omenjamo Krpelj, nikakor ne moremo mimo zanimive primerjave: nekoč ilegalni sestanki krpljevcev v samotnih gorah ali temačnem tolminskem podzemlju, dandanašnji pa sestanki odbornikov v lepo urejeni društveni pisarni sredi mesta. Če bomo kdaj na naši skupni planinski poti izgubili kompas, se spomnimo naših prednikov in njihovih naporov, da bi planinstvo preživelo najhujše oblike narodnostnega zatiranja. Škoda, da jim ni dano poveseliti se skupno z nami.

Z nadaljnim opremljanjem bo notranjost novega zatočišča tolminskih planincev pridobivala domačnost in dopadljivost, z aktivnim delom članstva pa tudi primeren smisel in vsebino. Ob tej pomembni zmagi PD Tolmin se kar sam od sebe ponuja vzklik: »Ljubo doma, kdor ga ima!«

Žarko Rovšček

Srečanje markacistov SMDO

V soboto, 7. februarja letos, je bilo v Žalcu 24. srečanje markacistov Savinjskega meddruštvenega odbora, ki sedaj združuje 39 planinskih društev (od teh se je srečanja udeležilo le 21—53 odstotkov) in ki mu je prisostvovalo 51 udeležencev. Srečanje je vodil **Florjan Nunčič,** ki je bil na vodilno funkcijo soglasno potrjen še za eno mandatno obdobje.

Beseda je tekla o starem problemu zaščite naše Knafelčeve markacije in statusu planinske poti. To urejajo zelo počasi. Ponovno je bilo postavljeno vprašanje o kartoteki (katastru) naših poti ter o kategorizaciji. Tako

je pot od slapa Rinka na Okrešelj lahka - le zakaj ima potem varovala! Pa to ni edini primer.

Iz posameznih poročil je mogoče marsikaj razbrati. V enem od poročil piše, da so namestili novo skrinjico 11. 10. 1997. na Kaduncu (pot št. 772) — na skici razširjene Savinjske planinske poti, ki je na koledarčku PD Polzela, pa te točke sploh ni, kot jih je nekaj, ki jih ni več ob tej poti. Ali predsednik **Vili Vybihal,** ki je to poročilo podpisal, ne ve za delo markacistov? Ali pa so koledarček dali v tisk pred tem delom in niso upoštevane spremembe, ki so nastale ob 20-letnici poti? Sedaj ima SPP le neobvezne točke — tako se vidi iz dnevnika poti, ki ga lahko kupiš tudi v planinskem domu na Gori Oljki. In 25. točka se imenuje Vinski vrh, kjer stoji cerkev sv. Miklavža.

Na srečanju so podelili dve Knafelčevi diplomi, podelil ju je načelnik Komisije za pota pri PZS **Tone Tomše**, in tri priznanja Savinjskega MDO, ki jih je podelil njen predsednik **Martin Aubreht**.

Problemi na poteh so tudi pri večji sedanji sečnji in lastninjenju gozdov in drugega, pa na gozdnih cestah zaradi opuščanja stezá. Tako nas čaka veliko delo; naše označene poti naj bi bile zapisane tudi v občinskih prostorskih programih, morda celo v zemljiški knjigi. Tudi to bo potrebno urejati, da bomo v tem našem prostoru ostali z našimi oznakami, ki kažejo smer poti do vrha ali do planinske postojanke. Za barvo, skrinjice in žige mora v predgorju skrbeti samó planinsko društvo, v visokogorju pa primakne kaj še država. Pa tudi v karte naj bi vrisali poti, četudi niso planinske, so pa turistične ali občinske. Nekatere občine so to že imele, morda bodo imele tudi novo nastale.

Komisija za pota ima na skrbi pripravo smernih tabel. Te imajo sedaj večje črke (h = 10 mm); morda se bo tudi barva malo spremenila, velikost se je že.

Ob koncu je vodja povedal še misel o sodelovanju med mladimi in starimi markacisti; baje so zadnji ponekod le v napoto. Pa je res tako? Se res ne sme prenašati poznavanje poti iz roda v rod? Novi rod ne ve vsega, kje je pot in kje meja, na primer. Ali res ne sme ali noče vprašati tistega, ki je to do sedaj delal? Če se markacist zaveda svojega odgovornega dela in ga opravlja v skladu z navodili, ki jih daje Komisija za pota pri PZS, je sodelovanje samo dobrodošlo.

B. J.

Sprejem za jubilante in slavljence

Planinsko društvo Kranj ohranja lepo tradicijo, da se vsako leto spomni visokih življenskih jubilejev svojih članov, najprizadevnejše aktivne člane pa nagradi s planinskimi priznanji. Konec lanskega leta so na srečanje, ki so se ga udeležili tudi člani društvenega upravnega odbora, povabili štiri svoje jubilante in 15 dobitnikov častnih znakov Planinske zveze Slovenije.

Najprej so čestitali lanskoletnim jubilantom.

Najstarejši, 90-letni **Karel Bajd**, se jim tokrat ni mogel pridružiti, v prijetni družbi pa so se poveselili 70-letna **Roža Zabret** in **Zvone Černe** ter 60-letni **France Benedik**. Na srečanju so bili lanskoletni prejemniki zlatih, srebrnih in bronastih častnih znakov PZS; zlatega je dobil **Franc Zupan**, srebrne **Franci Gselman**, **France Jamnik**, **Ivan Pogačnik** in **Rudi Lanz**, bronaste pa **Peter Kobal**, **Jože Brodar**, **Marko Vidali**, **Janez Jarc**, **Andrej Prinčič**, **Marija Toporiš**, **Marjan Burja**, **Janez Aleš**, **Boris Križnar** in **Zvone Černe**. Slavljenci so se v društvenem okolju precej časa zadržali v sproščenem pogovoru.

Stojan Saje

Dvom

SLAVICA ŠTIRN

Bela odeja -
zakrite pasti.

V zarji večerni
izzivaš,
lepotica ledena.

Naj grem?
Naj čakam?

Podelitve častnih priznanj Planinske zveze Slovenije so v društvenih okoljih; tako je predsednik PD Kranj Franc Ekar konec lanskega leta podelil zlati znak PZS gorskemu reševalcu — letalcu Francu Zupanu.

Foto: Stojan Saje

Redni letni občni zbor PD Medvode

Planinsko društvo Medvode je eno izmed prizadevnejših društev v Sloveniji. Vanj je včlanjenih preko 500 krajanov Medvod in okolice. 24. oktobra 1997 smo imeli redni letni občni zbor, na katerem smo pregledali delo v letu 1997, sprejeli pravila društva in izvolili novo vodstvo ter se kritično ozrli na iztekajoče se leto. Predsednik društva bo tudi v letu 1998 **Dušan Brekič,** tajnik pa **Tone Plešec.** Da bo društvena dejavnost znana tudi širši javnosti, bo poskrbela **Darinka Verovšek,** vodja odseka za informativno dejavnost. V preteklih letih je bila v centru Medvod oglasna deska PD Medvode. Ker je ni več, bo potrebno poskrbeti, da bodo planinska obvestila prišla med ljudi. Tako bomo obvestila sporočali preko TV Medvode, Šmarnogorskega vestnika in v bodoči turistični pisarni Občine Medvode.

Odsek za varstvo narave in gorsko stražo, vodi ga **Miro Plešec,** podpredsednik društva, je urejal poti po Polhograjskem hribovju, koder je žled preteklo zimo naredil veliko škode. Obilo dela je bilo potrebno, da so vse požagali in počistili, pred-

vsem pot na Osolnik je bila ena od težjih nalog. Poleg tega so za cerkvijo na Osolniku opravili posek gozda in tako ljubiteljem gorá odprli prekrasen pogled na triglavsko pogorje in škofjeloške hribe.

Markacijski odsek, vodi ga **Boštjan Gortnar,** je obnovil markacije na poti Ločnica—Osolnik, Preska—Studenčice—Sv. Jakob—Katarina in Ločnica—Tošč. Na vseh vrhovih so zamenjali vpisne knjige in obnovili nekaj kažipotov. V Tamarju so obnovili pot Tamar—Grlo—Slemenova Špica—Črne vode—Tamar in zamenjali vpisno knjigo in žig na Slemenovi Špici. Najbolj zahtevna pa je bila obnova 200 metrov jeklenice in 150 klinov na poti iz Kotovega sedla na Jalovec.

Mladinski odsek, dosedaj ga je vodil Boštjan Gortnar, v letu 1998 pa bo to delo prevzela **Anica Keber**, je v preteklem letu razširil svojo dejavnost še na ostale šole v občini Medvode. Tako so pričeli s sestanki na OŠ Smlednik, Pirniče in Medvode, planinski krožek pa že uspešno deluje na OŠ Preska in POŠ Sora, kjer ga vodi Miro Plešec. Opravili so naslednje izlete: Govejek—Osolnik, Čemšenik—Sv. Jakob nad Preddvorom, Ratitovec, Vrhovi nad Soriško planino. Za uspešnejše delo bi potrebovali več izšolanih srednješolcev, ki bi lahko popeljali mladino varno na izlete. Zato se bo v letu 1998 vsaj nekaj mladih udeležilo tečaja za mladinske vodnike v Bavšici.

Člani jamarskega odseka, vodi ga **Pavel Jerina,** so se spustili v nekaj jam na Jelovici. Po najlepši jami v Polhograjcih — Malinci so popeljali nekaj obiskovalcev.

Gospodarski odsek, vodi ga **Franc Trampuš,** je vložil večja sredstva v Slavkov dom, kjer se je zamenjal tudi najemnik. Planinski dom v Tamarju pa bo na adaptacijo še počakal, saj še vedno ni rešeno lastninsko vprašanje.

Izletniški odsek žal v tem letu ni izpolnil vseh želja medvoških ljubiteljev gorá. Žal nimamo svojega vodniškega kadra, kar se pozna tudi pri organizaciji izletov. V sklopu tega odseka smo izvedli le izlet s Soriške planine na Ratitovec (udeležilo se ga je 74 članov) in izlet na Vitranc, Ciprnik in Vršič (92 članov). Združili smo ga s srečanjem medvoških planincev v Tamarju (v okviru praznovanja občinskega praznika), ki je bilo posvečeno spominu na **Jakoba Aljaža**.

Pač pa so imeli pri odseku za varstvo narave izlet na Štegovnik, Kopo, Debeli vrh, Ojstrico, Kukovo špico, Veliko in Malo Babo, Kriško goro, Kranjsko reber in Lepenatko ter v Pekel in Pokojišče pri Borovnici. Izlete so vodili izkušeni planinci, udeležba na njih pa je bila zelo dobra (v povprečju 27 članov). Izleti so bili izbrani v manj obhojena območja naših gora. Minili so brez poškodb, velik pomen pa smo dali varovanju okolja, spoznavanju gorske flore in favne in naravnih znamenitosti na poti, kjer smo hodili.

Občni zbor se je nadaljeval v sproščenem vzdušju, kakršno je za planince značilno. Vse misli in naloge pa so bile uprte v leto 1998, ko bo društvo praznovalo 50-letnico.

Darinka Verovšek

2. srečanje mladih planincev

Mladinska komisija pri Savinjskem meddruštvenem odboru planinskih društev je 25. oktobra 1997 že drugič organizirala srečanje mladih planincev. Prvič smo se kljub ne najboljšem vremenu zbrali na Menini, lani pa smo za kraj srečanja določili Goro Oljko (733 m). Člani organizacijskega odbora (**Irena Kranjc, Natalija Cesar in Bojan Rotovnik**) smo imeli mešane občutke, saj nikoli ne veš, kakšno bo vreme konec oktobra in koliko planincev se bo odzvalo na vabilo.

Kljub vsemu nas je to jutro pozdravilo jasno nebo in tako smo pričeli prvi del srečanja. Tako smo izvedli dve planinski orientacijski tekmovanji, ki sta potekali za Savinjsko orientacijsko ligo (organizator MO PD Braslovče) in orientacijsko ligo Smrekovec (organizator MO PD Šoštanj). Za prvo je bil štart v bližini Polzele, za drugo pa v naselju Lokovica. Cilj obeh tekmovanj je bil planinski dom na Gori Oljki. Na obeh tekmovanjih je nastopilo okoli 150 tekmovalcev, ki so imeli vsaj kar se vremena tiče idealne pogoje.

Okoli 12. ure so se že pričele zbirati planinske skupine, ki so prihajale iz vseh smeri. Kaj kmalu je bil zapolnjen prostor okoli cerkve, tako da smo tudi uradno začeli srečanje. Že prej so se ekipe prijavljale na razpisana tekmovanja. Po uvodnem pozdravu se je pričela predstavitev uporabe reševalne opreme, ki so jo izvedli gorski reševalci iz postaje Celje.

Predstavitev je trajala okoli 30 minut, nakar smo pričeli tekmovanja v treh panogah: vlečenje vrvi, metanje gojzarja in štafeta. Vsa tri tekmovanja so potekala istočasno, tako da smo lahko vključili kar največ mladih udeležencev. Ker pa vsi udeleženci niso mogli sodelovati v igrah, smo pripravili tudi merjenje navijaškega učinka predstavnikov posameznih mladinskih odsekov.

Po zaključku iger so predstavili posamezne orietacijske lige razglasili rezultate in podelili priznanja najboljšim. V posameznih panogah so zasedli najvišja mesta naslednji:

• Vlečenje vrvi:
1. MO PD Žalec, 2. MO PD Mozirje in 3. MO PD Šoštanj;
• metanje gojzarja:
1. MO PD Gornji Grad, 2. MO PD Braslovče in 3. MO PD Rečica ob Savinji;
• štafeta:
1. MO PD Polzela, 2. MO PD Vojnik in 3. MO PD Velenje II.

Za najboljšo navijaško ekipo so bili razglašeni predstavniki MO PD Žalec, ki so bili zares glasni.

Srečanje smo zaključili v znamenju veselja mladih in lepega vremena, ki je zelo olajšalo izvedbo srečanja. Udeležilo se ga je celotnega okoli 400 mladih iz Savinjskega MDO (mladi člani PD Braslovče, Gornji Grad, Ljubno ob Savinji, Mozirje, Polzela, Rečica ob Savinji, Slivnica pri Celju, Šoštanj, Velenje, Vinska Gora, Vitanje, Vojnik, Zabukovica in Žalec), kar samo potrjuje, da so takšne oblike aktivnosti mladih vse prej kot nezaželene.

Zato bomo tudi v letu 1998 poskušali organizirati srečanje mladih planincev in tako nadaljevati dobro sprejeto obliko druženja mladih v gorniškem vzdušju.

Bojan Rotovnik

Pozdravni nagovor načelnika planinske sekcije Preddvor Živka Drekonje v planinskem domu na Kališču.

Foto: Franc Ekar

Nova planinska sekcija v Preddvoru

V pravem planinskem okolju, v planinskem domu na Kališču (1540 m), so 25. januarja 1998 na pobudo preddvorskega župana **Mirana Zadnikarja** ustanovili planinsko sekcijo v okviru Planinskega društva Kranj. Kljub zimskemu vremenu se je na Kališče povzpelo preko sto hribovcev, ki so v planinskem domu prisostvovali ustanovnemu občnemu zboru planinske sekcije. Preddvorski župan, vnet planinec, tudi dobro sodeluje s Planinskim društvom Kranj. Celotna občina je planinsko obarvana, saj je na območju občine Preddvor pet visokogorskih planinskih postojank in preko 150 km planinskih potov – skratka, to je pravo planinsko območje od Storžiča do Grintovcev.

Miran Zadnikar, župan in pobudnik tega dejanja, je kot predsednik delovnega predsedstva še posebej utemeljil potrebo po planinski organiziranosti, saj je prav planinstvo tod najbolj mikaven segment v turistični ponudbi. Tudi skrb za ohranjanje naravnega okolja je primarna naloga občine in sedaj še posebej vezana na domačo planinsko sekcijo. Na tem področju so že tradicionalni botanični pohodi, učne ure, ki jih organizira PD Kranj.

Občni zbor sekcije sta pozdravila in dala tudi nekaj strokovnih napotkov **Peter Kobal**, načelnik planinske sekcije Iskra, ki prav tako deluje v okviru PD Kranj že četrt stoletja, in načelnik odseka za planinsko hojo in vodništvo **Peter Leban**, planinski vodnik, ki je konkretno opisal izletniški program PD Kranj, kako učinkovito in varno izvajati planinsko rekreativno spoznavanje domačih in tujih gorstev na popoln, kulturen in poučen način.

Predsednik PD Kranj **Franc Ekar**, tudi domačin Preddvorčan, je še posebej poudaril osnovni namen in cilj take organiziranosti, ki se strokovno, družbeno, vzgojno, preventivno dopolnjuje. Vsak član sekcije ima povsem enake pravice kot član planinskega društva, vendar pa je prav sekcijska oblika organizacijsko najbolj optimalna. To se potrjuje že več kot dve desetletji.

V razpravi je **Franc Bizjak** ponovno načel vprašanje, da bi novo ustanovljena sekcija prevzela pobudo za ponovno postavitev znamenja na vrhu Storžiča. V letu 1992 je bila že dana pobuda, da bi na vrhu Storžiča postavili nevtralno znamenje – piramido z vpisno knjigo in panoramskimi smerokazi, vendar takrat Zavod za spomeniško varstvo in Ministrstvo za okolje tega nista sprejela. Sedaj je možnost, da bi na vrhu postavili znamenje križa, kakršno je bilo pred drugo svetovno vojno.

V PS Preddvor se je že na ustanovnem zboru na Kališču vpisalo skoraj 60 članov. Sestav članstva Planinske sekcije Preddvor je bogat po izkušenosti, strokovnosti in visokem izobrazbenem nivoju, v članstvu pa so planinski in gorski vodniki ter gorski reševalci.

Za načelnika planinske sekcije so soglasno izvolili **Živka Drekonjo**, dolgoletnega člana postaje GRS Kranj. Županu občine Preddvor, novemu načelniku Živku kot tudi predsedniku PD Kranj so številni čestitali za ta planinski dogodek.

Franc Ekar

Hrvaško-slovenski zbornik

V Varaždinu so konec lanskega leta izdali Planinski zbornik, pri katerem je pobudnik in urednik **Tomislav Jagačić** zbral 29 sodelavcev-avtorjev, ki so z lepimi planinskimi spisi napolnili 170 strani te knjige. Urednikova želja je, da bi tudi letos pripravil še boljši planinski zbornik, ki bi bil obarvan močno slovensko-hrvaško.

O tem se želi urednik pogovoriti na hrvaško-slovenski predstavitvi lanskega zbornika, ki bo v soboto, 18. aprila, ob 14. uri v planinskem domu na Ravni gori. Sodelovanje na tem srečanju, ki ga pripravljajo člani PD Dugi vrh, so že obljubili predstavniki planinskih društev iz mariborskega in pomurskega območja, vabljeni pa so seveda tudi drugi slovenski planinci. Ob tej priložnosti bodo poleg Planinskega zbornika predstavili še fotomonografijo »Hrvatske planine« znanega alpinista in planinskega pisca inž. **Zlatka Smerkeja**.

Urednik lanskoletnega zbornika Jagačić želi, da bi bilo v Zborniku '98 čimveč slovenskih avtorjev in opisov slovenskega gorskega sveta.

Ob teh dveh predstavitvah bodo v domu na Ravni gori razpravljali tudi o oblikah in načinih skupnega oživljanja planinstva v Halozah.

Tisti, ki bi želeli sodelovati v teh predstavitvah in pogovorih, naj se nujno prijavijo v HPD Dugi vrh, Kukuljevićeva 3 (pri urarju), 42000 Varaždin. In kako priti do planinske koče? Z avtom se je mogoče pripeljati do Cvetlina ali do Trakošćana ter od tod v poldrugi uri peshoje priti do doma. V planinski koči je mogoče po poprejšnji rezervaciji prenočevati.

❄ OPOZORILA PRED NEVARNOSTJO PROŽENJA SNEŽNIH PLAZOV

V Sloveniji izdaja opozorila Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije in so objavljena v **Poročilu o stanju snežne odeje**, ki ga v zimski sezoni pripravljajo ob ponedeljkih in četrtkih.

❄ EVROPSKA PETSTOPENJSKA LESTVICA NEVARNOSTI PROŽENJA SNEŽNIH PLAZOV

(uporabljena je tudi v **Poročilu o stanju snežne odeje**)

OZNAKA STOPNJE	STABILNOST SNEŽNE ODEJE	VERJETNOST/MOŽNOST PROŽENJA SNEŽNIH PLAZOV	PRIPOROČILA/OPOZORILA ZA GIBANJE PO ZASNEŽENI POKRAJINI
① majhna	Na večini pobočij je snežna odeja sorazmerno stabilna.	Samo na zelo redkih strmih pobočjih in predvsem ob dodatni obremenitvi; možni so zgolj majhni spontani snežni plazi in osipi	Na splošno varne razmere, potrebna je običajna previdnost.
② zmerna	Na posameznih, dovolj strmih pobočjih je samo zmerno stabilna (ta območja so v **Poročilu** posebej opredeljena in opisana), drugod pa sorazmerno dovolj stabilna.	Predvsem na v **Poročilu** posebej izpostavljenih pobočjih pri velikih dodatnih obremenitvah (npr. hoja ali smučanje posameznika ali skupine prek takega pobočja, teptalec snega ipd.). Obsežnejših spontanih plazov še ne pričakujemo.	Glede na upoštevanje in poznavanje lokalno bolj izpostavljenih območij, so razmere na splošno še dovolj varne. Opozorila upoštevajte predvsem na večjih strminah in na pobočjih, katerih podrobnosti so v **Poročilu** še posebej izpostavljene (orientacija, višinski pas idr.).
③ znatna	Na številnih dovolj strmih pobočjih je le slabo do zmerno stabilna.	Že pri manjši dodatni obremenitvi na pobočjih, ki so v **Poročilu** posebej izpostavljena. V nekaterih razmerah je možno lokalno tudi spontano proženje srednje velikih in posamično tudi velikih snežnih plazov.	Potrebne so nekatere dodatne izkušnje in znanja pri presoji pred snežnimi plazovi varnih območij, ki so že delno omejena. Upoštevajte tudi nevarnost snežnih plazov na potencialno ogroženih območjih.
④ velika	Na večini strmih pobočij je slabo stabilna.	Na dovolj strmih pobočjih že pri manjši obremenitvi. Ob določenih razmerah je možno tudi spontano proženje številnih manjših in ponekod tudi večjih plazov.	Potrebne so številne dodatne izkušnje in znanja ter podrobno poznavanje lokalnih razmer pri presoji pred plazovi varnih območij, ki so že zelo omejena. Izogibajte se gibanju prek strmejših pobočij in grap (žlebov) ter njihovih podnožij in zavetrnih strani vzpetin.
⑤ zelo velika	Splošna nestabilnost snežne odeje	Pričakujemo lahko številne srednje velike in mnoge velike spontano utrgane plazove, med njimi tudi tiste v zmernih strminah.	Gibanje v takih razmerah je na splošno zelo oteženo, zato ga odsvetujemo. Omejeno je le na položnejša območja, ki so dovolj odmaknjena od ustaljenih poti snežnih plazov.

NAJVEČ NESREČ V SNEŽNIH PLAZOVIH SE ZGODI PRI NEVARNOSTI 2. IN 3. STOPNJE!

❄ OSNOVE VARSTVA PRED SNEŽNIMI PLAZOVI

ZA PREPREČEVANJE NESREČ S SNEŽNIMI PLAZOVI LAHKO NAJVEČ STORIMO SAMI, TAKO DA:

- se pred nameravano aktivnostjo na prostem seznanimo s splošnimi razmerami v hribovitih in goratih območjih Slovenije
- upoštevamo vremensko napoved in najnovejše **Poročilo o stanju snežne odeje**
- upoštevamo posebna dodatna navodila in opozorila na urejenih smučiščih
- *spoznamo nekatere osnovne značilnosti proženja in* gibanja snežnih plazov
- izberemo primerno opremo in spremstvo za gibanje po zasneženi pokrajini
- uporabljamo lavinske žolne in sproti spremljamo razmere in dogajanje okoli nas
- preudarno izberemo cilj ture, pri vzponu in spustu se izogibamo plazovitih območij
- se v zasneženo pokrajino ne podajamo sami
- v primeru velike nevarnosti proženja snežnih plazov turo prestavimo (odpovemo), preusmerimo ali pa celo prekinemo in se vrnemo na varno (v dolino, kočo, bivak idr.), saj

❄ NOBENA POT NI TAKO NUJNA, DA JE NI MOČ PRELOŽITI, PA TUDI GORA NAS BO PRIHODNJIČ ŠE ČAKALA! ❄

❄ INFORMACIJE O SNEŽNIH PLAZOVIH IN RAZMERAH V SLOVENIJI

Poročilo o stanju snežne odeje:
Teletekst TVS: ena od podstrani na straneh 148 in 392
Internet: http://www.rzs-hm.si/(Napovedi/Snežne razmere)
http://www.rzs-hm.si/(Zadnji podatki/Višina snežne odeje)

Vremenska napoved:
Telefonski odzivnik: 9822 (6-krat dnevno; ob povečani stopnji nevarnosti proženja snežnih plazov sledi splošni vremenski napovedi še posebno opozorilo)
Teletekst TVS: več podstrani na strani 141 (6-krat dnevno)
Internet: http://www.rzs-hm.si/(Napovedi/Vremenska napoved)

❄ INFORMACIJE O SNEŽNIH PLAZOVIH IN RAZMERAH V ZAMEJSTVU

Avstrija (v nemškem jeziku) – za območje Koroške/Kärnten
Telefonski odzivnik: 00 43 / 463 1588
Lavinska služba: 00 43 / 463 536 2891 (ob delavnikih)
Teletekst (ÖRF-Text): ena od podstrani na strani 615
Internet: http://www.tiscover.com/
(Reports/Lawineninfo/Österreich/Kärnten)

Italija (v italijanskem jeziku) – za območje Furlanije-Julijske krajine/Friuli-Venezia Giulia
Telefonski odzivnik: 00 39 / 1678 60 377
Teletekst (RAI-Televideo): ena od podstrani na strani 491
Internet: http://www.tgs.it/aineva/(Bollettini nivometeorologici locali)

❄ INFORMACIJE O SNEŽNIH PLAZOVIH IN RAZMERAH V DRUGIH ALPSKIH DRŽAVAH IN PO SVETU

Internet: http://www.csac.org/Bulletins/

OB NARAVNIH IN DRUGIH NESREČAH POKLIČITE

112

NA VSEH UREJENIH SMUČIŠČIH UPOŠTEVAJTE TA ZNAK IN Z NJIM POVEZANO ZAPORO POSAMEZNIH SMUČARSKIH PROG!

Naslov zgibanke in plakata: Pozor, snežni plaz!
Pripravila: Podkomisija za reševanje izpod plazov pri Gorski reševalni službi Slovenije
Vsebinska in oblikovna zasnova: M. Pavšek
Strokovni pregled: dr. T. Vrhovec
Fotografija: M. Pavšek (Prisank, 2547 m)
Oblikovanje in prelom: Syncomp d.o.o.
Tisk: Collegium Graphicum d.o.o.
Izdajo je omogočila Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo

POZOR, SNEŽNI PLAZ!

Planinska zveza Slovenije

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje

- ❄ OPOZORILA PRED SNEŽNIMI PLAZOVI
- ❄ PETSTOPENJSKA LESTVICA NEVARNOSTI SNEŽNIH PLAZOV
- ❄ OSNOVE VARSTVA PRED SNEŽNIMI PLAZOVI
- ❄ INFORMACIJE O SNEŽNIH PLAZOVIH IN RAZMERAH